

تجار محله

فساد • ستیزی و • ابتکار عمل

نشریه اطلاع‌رسانی رویدادهای
بین‌المللی مبارزه با فساد
سازمان بازرسی کل کشور
سال سوم - شماره ۶
بهار و تابستان ۱۴۰۳

اصول وین؛ چهارچوب جهانی برای سنجش فساد

جمهوری چک؛
گامی به سوی شفافیت و داده‌های باز

آموزش رهبران آینده؛
حکمرانی خوب در مدارس ژامبیا

سنگاپور الگویی موفق
در مبارزه با فساد اداری

تأملی در باب
مفهوم شفافیت نظارتی

فهرست مطالب

- ۳ | سخن سردبیر
- ۵ | اخبار و تحولات
- ۹ | جمهوری چک؛ گامی به سوی شفافیت و داده‌های باز
- ۱۳ | شاخص حاکمیت قانون سال ۲۰۲۳
- ۱۹ | نظریه بازی‌ها در مبارزه با فساد
- ۲۳ | آموزش رهبران آینده: حکمرانی خوب در مدارس زامبیا
- ۲۵ | چه باید کرد؟
- ۲۷ | اصول وین؛ چارچوب جهانی برای سنجش فساد
- ۳۱ | دارا شدن نامشروع؛ یک مفهوم حقوقی چالش برانگیز
- ۳۴ | تقویت و توسعه فعالیت‌های آمبودسمانی و بین‌المللی در سازمان بازرسی کل کشور
- ۴۱ | رویدادهای آتی
- ۴۳ | واژه‌نامه فساد
- ۴۶ | نظام برنامه‌ریزی و مبارزه با فساد
- ۴۸ | سنگاپور، الگویی موفق در مبارزه با فساد اداری
- ۵۰ | آموزش‌های تخصصی برای بازرسان
- ۵۳ | معرفی کتاب

بهاره نوین پژوهش‌ها

تجارب ملل

فساد • ستیزی و • ابتکار عمل

نشریه اطلاع‌رسانی رویدادهای بین‌المللی مبارزه با فساد سازمان بازرسی کل کشور- سال سوم- شماره ۶- بهار و تابستان ۱۴۰۳

• صاحب امتیاز: انتشارات سازمان بازرسی کل کشور
• سردبیر: حجت‌الاسلام دکتر محمد امین کیخای فرزانه
• دستیار سردبیر: دکتر آرش فرهودی
• دبیر تحریریه: محمود مهدوی‌فر
• تحریریه این شماره: دکتر حسن عابدی جعفری، دکتر مهدی بهادر، دکتر علی هادی، محمود مهدوی‌فر، دکتر رضا عارف، دکتر منصور آقامحمدی، دکتر فرشاد بشیرزادگان، دکتر ساجده مقدمی، دکتر اصغر مبارک، دکتر آرش فرهودی
• طراحی جلد و صفحه‌آرایی: علی ساریان‌نژاد

• تلفن دفتر نشریه: ۰۲۱-۶۱۳۶۳۰۶۲ - ۰۲۱-۶۱۳۶۲۲۴۸
• نشانی: تهران، خیابان آیت الله طالقانی، تقاطع خیابان شهید سپهبد قرنی، سازمان بازرسی کل کشور، مرکز آموزش و پژوهش‌های سلامت اداری و مبارزه با فساد
• پست الکترونیک: bazrasi.research@136.ir

۵۵ | عملیات کارواش

۵۹ | تأملی در باب مفهوم شفافیت نظارتی

۶۱ | تعارض منافع در قوانین ایران

۶۵ | شفافیت و نشانی‌های نادرست!

۶۸ | تعارض منافع در سرزمین فوتبال

۷۱ | فراخوان همکاری

۷۲ | نگاهی به جایزه «تعالی در مبارزه با فساد»

❖ مطالعات حوزه شفافیت و تعارض منافع در سال‌های اخیر در کانون توجه ویژه همه کشورها قرار گرفته است. نظریه اهمیت موضوع، همگرایی جامعه علمی داخل کشور با حوزه تحولی سلامت اداری و مبارزه با فساد و توجه به کار کارشناسی و مطالعات علمی در زمینه‌های مزبور، می‌بایست مدنظر دست‌اندرکاران و مسئولان کشور قرار گیرد. در این راستا مطالعات تطبیقی و استفاده از تجارب بین‌المللی می‌تواند مسیر تدوین لوایح قانونی مربوطه را میسر نماید. همان‌گونه که پیش‌تر نیز گفته شد، در مجله تجارب ملل سعی شده است مبتنی بر نیازهای داخلی کشور پژوهش‌های کاربردی، ترویجی و آسیب‌شناسانه سایر کشورها با تأکید بر الگوهای موفق مورد رصد، تحلیل و بررسی قرار گیرد. این مجله به عنوان مجله پیش‌رو در عرصه سلامت اداری و مبارزه با فساد سعی دارد مبتنی بر نیازهای کشور فصل‌نویسی را در عرصه سیاست‌گذاری، پیشگیری، نظارت و بازرسی و مقابله با فساد رقم زند.

یکی از مناسبت‌های مهم سالیانه در زمینه مبارزه علیه فساد، گرامی‌داشت روز جهانی مبارزه با فساد است که همه ساله در نهم‌دسامبر (۱۹ آذرماه) توسط دفتر مبارزه با جرم و مواد مخدر سازمان ملل متحد برگزار می‌شود. کنوانسیون سازمان ملل متحد علیه فساد (UNCAC)، که در سال ۲۰۰۳ تصویب و توسط ۱۹۰ کشور تأیید شده است، چهارچوبی حیاتی در مقابله با این مشکل محسوب

سخن سردبیر

می‌شود. این کنوانسیون بر اجماع جهانی در مورد نیاز به حکمرانی شفاف و پاسخ‌گویی نهادی تأکید دارد. تعیین روز ۹ دسامبر به عنوان روز جهانی مبارزه با فساد نیز بر اهمیت این موضوع افزوده و بر همکاری بین‌المللی در مقابله با فساد تأکید می‌کند.

چارچوب کنوانسیون سازمان ملل متحد علیه فساد کشورها را تشویق می‌کند تا سیاست‌هایی را اجرا کنند که شفافیت را تقویت کرده، نهادهای قضایی و اجرای قانون را مستحکم کنند و فرایندهای انتخاباتی منصفانه را تضمین کنند. با پرداختن به این حوزه‌ها، کشورها نه تنها می‌توانند اعتماد عمومی به دولت‌های خود را بهبود بخشند، بلکه شرایط مطلوب‌تری برای توسعه پایدار و رشد اقتصادی فراهم آورند.

اکنون و در آستانه انتشار ششمین شماره مجله تجارب ملل، ضمن تشکر از همه همکاران و متخصصان که در تهیه و تدوین مطالب این شماره بارویکرد جدید اهتمام ورزیده‌اند، عناوین مطالب شماره فعلی بر اساس تقسیم‌بندی موضوعی به شرح ذیل است:

- **چهارسوی جهان؛** به تحولات و اخبار مرتبط با فساد می‌پردازد.
- **پژوهش‌های کاربردی؛** در این شماره جمهوری چک؛ شفافیت و داده‌های باز در تدارکات دولتی را معرفی می‌نماید.

آخبار و تحولات

آدیداس در مورد اتهامات رشوه در چین تحقیق می‌کند

شرکت آدیداس پس از دریافت شکایتی که کارکنان ارشد این شرکت را در چین به اختلاس «میلیون‌ها یورو» متهم کرده بود، تحقیقاتی را درباره اتهام رشوه دهی در مقیاس بزرگ در چین آغاز کرده است. این نامه ناشناس که ادعا می‌کند توسط «کارمندان آدیداس چین» نوشته شده است و به طور خلاصه در این ماه در پلتفرم رسانه‌های اجتماعی چین به اشتراک گذاشته شده است، نام چندین کارمند چینی آدیداس از جمله یک مدیر ارشد درگیر با بودجه بازاریابی آدیداس در این کشور را شامل می‌شود. در این نامه ادعا شده بود که کارکنان آدیداس از ارائه دهندگان خدمات خارجی که توسط گروه آلمانی سفارش داده شده بودند، رشوه دریافت کردند. دومین مدیر ارشد آدیداس، که در بخش دیگری در چین کار می‌کند، متهم است که «میلیون‌ها پول نقد از تأمین کنندگان و اقلام فیزیکی مانند املاک و مستغلات» دریافت کرده است.

آدیداس تأیید کرد که نامه‌ای را در ۷ ژوئن دریافت کرده است که در آن از «نقض احتمالی رعایت قوانین در چین» مطلع شده است. این سازمان گفت که «متعهد به رعایت مقررات قانونی و داخلی و استانداردهای اخلاقی در همه بازارهایی است که در آن فعالیت می‌کند» و «به طور فشرده این موضوع را همراه با مشاوران حقوقی خارجی بررسی می‌کند».

• <https://www.cnn.com/2024/06/16/adidas-investigates-bribery-allegations-in-china-ft-says.html>

- **جامعه؛ نظریه بازی‌ها** در مبارزه با فساد به صورت علمی بررسی و تحلیل شده است.
- **شاخص؛** با توجه به اهمیت آشنایی با شاخص‌های مبارزه با فساد، در این شماره اهم یافته‌های جدیدترین نسخه شاخص حاکمیت قانون ارائه شده است.
- **آموزش همگانی؛** در این شماره به آموزش رهبران آینده، حکمرانی خوب در مدارس زامبیا به عنوان الگوی موفق آموزش مبارزه با فساد پرداخته است.
- **دیدگاه؛** چه باید کرد؟ یادداشتی از دکتر حسن عابدی جعفری
- **پرونده ویژه؛** در این شماره اصول وین؛ چهارچوبی جهانی برای سنجش فساد بررسی و تحلیل شده است.
- **دانش حقوقی؛** به طرح موضوعات علمی و مباحث چالشی و نوین علم حقوق مرتبط با حوزه مبارزه با فساد می‌پردازد و در این شماره دارا شدن نامشروع؛ به عنوان یک مفهوم حقوقی چالش برانگیز تشریح شده است.
- **امور بین الملل؛** در این شماره به موضوع سازمان بازرسی کل کشور در عرصه بین المللی پرداخته است.
- **رویدادهای آتی؛** به معرفی همایش ها و کنگره‌های علمی بین المللی در هفته‌های آینده می‌پردازد و می‌تواند برای برنامه‌ریزی تبادلات علمی مورد بهره‌برداری قرار گیرد.
- **واژه‌نامه؛** توجه به افزایش دانش زبان تخصصی همکاران نیز به عنوان دروازه ورود به تبادلات علمی و مباحث تخصصی روز دنیا و ارائه تجربیات موفق جمهوری اسلامی ایران در مبارزه با فساد در سطح بین المللی از این شماره مورد توجه بوده و صفحه‌ای ثابت به این موضوع اختصاص یافته است.
- **یادداشت؛** در مطلبی با عنوان نظام برنامه‌ریزی و مبارزه با فساد، اهمیت برنامه‌ریزی برای عملکرد بهینه سازمان تشریح گردیده است.
- **الگو؛** در این بخش سنگاپور، به عنوان الگویی موفق در مبارزه با فساد اداری معرفی شده است.

محمد امین کیخای فرزانه

ورنر هویر، رئیس پیشین بانک سرمایه‌گذاری اروپا تحت تحقیقات فساد در اتحادیه اروپا

ورنر هویر، رئیس سابق بانک سرمایه‌گذاری اروپا (EIB)، به دلیل فساد، سوءاستفاده از نفوذ و سوءاستفاده از منابع مالی اتحادیه اروپا تحت بازجویی قرار دارد؛ اتهاماتی که او آن را «پوچ و بی‌اساس» توصیف کرد. تحقیقات مربوط به این مرد ۷۲ ساله که برای ده سال رهبری بزرگ‌ترین وام‌دهنده چندجانبه جهان را برعهده داشت، توسط دفتر دادستان عمومی اروپا که سوءاستفاده از بودجه اتحادیه اروپا را کنترل می‌کند، هدایت می‌شود. نادی کالوینو، معاون سابق نخست‌وزیر اسپانیا، در دسامبر گذشته جانشین هویر در رأس EIB شد که به عنوان بازوی وام‌دهی اتحادیه اروپا بیش از ۵۰۰ میلیارد یورو قدرت مالی دارد.

● <https://www.politico.eu/article/eu-top-cop-launches-bombshell-corruption-probe-into-former-european-investment-bank-chief-werner-hoyer/>

سنگاپور آخرین حکم خود را در پرونده پولشویی ۲ میلیارد دلاری صادر کرد

سنگاپور آخرین فرد را در یک پرونده پولشویی بی‌سابقه در این کشور محکوم کرده است. وانگ ده‌ای، آخرین نفر از ۱۰ شهروند چینی بود که در ماه اوت گذشته در این پرونده دستگیر و به جرم خود اعتراف کرد و به ۱۶ ماه زندان محکوم شد. این تحقیقات که به قمار آنلاین در آسیا مرتبط بود، شامل یورش‌های پلیس در سراسر جزیره و توقیف شمش‌های طلا، دارایی‌های رمزنگاری شده، کیف‌های دستی طراحان و خودروهای لوکس و همچنین دستگیری ۱۰ نفر از جمله یک نفر که در تلاش برای فرار از دست پلیس از پنجره طبقه دوم پرید، می‌شود. این تحقیقات سنگاپور را که به رژیم قوی ضد پولشویی و شهرت پاک خود می‌بالد، تکان داد و سوالاتی را در مورد چگونگی عملکرد افراد دخیل در این امروز در حالی که ثروت خود را در کشور پراکنده می‌کردند، به وجود آورد. احکام محکومان این پرونده بین ۱۳ تا ۱۶ ماه حبس بوده و تعدادی به کشورهایی از جمله کامبوج و ژاپن اخراج شده‌اند.

● <https://www.ft.com/content/28e9115d-6ab4-4a9a-b57d-defd4968f736>

دادگاه عالی برزیل برخی از محکومیت‌های فساد «کارواش» را لغو کرد

دادگاه عالی برزیل محکومیت دو شخصیت بلندپایه را که توسط تحقیقات فساد سیاسی موسوم به «کارواش» هدف قرار گرفته بودند را لغو کرد و ضربه سختی به میراث تحقیقاتی وارد کرد که بزرگ‌ترین دموکراسی آمریکای لاتین را لرزاند. دادگاه شامگاه حکم محکومیت خوزه دیرسو، سیاستمدار چپ‌گرا و متحد دیرینه رئیس‌جمهور لوئیز ایناسیو لولا داسیلوا در سال ۲۰۱۷ را به این دلیل که مدت محدودیت منقضی شده بود را لغو کرد. یک قاضی واحد در دادگاه عالی کشور همچنین احکام صادره علیه صنعت گرماسلواود برشت را که در سال ۲۰۱۶ به جرائمی از جمله رشوه‌خواری و پولشویی مجرم شناخته شد، باطل کرد. این تصمیمات ضربه دیگری بر «عملیات کارواش» است که در سال ۲۰۱۴ آغاز شد و طرحی چند میلیارد دلاری را کشف کرد که از شرکت نفتی بزرگ نفتی پتروبراس که تحت کنترل دولت است، شروع شد. به گفته بازرسان، کارتلی از شرکت‌های ساختمانی به طور سیستماتیک به مقامات و مدیران پتروبراس در ازای قراردادهای رشوه پرداخت می‌کردند که وزارت دادگستری ایالات متحده آن را «بزرگ‌ترین پرونده رشوه خارجی در تاریخ» توصیف کرد.

● https://www.livarava.com/finance/p/1565270#google_vignette

ویتنام مردی را که پشت سرکوب گسترده فساد قرار دارد به عنوان رئیس‌جمهور منصوب کرد

وزیر امنیت عمومی ویتنام به عنوان رئیس‌جمهور این کشور منصوب شد و مقام مسئول سرکوب گسترده فساد را به دومین مقام قدرتمند در رهبری ملی ارتقا داد. رسانه‌های دولتی ویتنام گزارش دادند که مجلس ملی روز چهارشنبه ژنرال تو لام را که از سوی حزب حاکم کمونیست نامزد شده بود، به عنوان رئیس‌جمهور انتخاب کرد. این انتصاب آخرین تغییر در رده‌های بالای ویتنام است که مدت‌ها به دلیل ثبات سیاسی تحت کنترل شدید حزب کمونیست شناخته می‌شد؛ اما طی سال‌های اخیر سرکوب فساد، تحولات سیاسی بی‌سابقه‌ای را به همراه داشت، درست زمانی که این کشور جنوب شرق آسیا به عنوان یک جایگزین تولید بین‌المللی برای چین ظاهر شد. این سرکوب که توسط نگوین فو ترونک، رئیس حزب آغاز شد، از ژانویه ۲۰۲۳ به استعفای دور رئیس‌جمهور منجر شد. صدها نفر دیگر از مقامات دولتی دستگیر شده‌اند. در ماه آوریل، ترونک مای لان، سرمایه‌دار املاک و مستغلات، به دلیل نقش داشتن در یک کلاهبرداری ۱۲ میلیارد دلاری به اعدام محکوم شد.

● channelnewsasia.com/asia/vietnam-lam-nominated-president-anti-corruption-4346136

جمهوری چک؛ گامی به سوی شفافیت و داده‌های باز

داده‌های باز در تدارکات دولتی و ثبت قراردادها

ثبت قراردادها یکی از سیستم‌های مدیریت دولتی است که در جمهوری چک به عنوان پلتفرمی برای انتشار قراردادها به خدمت گرفته می‌شود. این سامانه کلیه قراردادهایی را که یکی از طرفین آن ملزم به ثبت اطلاعات در سامانه است یا ارزش آن بالاتر از ۵۰,۰۰۰ کرون چک (معادل ۲۰۰۰ یورو) است، نمایش می‌دهد. فعالان مدنی، روزنامه‌نگاران تحقیقی، مقامات دولتی و دیگر ذی‌نفعان فعالانه از این سامانه استفاده می‌کنند. به این ترتیب، سامانه مورد نظر نقش قابل توجهی در افزایش آگاهی عمومی و نظارت بر بودجه عمومی داشته است. در حال حاضر سامانه حاوی بیش از ۴ میلیون قرارداد منتشر شده است که ارزش آن‌ها در مجموع به یک میلیارد یورو می‌رسد.

❖ مطابق تعاریف پذیرفته شده بین المللی، شفافیت یعنی ارائه داده‌های مناسب، به موقع، درست و قابل دسترس که مقامات با هدف ارزیابی اقدامات دولت (پاسخ‌گویی)، دخالت در تصمیم‌گیری (مشورت) و آزادسازی دارایی‌های اقتصادی و اجتماعی (استفاده دوباره عمومی) در اختیار عموم قرار می‌دهند. اطلاعات باید:

- مناسب باشند؛ یعنی با نیازهای ویژه مخاطبان مختلف همخوانی داشته باشند؛
- قابل دسترس باشند؛ یعنی قابل درک بوده و برای استفاده دوباره از فرمت مناسبی برخوردار باشند؛
- به موقع یعنی به روز، دقیق و کامل باشند.

براین اساس کشورهای اروپایی طرح پژوهش‌های کاربردی در حوزه شفافیت را به انجام رسانده‌اند که سامانه ثبت قراردادها یکی از موارد مربوط به خریدها و تدارکات دولتی جمهوری چک از جمله آن‌هاست.

1- Hlídač státu (آمار ثبت قراردادها) Report/7
<https://www.hlidacstatu.cz/> (دسترسی در تاریخ ۳ ژوئن ۲۰۲۲).

آلمان اتهامات یک نماینده راست افراطی متهم به دریافت رشوه از روسیه را بررسی می‌کند

دادستان‌ها و پلیس آلمان تحقیقات فساد مالی را در مورد پتر بایسترون، نماینده حزب راست افراطی آلترناتیو برای آلمان به دلیل ارتباط با کمپین مخفی کرم‌لین برای انتشار اطلاعات نادرست طرفدار روسیه در سراسر اروپا آغاز کرده‌اند. ظاهراً این کمپین توسط ویکتور مدود چوک، رهبر اوکراینی طرفدار کرم‌لین، پیش از انتخابات پارلمان اروپا در ماه آینده، سازماندهی شده است. مقامات چک در ماه مارس ادعا کردند که مدود چوک و همکار دیرینه‌اش آرتم مارچفسکی یک رسانه آنلاین به نام صدای اروپا در پراگ راه‌اندازی کردند که به گفته آن‌ها نه تنها برای گسترش تبلیغات روسی به ۱۶ زبان بلکه برای انتقال پول به روسیه استفاده می‌شود.

• <https://www.euractiv.com/section/politics/news/german-far-right-demands-proof-of-alleged-russian-bribes/>

همسر نخست‌وزیر اسپانیا به اتهام فساد تحت بازجویی قرار گرفت

یک قاضی اسپانیایی تحقیقات مقدماتی را علیه همسر پدر سانشز نخست‌وزیر به دلیل اتهامات فساد مالی آغاز کرده است که باعث افزایش تنش‌های سیاسی در مادرید شده است. اقدام غافلگیرکننده قاضی علیه بگوینا گومز خشم دولت سوسیالیست سانشز را برانگیخت و این اتهامات را «نادرست» خواند و آن‌ها را به گردن دشمنان راست‌گرا انداخت. خوان کارلوس پینادو، قاضی، پس از دریافت شکایت از یک اتحادیه کارگری، رسیدگی قضایی را آغاز کرد. ادعا شده است که گومز از شرکت‌های خصوصی که در مناقصه‌های دولتی برنده شده‌اند و یارانه دریافت کرده‌اند، هدیه دریافت کرده است.

• <https://www.theguardian.com/world/article/2024/jun/05/spanish-pm-pedro-sanchez-wife-sum-moned-over-corruption-allegations>

مسئله

پلتفرم مورد اشاره برای غلبه بر چندین مسئله که در بسیاری از کشورها دامن گیر تدارکات دولتی است، ایجاد شد؛ از جمله،

- سطح پایین اعتماد در سیستم تدارکات دولتی و مزایده‌ها و مناقصه‌هایی که توسط مقامات دولتی برگزار می‌شود؛ بده‌بستان بین دست‌اندرکاران دولتی و خصوصی و پول‌های عظیمی که صرف خریدها و تدارکات دولتی می‌شود، به انگیزهٔ فساد در مناقصه‌ها و مزایده‌ها دامن می‌زند.

– به‌طور ویژه در مورد جمهوری چک، چندین رسوایی مرتبط با فساد، دستکاری مناقصه‌ها و مزایده‌ها، تقلب و قیمت‌گذاری بسیار بالای قراردادهای دولتی به شکل گیری بحران سیاسی در سال ۲۰۱۳ در این کشور انجامید که اعتماد شهروندان را به شدت خدشه‌دار کرد.

– در پی این بحران، تقاضای مدنی جدیدی در خصوص نظارت بیشتر بر وجوه عمومی و مهیا سازی ابزارهای مستقل برای نظارت بر آن‌ها شکل گرفت.

– این گونه رویدادها فضا را برای اصلاحات جدید در کشور باز کرد؛ از جمله تصویب قانون جدید ثبت قرارداده‌ها (قانون Coll. ۲۰۱۵/۳۴۰) که در ۱ جولای ۲۰۱۶ اجرائی شد.

- لزوم دسترسی آزاد به اطلاعات به تغییر در قوانین با هدف افزایش هرچه بیشتر شفافیت منجر شد. برای این منظور لازم بود سیستم قدیمی ردیابی اطلاعات هزینه‌کرد دولت که تاپیش از سال ۲۰۱۶ برقرار بود تغییر کند و بنا بر الزامات قانون آزادی اطلاعات به سمت قالب‌هایی پیش برود که به صورت پیش فرض بازو قابل خوانش توسط ماشین باشند. ثبت قرارداده‌ها در جمهوری چک آغاز شد تا شفافیت مدیریت بودجهٔ عمومی افزایش یابد، نظارت عمومی بر فعالیت‌های اقتصادی کشور و هزینه‌کردهای دولتی^۳ امکان پذیر شود و مدیریت اموال و دارایی‌های دولتی هرچه مؤثرتر انجام شود^۴.

راهکار

ثبت قرارداده‌ها در اول جولای ۲۰۱۷ بعد از یک دوره آزمایشی یک ساله آغاز شد. از این تاریخ به بعد تمهیدات ویژه‌ای برای مجازات عدم انتشار جزئیات قرارداده‌ها اندیشیده شد. بر این اساس همه قرارداده‌ها باید ظرف سه ماه از تاریخ انعقاد منتشر شوند در غیر این صورت قرارداد اجرایی نخواهد شد.

شکل ۲–۶ تصویری از اطلاعات قابل دسترس در سامانهٔ ثبت قرارداده‌ها

The latest contracts					
Publishing Contracting Party	Object of the contract	Published	Contract value	Contracting Party (ies)	
Institute of Physics AS CR, wvCQ	resources	06/03/2022	EUR 2 955	PREVAC sp.zoo	Detail
South Moravian regionCQ	Agreement on the provision of a subsidy from the budget of the South Moravian Region for the implementation of the project: "Prohibition program Kompass"; fr 31.1.2023	06/03/2022	138 600 CZK without VAT	The company Podaně ruca ops	Detail
The town of Nový JičínCQ	Contract for work - Repair of public spaces in the basement of U Jičínky 2007/25	06/03/2022	95 232 CZK VAT excl	Aktiv Novosar, sro	Detail
Labor Office of the Czech Republic - Regional Branch in Ústí nad Labem - Contact Office Ústí nad Labem (Labor Office of the Czech Republic)CQ	Amendment to the contract for the lease of non-residential premises No. 04 / 1243	06/03/2022	145 344 CZK VAT incl	Regina Wimmerová	Detail
South Moravian regionCQ	Agreement on the provision of a subsidy from the budget of the South Moravian Region for the implementation of the project "Hard & Smart"; fr 31.1.2023	06/03/2022	218 600 CZK VAT excl	The company Podaně ruca ops	Detail

منبع: <https://smlouvy.gov.cz/vyhledavani>

۲– . مجلس جمهوری چک، قانون شرایط ویژهٔ اثربخشی برخی قرارداد، انتشار این قراردادها و ثبت قراردادها (قانون ثبت قرارداده‌ها)، ۲۰۱۵، 340–2015، <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2015-340>، (دسترسی در تاریخ ۳ ژوئن ۲۰۲۲).

۳– . Ministerstvo vnitra (وزارت کشور چک)، Registr smluv، (ثبت قرارداده‌ها)، ۲۰۲۲، <https://smlouvy.gov.cz/stranka/pravni-ramec>.

4– . Moderní obec, Zákon o Registru smluv by měl přinést úspory desítek miliard، (قانون ثبت قرارداده‌ها باید به ده‌ها میلیارد کرون صرفه جویی بینجامد)، ۲۰۱۳، <https://moderniobec.cz/zakon-o-registru-smluv-by-mel-prinest-uspory-desitek-miliard/>، (دسترسی در تاریخ ۳ ژوئن ۲۰۲۲).

پلتفرم کارکردهای مختلفی دارد از جمله،

- جستجوی قراردادها با استفاده از جستجوی ساده و پیشرفته. جستجوی پیشرفته شامل چندین فیلتر از جمله شناسهٔ قرارداد، نام نهاد منتشرکننده، موضوع قرارداد و غیره است.

- انتشار قراردادها سیستم ملزم است موارد زیر را برای مسئولین قرارداد منتشر کند: – قرارداد و پیوست‌های آن.

– متاداده‌ها شامل هزینه، بستراجرا، حجم، زمان تحویل کالاها یا خدمات، طرفین قرارداد، تعریف موضوع قرارداد و تاریخ عقد قرارداد.

– پلتفرم مذکور بخش‌های دیگری نیز دارد از جمله روش کار، پرسش‌های متداول، چارچوب‌های قانونی و دیگر بخش‌های آموزنده که فرایند ثبت را برای کاربران ساده‌تر و قابل فهم‌تر می‌کنند.

– از نظر فناوری به کار گرفته، سامانه با نرم افزار مدرنی کاری‌کنده که بخشی از راهبردهای دیجیتالی سازی و استقرار دولت الکترونیک در جمهوری چک از جمله پایگاه‌های دادهٔ فناوری اطلاعات و دسترسی امن به اطلاعات ویژه برای کاربران است.

آموختن از تجربه

سامانهٔ ثبت قرارداده‌ها سیستم کاربرپسندی با رابط کاربری ساده و کارکردهای قابل درک برای مسئولین قراردادهای دولتی، طرفین تجاری و عموم مردم است.

منابع مالی و انسانی

توسعه پلتفرم نیازمند موارد زیر است:

- سرمایه‌گذاری اولیه برای خرید نرم افزار ویژه و ایجاد یک پورتال داخلی قابل اطمینان.

– بودجهٔ لازم برای توسعهٔ پلتفرم بالغ بر ۴۰۰،۰۰۰ یورو.

– سامانه ثبت توسط زیرساخت وسیع تر ابزارهای دولت الکترونیک توسعه یافته است.

- منابع انسانی شامل:

– یک تیم متشکل از دو توسعه دهنده وب برای ایجاد پلتفرم.

– تیم کوچکی متشکل از متخصصان ذی صلاح فناوری اطلاعات در بخش دولت الکترونیک وزارت کشور در این زمینه با سامانه همکاری می‌کنند.

– سامانهٔ ثبت همانند سایر پایگاه‌های دادهٔ دولت الکترونیک راه‌اندازی شد^۵ و به جز اقدامات واحد

۵– . Ministerstvo vnitra (وزارت کشور چک)، دولت الکترونیک، <https://www.mvcr.cz/egovernment.aspx>، ۲۰۲۲، (دسترسی در تاریخ ۷ ژوئن ۲۰۲۲).

ثابت فناوری اطلاعات وزارتخانه با فعالیت‌های دیگری همراه نبود.

– گروهی از مقامات دولتی مسئولیت پذیر که باید اولین مجموعهٔ اطلاعات و قراردادها را در سامانه بارگذاری کنند.

بعد از راه‌اندازی سامانه وزارت کشور به مسئولین قرارداد آموزش‌هایی داد. این آموزش‌ها توسط نمایندگان واحد فناوری اطلاعات با همکاری ادارهٔ خدمات عمومی با هدف آشنایی کارمندان دولت با هدایت و کارکردهای اولیهٔ سامانهٔ ثبت برگزار شد. وزارتخانه دستورالعمل‌ها و نکات فنی کار با پلتفرم و تغییر رابط‌ها و امکانات آن را نیز منتشر کرد.

نگهداری

پیش از اجباری شدن ثبت قرارداده‌ها در سامانه، یک دوره آزمایشی یک ساله (۲۰۱۶) سپری شد. این دوره کمک کرد مسئولین قرارداد با سیستم جدید آشنا شوند و واحد فناوری اطلاعات مشکلات فنی را با هدف رفع، شناسایی نماید. محیط آزمایشی سامانهٔ ثبت قرارداده‌ها^۶ نیز برای کارکنان مسئول قرارداد راه‌اندازی شد تا قابلیت‌های صفحهٔ پورتال و رابط‌های اپلیکیشن را امتحان کنند. این محیط طوری طراحی شد که همهٔ فرایندهای مربوط به انتشار قراردادها قابل ارزیابی و آزمایش باشد.

داده‌ها

در حال حاضر وزارت کشور سامانه را در قالب بخشی از اقدامات دولت الکترونیک در کنار دیگر پایگاه‌های داده مدیریت می‌کند. وزارت کشور با فراهم کردن دستورالعمل راهنما و پشتیبانی کاربر، به روزرسانی و نگهداری از سیستم را ساده کرده است.

پیامدها و نتایج

- سامانهٔ ثبت با بیش از ۵ میلیون قرارداد دولتی منتشر شده، نظارت بر کار دستگاه‌های دولتی را افزایش داده و نقش مهمی در افزایش آگاهی عمومی داشته است. سامانه به نمایندگان مدنی امکان داد تا بر هزینه‌کردهای دولت نظارت

۶– . Ministerstvo vnitra (وزارت کشور چک)، Testovací prostředí Registru smluv (محیط آزمایشی سامانهٔ ثبت قراردادها)، ۲۰۲۲.

داشته باشند^۷. این سامانه به عنوان ابزار پیشگیرانه‌ای برای مبارزه با فساد در اقدامات نظارتی و کنترلی به کار گرفته شده و با افزایش هزینه اقدام به فساد برای مقامات دولتی که حالا قراردادهایشان برای عموم مردم قابل رؤیت است، ریسک فساد و جرائم مربوطه را در تدارکات دولتی به حداقل رسانده است.

- این ابزار به نهادهای مدنی، گروه‌های پیشگام و دیده بان که از سامانه برای آنالیزها و تحقیقات ژورنالیستی خود استفاده می‌کنند، کمک زیادی کرده است. برای مثال سازمان دیده بان «Hlídač státu» اطلاعات مربوط به قراردادها را که در محیط آنلاین در دسترس اند پردازش و در این باره تحلیل‌های جزئی خوبی آماده می‌کند^۸. به لطف سامانهٔ ثبت روزنامه‌نگاران تحقیقی متوجه شدند بیمارستان‌ها در صورت حساب‌هایی که جهت بازپرداخت به شرکت‌های بیمه می‌فرستادند، پاداش‌های بازپرداخت شده به شرکت‌های داروسازی را نیز در مجموع هزینه‌ها لحاظ می‌کنند^۹.

بستراجرا

سازمان‌ها:

- ارادهٔ عمومی و سیاسی یکی از مهم‌ترین عوامل در استفاده موفقیت آمیز از ابزارهای مبارزه با فساد مثل سامانهٔ ثبت قراردادهای مربوط به خریدها و تدارکات دولتی جمهوری چک است. با توجه به مقاومت‌های شدید گروه‌های ذی نفع در برابر شفافیت که از فقدان آن سود می‌بردند، می‌توان گفت این موفقیت حاصل اتحاد محکم بین چندین نفر از اعضای مجلس جمهوری چک و سازمان‌های مردم نهاد ضد فساد در این کشور بود. سازمان‌های دیده بان به همراه چندین نفر از اعضای اصلاح طلب مجلس روی مستندات و استدلال‌های لازم کار

۷– . قابل دسترس در،

<https://www.hlidacstatu.cz/smlouvy>.

۸– . Hlídač státu، خلاصه گزارش‌های تحلیلی، ۲۰۲۲، <https://www.hlidacstatu.cz/reporty>، (دسترسی در تاریخ ۷ ژوئن ۲۰۲۲).

9– . eGOV.cz، Smluvy v registru smluv: stát toleruje netransparentní společnosti، September، 2017، <http://www.egov.cz/clanky/smlouvy-v-registru-smluv-stat-toleruje>

”

ارادهٔ عمومی و سیاسی یکی از مهم‌ترین عوامل

در استفاده موفقیت آمیز

از ابزارهای مبارزه با

فساد مثل سامانهٔ ثبت

قراردادهای مربوط به

خریدها و تدارکات دولتی

جمهوری چک است. با

توجه به مقاومت‌های

شدید گروه‌های ذی نفع

در برابر شفافیت که از

فقدان آن سود می‌بردند،

می‌توان گفت این

موفقیت حاصل اتحاد

محکم بین چندین نفر از

اعضاء مجلس جمهوری

چک و سازمان‌های

مردم نهاد ضد فساد در

این کشور بود.

کردند و با توجه به قانون موجود در این باره، رایزنی‌های زیادی انجام دادند.^۹

• یکی دیگر از عوامل مهمی که در تصویب قانون و شکل‌گیری سامانه نقش داشت، توانایی سازمان‌های مبارزه با فساد برای پیام‌رسانی به جامعه مدنی، به راه‌انداختن جنبش و جلب حمایت عمومی بود. این کار باعث موفقیت این پویش شد و به تصویب قانون ثبت قراردادهای انجامید. در نتیجه، تقاضای عمومی و حمایت مدنی در خصوص دستیابی به شفافیت بیشتر در تدارکات دولتی و همچنین اراده قوی سیاستمداران که به پاسخ‌گویی هرچه بیشتر در این زمینه رأی دادند، از شرایط لازم برای تحقق این امر بود.

• جمهوری چک این فرصت را داشت که از تجربه اسلواکی که سامانه مرکزی ثبت قراردادهای (CRC) را در سال ۲۰۱۱ راه‌اندازی کرد، درس بگیرد. سامانه مرکزی ثبت قراردادهای صفحه پورتالی است که توسط دفتر دولت جمهوری چک اداره می‌شود و قراردادهای منعقد شده توسط دولت را منتشر می‌کند.^{۱۳}

محدودیت‌ها

فرایند پیاده‌سازی پلتفرم ثبت قراردادهای چالش‌های متعددی روبه‌روست که باید بر آن‌ها غلبه کند. از جمله:

• دامنه محدود مؤسساتی که ملزم به انتشار قراردادهای خود هستند، باعث شده این پلتفرم تأثیرات محدودی به جا بگذارد. در حال حاضر ثبت فقط محدود به قراردادهای دولتی است. دست‌اندرکاران برای اینکه بتوانند دامنه تأثیر پلتفرم را فراتر از قراردادهای دولتی پیش ببرند و آن را متنوع‌تر کنند، باید در مرحله بعد اطلاعات مربوط به کمک‌ها، منابع مالی

۱۰- .نوسازی دولت توسط سازمان‌های مردم‌نهاد نقش عمیق و مداومی در پیشبرد طرح اولیه داشت؛ آن‌ها با همکاری نزدیک با برخی اعضای پارلمان، در جریان فرایند قانون‌گذاری اقدام به ارائه نسخه‌ها و اصلاحات قانونی کردند. همچنین ملاحظه بفرمایید؛ اکو ۲۴. رایزنی فعالان مدنی برای ثبت قراردادها.

11- . Central Register of Contracts
۱۲- . کراتکی، آر. سامانه مرکزی آنلاین ثبت قراردادهای اسلواکی، می ۲۰۱۵.

[https://joinup.ec.europa.eu/collection/e-governance/document/slovakian-online-](https://joinup.ec.europa.eu/collection/e-governance/document/slovakian-online)
(دسترسی در تاریخ ۷ ژوئن ۲۰۲۲).

اتحادیه اروپا و دیگر هزینه‌کردهای دولتی را نیز به آن اضافه کنند. گام بعدی گسترش دامنه نهادهایی است که ملزم به انتشار قراردادهای خود هستند؛ برای این منظور لازم است شرکت‌های تحت مالکیت دولت نیز به این فهرست اضافه شوند. این کار به افزایش صداقت و پاسخ‌گویی دولت کمک می‌کند. گسترش دامنه ثبت قراردادهای دربرگیری دیگر انواع هزینه‌کردهای دولتی دلایل سیاسی نیز دارد. این کار نیازمند همکاری نزدیک دولت، بخش خصوصی و جامعه مدنی است.

• امکان لابی‌گری برای استثناء شدن، که از دستیابی به شفافیت کامل جلوگیری می‌کند.

برای مثال، نهادهای دولتی متعددی از جمله تلویزیون و رادیوی چک در شکل‌گیری این سامانه نقش اساسی داشتند و حالا خواستار معافیت انتشار قراردادهای حق پخش یا رویدادهای ورزشی هستند. به این ترتیب، ممکن است تلویزیون و رادیوی جمهوری چک و برخی دیگر از نهادها از انتشار قراردادهایشان معاف شوند. برخی شرکت‌ها و مؤسسات دولتی، شهرداری‌ها و نواحی نیز تا اندازه‌ای از انتشار قراردادهایشان در سامانه ثبت معاف‌اند.^{۱۳} این روند موجب اصلاحیه‌های قانونی خاصی شده که حس برابری در بین مؤسسات را کم‌رنگ می‌کند.

13- . Parlament České republiky. Regulation 340/2015 Coll. December 2015.
<https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?o=7&T=42>.

• طبقه‌بندی و فیلتر کردن اطلاعات مربوط به قراردادهای با توجه به حجم روبه‌رشد داده‌ها کار چالش‌برانگیزی است. به خصوص درباره قراردادهای خاصی که جستجوی آن‌ها زمان‌بر است. برای غلبه بر این مشکل سیستم باید از نظر فنی با نیازهای جدید منطبق شود.

• پایگاه داده کاربرپسند نیست و دسترسی به آن دشوار است.

مدیران‌سازی درگاه و کاربرپسندتر کردن چنین سامانه‌هایی ضروری است. این کار باعث می‌شود تجزیه و تحلیل قیمت درست‌تر و مقایسه خریدهای مؤسسات مختلف ساده‌تر شود، بازخورد بهتری ارائه‌کند تا مؤسسات پاداش خود را بگیرند و برنامه‌ریزی و تعیین راهبردهای خرید را ارتقا دهد. در نتیجه، کارایی سامانه ثبت افزایش می‌یابد و احتمال تقلب و دستکاری در مناقصه‌ها و مزایده‌ها به کمترین میزان می‌رسد.

• تعداد خطاها به نسبت بالاست.

مادامی که قراردادهای توسط افراد ثبت می‌شود، احتمال بروز خطا بالاست. یکی از شایع‌ترین خطاها ناشی از بارگذاری قرارداد در قالب غیرقابل خوانش برای ماشین است. هرچند سیستم اجازه انتشار چنین اطلاعاتی را می‌دهد ولی قرارداد با کلمات کلیدی قابل جستجو نیست. برای هرچه خوانا تر شدن اطلاعات سامانه ثبت، لازم است رهنمودهای بیشتری در این زمینه ارائه شود.

شاخص حاکمیت قانون سال ۲۰۲۳

دکتر آرش فرهودی

می‌شوند و شامل محدودیت بر اختیارات دولت، فقدان فساد، دولت باز، حقوق اساسی، نظم و امنیت، اجرای مقررات، عدالت مدنی، و عدالت کیفری هستند. نمرات این هشت مؤلفه شاخص حاکمیت قانون بیانگر دیدگاه‌ها و تجربیات بیش از ۱۴۹ هزار نفر از مردم عادی و ۳ هزار و ۴۰۰ کارشناس حقوقی در سراسر جهان است، که طی فرایند دقیقی اعتبارسنجی و تحلیل می‌شوند.

مطابق نتایج بررسی‌ها در پروژه جهانی عدالت، همبستگی مثبتی بین حاکمیت قانون و توسعه اقتصادی، بهداشت، آموزش و امنیت یافت شده است. حاکمیت قانون فساد را کاهش می‌دهد، با فقر و بیماری مبارزه می‌کند و مردم را در برابری عدالتی محافظت می‌کند. پایه و اساس جوامع، عدالت، برابری، فرصت‌ها و صلح است که زیربنای توسعه، مسئولیت‌پذیری، دموکراسی و احترام به حقوق اساسی است.

سنجش؛ شرط بهبود حاکمیت قانون

شاخص حاکمیت قانون به شهروندان، دولت‌ها، سیاست‌گذاران، اهداکنندگان کمک‌های بین‌المللی، کسب‌وکارها، رسانه‌ها، دانشگاهیان و سازمان‌های جامعه مدنی تجزیه و تحلیل مقایسه‌ای

❖ حاکمیت قانون در سطح بین‌المللی به عنوان پایه‌ای برای تقویت صلح، عدالت، احترام به حقوق بشر، دموکراسی مؤثر و توسعه پایدار شناخته شده است و پایبندی و اجرای صحیح آن، موجب کاهش فساد شده و مردم را از بی‌عدالتی‌های کوچک و بزرگ محافظت، و با فقر و بیماری مقابله می‌کند.

سازمان پروژه جهانی عدالت با معرفی ۸ مؤلفه اصلی و مجموعاً ۴۴ معیار ذیل آن و با استفاده از نهادهای مدنی و اشخاص حقیقی و حقوقی در سراسر جهان به بررسی و رصد «حاکمیت قانون» در کشورهای گوناگون می‌پردازد. این سازمان از دوروش (GPP) و (QRQ) برای دریافت اطلاعات و نظرسنجی استفاده می‌کند و کشورها را بر اساس این داده‌ها ارزیابی و رتبه‌بندی می‌کند.

نتایج به دست آمده از اندازه‌گیری شاخص حاکمیت قانون در سال ۲۰۲۳ برای ۱۴۲ کشور جهان نشان می‌دهد بیش از ۶ میلیارد نفر از مردم جهان در کشورهایی زندگی می‌کنند که حاکمیت قانون در آن‌ها روبه افول است.

این شاخص، داده‌های اصلی و مستقلی را ارائه می‌دهد که در ذیل هشت مؤلفه دربردارنده مفهوم حاکمیت قانون سازمان‌دهی

این شاخص، داده‌های اصلی و مستقلی را ارائه می‌دهد که در ذیل هشت مؤلفه دربردارنده مفهوم حاکمیت قانون سازمان‌دهی می‌شوند و شامل محدودیت بر اختیارات دولت، فقدان فساد، دولت باز، حقوق اساسی، نظم و امنیت، اجرای مقررات، عدالت مدنی، و عدالت کیفری هستند.

متحصربه‌فردی از میزان پایبندی کشورها به اصول جهانی حاکمیت قانون ارائه می‌کند. این شاخص همراه با اطلاعات دقیقی که به صورت سالانه منتشر می‌گردد، به ابزاری ضروری برای شناسایی زمینه‌های بهبود، توسعه سیاست‌های تغییر اجتماعی مثبت و پیگیری پیشرفت‌های بعدی آن‌ها تبدیل شده است.

جمع‌آوری داده‌های اصلی از سال ۲۰۰۸

شاخص حاکمیت قانون پروژه جهانی عدالت برای اولین بار در آرژانتین، استرالیا، کلمبیا، اسپانیا، سوئد و ایالات متحده ارائه شد و اکنون شامل ۱۴۲ کشور و حوزه قضایی است. در این شاخص همه مردم ذی‌نفع هستند. به‌طور سنتی، حاکمیت قانون به عنوان حوزه وکلا و قضات تلقی می‌شود؛ اما مسائل روزمره همچون ایمنی، حقوق اساسی، دسترسی به عدالت و حکمرانی بر همه ما تأثیر می‌گذارد. به همین دلیل است که این شاخص به حساب‌های دست اول بیش از ۱۴۹ هزار خانوار و ۳۴۰۰ متخصص برای سنجش نحوه تجربه و درک عملی حاکمیت قانون در موقعیت‌های روزمره متکی است.

رویکرد جامع

بر اساس شاخص حاکمیت قانون پروژه جهانی عدالت (WJP) در سال ۲۰۲۳، حاکمیت قانون بار دیگر در اکثر کشورها ناپایدار شده است. بیش از ۶ میلیارد نفر در کشورهایی زندگی می‌کنند که حاکمیت قانون در آن‌ها بین سال‌های ۲۰۲۲ تا ۲۰۲۳ تضعیف شده است.

این شاخص جامع‌ترین مجموعه داده جهان در نوع خود و تنها مجموعه‌ای است که اساساً بر داده‌های اولیه تکیه دارد و کشورها را در شاخص‌های کلیدی هشت‌گانه حاکمیت قانون ارزیابی و رتبه‌بندی می‌کند و از این حیث متحصربه‌فرد است.

آخرین شاخص حاکمیت قانون نشان می‌دهد که روندهای استبدادی، جهان‌را به

رکود حاکمیت قانون در سال ۲۰۱۶ سوق داد و حاکمیت قانون در ۷۸ درصد از کشورها تحت تأثیر قرار گرفت. مؤلفه‌ای از حاکمیت قانون که بین سال‌های ۲۰۱۶ تا ۲۰۲۳ بیشترین کاهش را داشته است، حقوق اساسی است که در ۷۷ درصد کشورها کاهش یافته است.

این روند و سایر روندهای اقتدارگرایانه در سال ۲۰۲۳ ادامه یافت، اما در حال حاضر آن‌ها در حال کاهش هستند، به طوری که کشورهای کمتری در سال‌های ۲۰۲۲ و ۲۰۲۳ نسبت به سال‌های قبل شاهد افول شرایط بوده‌اند. از سوی دیگر، تنزل در عملکرد سیستم‌های قضایی در حال گسترش است و کشورهای بیشتری برای ارائه عدالت به موقع، مقرون به صرفه و در دسترس مردم در پیکار هستند. مؤلفه شاخص عدالت مدنی عاملی بود که در سال جاری در اکثر کشورها کاهش یافت.

ویلثام اچ. نوکوم، یکی از بنیان‌گذاران و رئیس پروژه جهانی عدالت، گفت: جهان همچنان گرفتار رکود حاکمیت قانون است که مشخصه آن زیاده‌خواهی دولتی‌ها، محدود کردن حقوق بشر و سیستم‌های قضایی است که نیازهای مردم را برآورده نمی‌کنند. مردم در سراسر جهان بهای آن را می‌پردازند. شاخص حاکمیت قانون پروژه جهانی عدالت منبع اصلی داده‌های اصلی و مستقل حاکمیت قانون در جهان است. روش شناسی دقیق آن بر اساس نظرسنجی‌های کارشناسان و خانوارها برای سنجش حاکمیت قانون در ۱۴۲ کشور و حوزه قضایی است، که ۹۵ درصد از جمعیت جهان را پوشش می‌دهد.

کُند شدن روندهای استبدادی

رکود جهانی حاکمیت قانون در اوج همه‌گیری کووید ۱۹، زمانی که دولت‌ها سیستم‌های قضایی را تعطیل کردند و آزادی‌های مدنی را محدود کردند، برانگیخته شد. در طول هفت سال گذشته، امتیازات شاخص اعمال محدودیت بر اختیارات دولت در ۷۴ درصد کشورها کاهش یافته است. این شاخص نشان می‌دهد که در سرتاسر جهان، کنترل قوای مجریه از سوی قوه

مقننه، قوه قضائیه و جامعه مدنی – از جمله رسانه‌ها – تضعیف شده است. در حالی که این روند اقتدارگرایانه در همه مناطق جهان در سال ۲۰۲۳ ادامه داشت، لیکن برای دومین سال متوالی کندتر شده است. اعمال محدودیت بر اختیارات دولت در سال جاری در ۵۶ درصد از کشورها، در مقایسه با ۵۸ درصد در سال ۲۰۲۲ و ۷۰ درصد در سال ۲۰۲۱ کاهش یافت. به همین ترتیب، اکثریت کوچک‌تری از کشورها شاهد کاهش کلی حاکمیت قانون در این سال (۵۹ درصد) نسبت به دو سال گذشته بودند (۶۱٪ و ۷۴٪).

تنزل وضعیت حقوق بشر در جهان

شاخص حاکمیت قانون، وضعیت بسیاری از حقوق بشر ذکر شده در اعلامیه جهانی حقوق بشر را ارزیابی می‌کند. این‌ها شامل چهار شاخص از پنج شاخص است که در طول رکود جهانی حاکمیت قانون بیشترین کاهش را داشته‌اند. مشارکت مدنی از سال ۲۰۱۶ در کشورهای بیشتری نسبت به سایر عوامل فرعی شاخص کاهش یافته است (۸۳٪)، پس از آن آزادی تجمع و تشکل (۸۱ درصد)، آزادی عقیده و بیان (۷۸ درصد) و آزادی مذهب (۷۶ درصد) قرار دارند. الیزابت اندرسن، مدیر اجرایی پروژه جهانی عدالت، گفت: «این یک تصویر هشدارکننده است که باید به آن فکر کرد، زیرا جهان در اواخر امسال هفتاد و پنجمین سالگرد اعلامیه جهانی حقوق بشر را می‌گذراند در حالی که اکثر کشورها (۵۶ درصد) در سال جاری دوباره تنزل در رعایت حقوق اساسی را تجربه کردند.

افول روزافزون سیستم‌های قضایی

روندهای منفی اجرای عدالت در سال ۲۰۲۳ نیز گسترش یافته است. دو سوم کشورها (۶۶ درصد) شاهد کاهش امتیازهای مربوط به شاخص عدالت مدنی خود در سال جاری بودند. بر این اساس تأخیر بیشتر در اجرای عدالت و اجرای ضعیف‌تر فرایندهای دادرسی تا حد زیادی ملاحظه می‌گردد. در همین حال، امتیازات عدالت کیفری نیز در سال جاری در برخی از کشورها اندکی بیشتر از سال گذشته کاهش یافته است (۵۶ درصد). اندرسن گفت: «تحقیقات قبلی ما نمایانگر آن است که ۵/۱ میلیارد نفر نمی‌توانند مشکلات حقوقی خود را حل کنند؛ بنابراین بسیار نگران‌کننده است که بسیاری از سیستم‌های قضایی در سال ۲۰۲۳ حتی ضعیف‌تر شده‌اند. اگر می‌خواهیم

مسیر خود را معکوس کنیم، سیستم‌های قضایی به یک الگوی جدید نیاز دارند. اندرسن افزود: به‌ویژه مردم محور تغییر جهت دهید و نیازهای افرادی را که قرار است به آن‌ها خدمت کنند، در اولویت قرار دهید.

رتبه‌بندی کشورها

کشوری که رتبه اول در شاخص حاکمیت قانون سال ۲۰۲۳ را دارد، دانمارک است و پس از آن نروژ (۲)، فنلاند (۳)، سوئد (۴) و آلمان (۵) قرار دارند. کشورهای ونزوئلا (۱۴۲)، کامبوج (۱۴۱)، افغانستان (۱۴۰)، هائیتی (۱۳۹) و جمهوری دموکراتیک کنگو (۱۳۸) در انتهای جدول رتبه‌بندی قرار دارند. امسال دو کشور به این شاخص اضافه شدند. کویت در رتبه ۵۲ از ۱۴۲ کشور جهان و رتبه دوم در منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا قرار دارد، و مونتنگرو با رتبه ۵۷ در سطح جهانی و در رتبه دوم در شرق اروپا و آسیای مرکزی قرار دارد. کشورهایی که بیشترین کاهش در امتیاز شاخص حاکمیت قانون را در سال گذشته داشته‌اند عبارت‌اند از سودان، مالی، ایران (۵ امتیاز کاهش)، نیکاراگوئه و افغانستان. لازم به ذکر است، کشورهایی که در سال ۲۰۲۲ تا ۲۰۲۳ وضعیت حاکمیت قانون خود را بهبود بخشیده‌اند، بلغارستان، هندوراس، کنیا، اسلوانی و اردن هستند. هندوراس نیز در سال گذشته یک نمونه از بهترین پیشرفت‌ها بود. در بلندمدت، کشورهایی که از سال ۲۰۱۶ به این سو حاکمیت قانون را تقویت کرده‌اند، ازبکستان، مولداوی، زیمبابوه، قزاقستان و مالزی هستند. به‌طور کلی بین سال‌های ۲۰۲۲ و ۲۰۲۳، حاکمیت قانون بار دیگر در اکثر کشورها تضعیف شد، به نحوی که در ۸۲ کشور با تنزل حاکمیت قانون و در ۵۸ کشور با بهبود شرایط حاکمیت قانون مواجه بوده‌ایم. یافته‌های سال ۲۰۲۳ حاکی از آن است که بین سال‌های ۲۰۲۲ و ۲۰۲۳، امتیازات مربوط به عدالت مدنی در سراسر جهان به دلیل تأخیرهای طولانی‌تر در اجرای عدالت، تضعیف اجرای قانون و کاهش دسترسی به سیستم قضایی، کاهش یافته است؛ در واقع در دو سوم کشورها، سیستم عدالت مدنی در سال گذشته تضعیف شده است. در عین حال، از زمان شروع رکود جهانی حاکمیت قانون، نحوه رعایت حقوق بشر در سه چهارم کشورها کاهش یافته است.

منبع:

● <https://worldjusticeproject.org/rule-of-law-index/>

ارزیابی ایران از حیث ابعاد مختلف

شاخص حاکمیت قانون ۲۰۲۳

موضوع مورد بررسی	محدودیت در اختیارات دولت	فقدان فساد	دولت باز	حقوق اساسی	نظم و امنیت	اجرای قوانین	عدالت مدنی	عدالت کیفری
نمره از ۱	۰٫۳۲	۰٫۳۷	۰٫۲۷	۰٫۲۰	۰٫۶۳	۰٫۴۴	۰٫۵۱	۰٫۳۳
رتبه در بین ۱۴۲ کشور	۱۳۱	۱۰۷	۱۴۰	۱۴۲	۱۰۹	۱۰۶	۷۶	۱۱۰

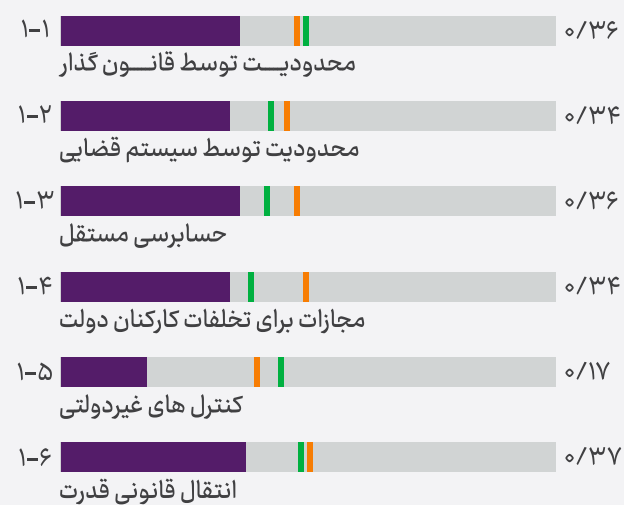
مؤلفه‌های اصلی تعیین شاخص حاکمیت قانون

مؤلفه اول: محدودیت در اختیارات دولت

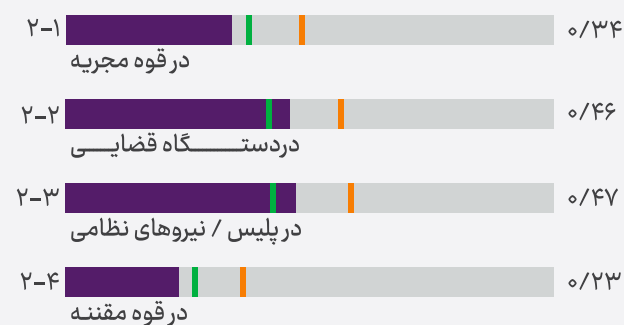

این مولفه از شاخص حاکمیت قانون، میزان رعایت قانون توسط حاکمیت و پایبندی به قانون را می‌سنجد. براین اساس اختیارات دولت، مقامات و نمایندگان آنها باید مشخص و مقید به قانون باشد و در برابر وظایف قانونی، باید پاسخگو باشند. امتیاز کلی جمهوری اسلامی ایران در این بخش، ۰/۳۲ از ۱ است.

عوامل فرعی و اجزاء تعیین مؤلفه محدودیت در اختیارات دولت و امتیاز ایران در هر بخش به شرح مقابل است:

می‌کنند. امتیاز کلی جمهوری اسلامی ایران در این بخش، ۰/۳۷ از ۱ است. عوامل فرعی و اجزاء تعیین مؤلفه فقدان فساد و امتیاز ایران در هر بخش به شرح ذیل است:

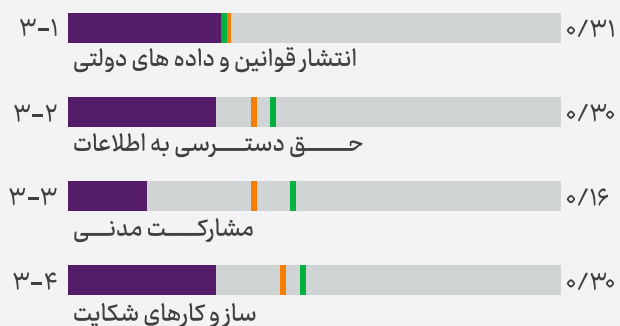
این مولفه از شاخص حاکمیت قانون شیوع دریافت یا پرداخت رشوه، پرداخت‌های غیررسمی و سایر مشوق‌ها در نهادهای خدمات عمومی و اجرای قانون را می‌سنجد و بررسی می‌شود که خریدهای حکومتی و قراردادهای واگذاری امور عام‌المنفعه تا چه حد از طریق فرآیندهای مناقصه‌ی رقابتی و آزاد اجرا می‌شوند و مقامات حکومتی در سطوح مختلف اجرایی از اختلاس در بودجه‌های حکومتی خودداری می‌کنند یا خیر. در عین حال بررسی می‌شود که مقامات بخش قضایی، سیاسی و نظامی حاکمیت تا چه حد از درخواست و پذیرش رشوه در ازای انجام وظایف‌شان خودداری

متوسط امتیاز کشورهای با درآمد متوسط و پایین‌تر ■ متوسط امتیاز منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا ■ امتیاز ایران ■

مؤلفه سوم: دولت‌باز

این مولفه به معنای آن است که تا چه اندازه دولت اطلاعات را با شهروندان به اشتراک گذاشته و با پاسخگویی خود، افراد را توانمند می‌سازد و همچنین مشارکت شهروندان پیرامون سیاستگذاری عمومی را تقویت می‌کند. امتیاز کلی جمهوری اسلامی ایران در این بخش، ۰/۲۷ از ۱ است. عوامل فرعی و اجزاء تعیین مؤلفه دولت‌باز و امتیاز ایران در هر بخش به شرح مقابل است:

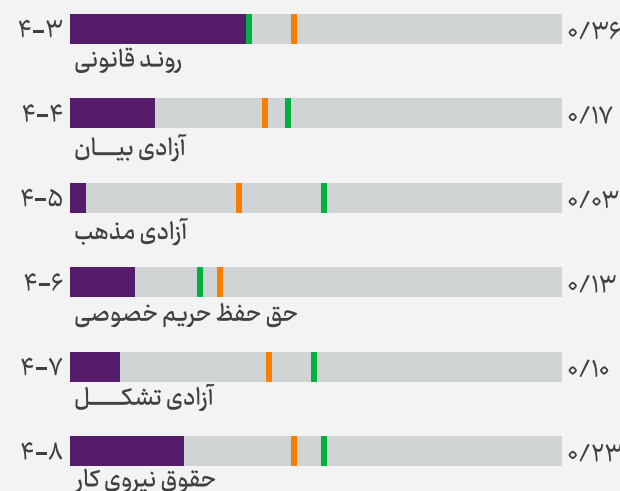
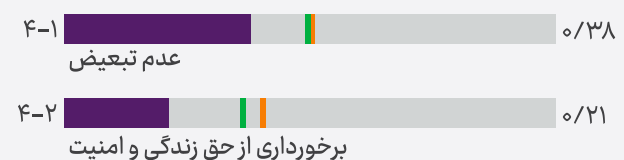

مؤلفه چهارم: حقوق اساسی

این مولفه شامل ارزیابی مهم‌ترین شاخص‌های حقوق بشر که همگی در اعلامیه جهانی حقوق بشر بوده و بیشترین ارتباط را با دغدغه‌های حاکمیت قانون دارند. امتیاز کلی جمهوری اسلامی ایران در این بخش، ۰/۲۰ از ۱ است.

عوامل فرعی و اجزاء تعیین مؤلفه حقوق اساسی و امتیاز ایران در هر بخش به شرح ذیل است:

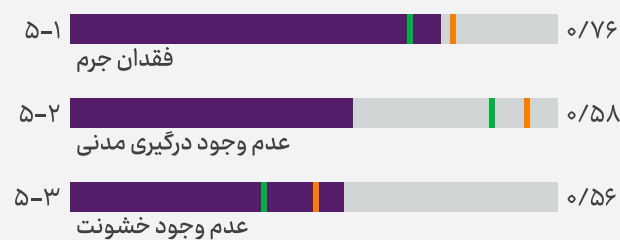

مؤلفه پنجم: نظم و امنیت

این مولفه شامل بررسی این موضوع است که حاکمیت به چه میزان امنیت اشخاص و اموال را تضمین می‌کند. امتیاز کلی جمهوری اسلامی ایران در این بخش، ۰/۶۳ از ۱ است.

عوامل فرعی و اجزاء تعیین مؤلفه نظم و امنیت و امتیاز ایران در هر بخش به شرح مقابل است:

متوسط امتیاز کشورهای با درآمد متوسط و پایین‌تر ■ متوسط امتیاز منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا ■ امتیاز ایران ■

نظریه بازی‌ها در مبارزه با فساد

دکتر اصغر مبارک

مقدمه

❖ در ادبیات موجود، محیط نهادی به عنوان یکی از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار در جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی محسوب می‌شود. به طوری که وجود کیفیت نهادی بالا به عنوان پیش شرط اساسی برای مبارزه با فساد در نظر گرفته می‌شود. نهادهای اقتصادی به علت تسهیل تعاملات میان بازیکنان و ذی‌نفعان و اثری که بردستاوردهای اقتصادی حاصل شده دارند، حائز اهمیت هستند. گلوبرن و شاپیرو (۲۰۰۲) بیان می‌کنند کشورهای بانهادهای بهتر، فرصت‌رشد و توسعه بیشتری دارند و به طوری که، بازیگران سرمایه‌گذاری در کشورهایی که ریسک پایین و محیط مساعد کسب و کار برای مبارزه با فساد دارند برای شکل‌گیری قواعد بازی در بین سرمایه‌گذاران اقتصادی در داخل و خارج

1-..Acemoglu et al, 2005

هستند. همچنین بسیاری از مطالعات نشان داده‌اند که نهادهای نهادها بر کمیت سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی بلکه بر کیفیت سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی نیز تأثیر می‌گذارند. در مقابل هاسمن و فرناندز (۲۰۰۰) نشان داده‌اند در کشورهایی که کیفیت نهادی پایین تر است، به طور تناقض آمیزی بازیگران اقتصادی به طور طبیعی با استراتژی‌های ضعیفی در مقابل همدیگر نقش ایفا می‌کنند؛ زیرا هزینه ورود به چنین بازارهایی نسبت به دیگر کشورها پایین تر و با عایدی کمتری می‌باشد؛ بنابراین در بسیاری از کشورها به خصوص کشورهای در حال توسعه، سرمایه‌گذاری، تولید و توسعه اقتصادی به عنوان یکی از حیاتی‌ترین

2-..Mengistu and Adhikary - 2019

3-..Hausmann & Fernández - 2000

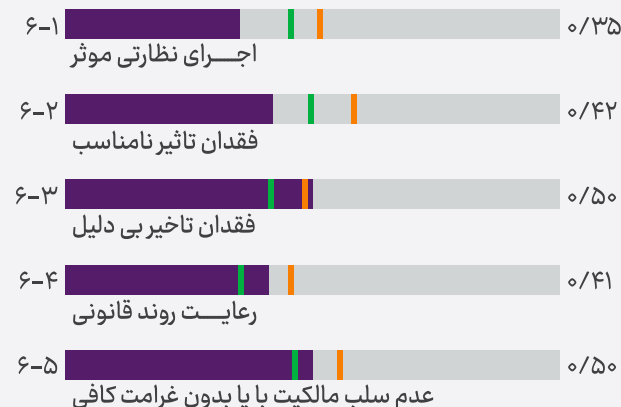
جریان‌های سرمایه و موتور محرکه رشد اقتصادی محسوب می‌شود. این مطالعه با استفاده از ابزار نظریه بازی‌ها به دنبال تحلیل نحوه تصمیم‌گیری بازیگران مبارزه با فساد در کشورهای در حال توسعه است. در اینجا بر ضرورت توجه به دو مسئله اساسی در اقتصاد ایران تأکید می‌شود. مسئله اول، عدم توجه کافی دولت به منافع بازیگران دخیل (دولت، سرمایه‌گذار خارجی و مردم) در مسئله رشد و توسعه اقتصادی کشور است. مسئله دوم، حاکم بودن محیط بوروکراسی پیچیده است؛ در واقع، سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی در کشورهای با کیفیت نهادی پایین با محیط بوروکراتیک پیچیده و مقاومت گروهی از مردم در برابر انجام سرمایه‌گذاری مواجه می‌شوند که ممکن است با پرداخت رشوه موانع بوروکراتیک

مؤلفه ششم: اجرای مقررات

این مؤلفه بررسی می‌کند که مقررات تا چه اندازه به طور عادلانه و موثر الزام‌آور و اجرا می‌شود. امتیاز کلی جمهوری اسلامی ایران در این بخش، ۰/۴۴ از ۱۰ است.

عوامل فرعی و اجزاء تعیین مؤلفه اجرای مقررات و امتیاز ایران در هر بخش به شرح مقابل است:

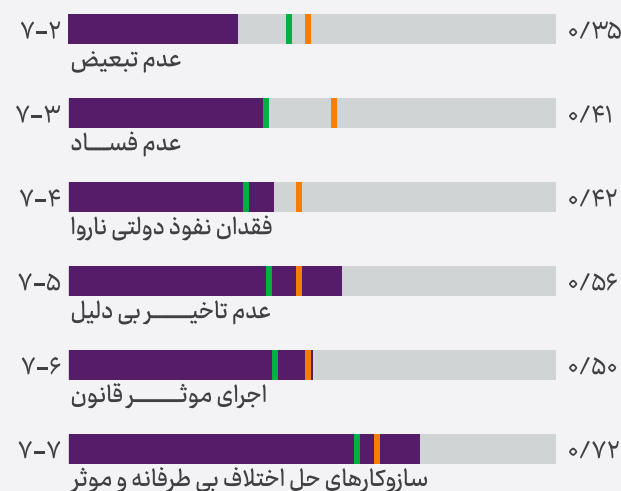

مؤلفه هفتم: عدالت مدنی

در این مؤلفه سنجش این که آیا دستگاه دادرسی مدنی قابل دسترسی و مقرون به صرفه و عاری از تبعیض، فساد و سوءتأثیرات مقامات دولتی است؛ آیا روند دادرسی بدون تأخیر غیرمنطقی صورت می‌پذیرد و آیا تصمیمات به طور مؤثر اجرا می‌شوند یا خیر؛ و میزان دسترسی، بی‌طرفی و اثربخشی سازوکارهای جایگزین حل اختلاف را نیز بررسی می‌کند. امتیاز کلی جمهوری اسلامی ایران در این بخش، ۰/۵۱ از ۱۰ است.

عوامل فرعی و اجزاء تعیین مؤلفه عدالت مدنی و امتیاز ایران در هر بخش به شرح ذیل است:

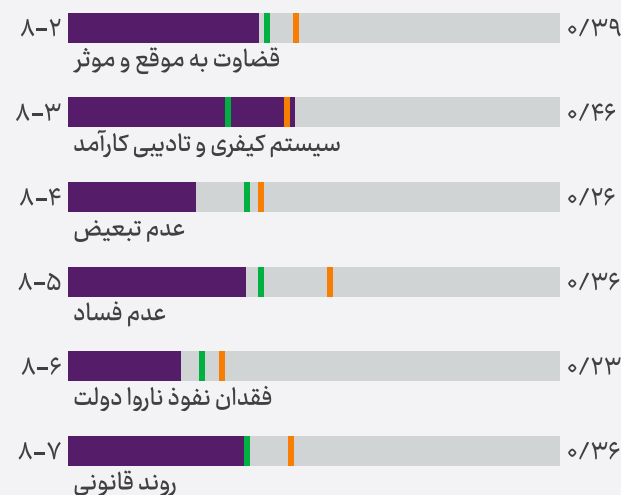

مؤلفه هشتم: عدالت کیفری

این مؤلفه از شاخص حاکمیت قانون کیفیت نظام دادرسی کیفری را ارزیابی می‌کند. یک نظام دادرسی کیفری موثر، جنبه کلیدی حاکمیت قانون است چرا که سازوکارهای متعارف برای جبران شکایت و اقدام علیه افراد و برای ارتکاب جرم علیه جامعه را تشکیل می‌دهد. امتیاز کلی جمهوری اسلامی ایران در این بخش، ۰/۳۳ از ۱۰ است.

عوامل فرعی و اجزاء تعیین مؤلفه عدالت کیفری و امتیاز ایران در هر بخش به شرح ذیل است:

متوسط امتیاز کشورهای با درآمد متوسط و پایین تر | متوسط امتیاز منطقه خاورمیانه و شمال آفریقا | امتیاز ایران

رادوریزندو از این طریق محیط کسب وکار را تسهیل کنند. این موضوع تأییدی بر دیدگاه «روان‌کنندگی فساد» را در ادبیات سرمایه‌گذاری است. با توجه به وضعیت محیط نهادی حاکم بر کشور ایران، کم‌توجهی دولت نسبت به تسهیل محیط پیچیده بوروکراتیک می‌تواند در بلندمدت، زمینه‌های ایجاد فساد را فراهم کند.

۱.نظریه بازی‌ها

نظریه بازی‌ها شاخه‌ای از ریاضیات است که به مطالعه تعاملات استراتژیک بین دو یا چند بازیگر می‌پردازد. این نظریه می‌تواند ابزار ارزشمندی برای درک و تحلیل پدیده فساد و ارائه راهکارهایی برای کاهش آن باشد. نظریه بازی‌هایکی از پدیده‌های پیش‌رفته علمی است که زمینه استفاده وسیعی در رشته‌های گوناگون دارد و چارچوب مستحکمی برای رفتارهای استراتژیک فراهم آورده است. این نظریه اتخاذ تصمیم کارگزارانی را مورد تحلیل قرار می‌دهد که چگونگی تصمیم آن‌ها به اتخاذ تصمیم و رفتار دیگر رقبا بستگی دارد. هر چند یک خاستگاه این نظریه علم اقتصاد می‌باشد، اما استفاده از آن از اقتصاد فراتر رفته و در علوم سیاسی، حقوق، جامعه‌شناسی، بازرگانی و حتی درواد ی اخلاق و فلسفه و فرهنگ نیز کاربردهای قابل توجهی دارد. در یک تعریف کلی نظریه بازی‌ها، زیرمجموعه‌ای از علم ریاضیات است که می‌تواند با استفاده از تحلیل یک سری سناریوها و طراحی‌ها، رفتارها و نتایج تصمیم‌گیری افراد را پیش‌بینی کند؛ در نهایت نظریه بازی، علم استراتژی یا به عبارتی تصمیم‌گیری درست درواکنش به رقبا در یک فضای استراتژیک است. با استفاده از این نظریه، سناریوهای دنیای واقعی برای شرایطی مثل رقابت، قیمت‌گذاری، انتشار محصول، پیش‌بینی فساد و رشوه و... را می‌توان مطرح کرد و نتایج آن‌ها را پیش‌بینی کرد. به وسیله نظریه بازی‌ها، شرایط پیچیده تعامل انسان‌ها، سازمان‌ها، کشورها، کسب‌وکارها و اقتصاد افراد درگیر بازی ساده می‌شود و با تشخیص گزینه‌های پیش‌رو و معادلات بازی، احتمال وقوع حرکت بعدی رقیب تا حد امکان قابل پیش‌بینی می‌شود (پانگ چانگ و همکاران، ۲۰۱۶).

۲.نظریه بازی‌ها و گسترش فساد

بازی‌های رقابتی به تعامل‌هایی بین بازیگرهایی اشاره می‌کند که در آن‌ها بین هر کدام از این بازیگرها رقابتی برای کسب حداکثر منافع وجود دارد. اولین مشکل این است که گاهی وقت‌ها تضادی بین منافع فردی و منافع جمعی به وجود می‌آید. مشکل دوم هم این است هر یک از اعضای گروه برای اینکه شانس بقای خود را افزایش دهند، با دیگر اعضای گروه به رقابت می‌پردازند تا مثلاً غذا و پول بیشتری به دست آورند و همسران بهتری بیابند تا نسل‌شان قوی‌تر باشد و شانس بقا و تولیدمثل آن نیز بیشتر شود. چنین چیزهایی در کنار شخصیت منحصر به فرد هر یک از اعضای گروه، باعث می‌شود افراد به استراتژی‌های متفاوتی برای پیروزی در رقابت‌ها روی بیاورند. استراتژی‌هایی که ممکن است به نفع کل گروه هم نباشد. مهم‌ترین ویژگی‌هایی

که بازی‌ها بر اساس آن‌ها طبقه‌بندی می‌شوند را در ادامه بررسی خواهیم کرد.

برمبنای گزارش بانک جهانی، فساد یک پدیده جهانی است که تقریباً بر تمام جنبه‌های زندگی اجتماعی و اقتصادی جامعه تأثیر می‌گذارد. فروش دارایی دولتی توسط کارکنان دولت، رشوه‌خواری، اختلاس از صندوق‌های عمومی، حمایت‌گری و خویشاوندسالاری در انتصاب‌های دولتی همگی مصادیقی از فساد هستند. بانک جهانی تخمین می‌زند که سالانه بالغ بر ۱۰۰۰ میلیارد دلار آمریکا به دلیل فساد از دست می‌رود که ۵ درصد از تولید ناخالص داخلی جهان را تشکیل می‌دهد. اتحادیه آفریقانی‌ز تخمین زده است که قاره آفریقا به دلیل فساد ۲۵ درصد تولید ناخالص داخلی خود را از دست می‌دهد. به‌منظور پیدا کردن رابطه کهی بین سطح فساد و عوامل اقتصادی از جمله نرخ رشد تولید ناخالص داخلی و سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی از شاخص ادارک فساد که یک شاخص مرکب از صفر تا ۱۰ است که در آن صفر بالاترین سطح فاسد و ۱۰ پایین‌ترین سطح فساد را نشان می‌دهد، استفاده شده است و برای سرانه تولید ناخالص داخلی از سرانه تولید ناخالص داخلی اسمی سالانه به قیمت‌های جاری دلار آمریکا و سرانه تولید ناخالص داخلی به قیمت دلار ثابت استفاده شده است^۴. در اینجا چند نمونه از کاربردهای نظریه بازی‌ها در زمینه فساد آورده شده است:

●**مدل‌سازی تعاملات بین مقامات دولتی و رشوه‌دهندگان**: نظریه بازی‌ها می‌تواند برای مدل‌سازی چگونگی تعامل مقامات دولتی با رشوه‌دهندگان و عوامل دیگری که به دنبال کسب منافع غیرقانونی هستند، مورد استفاده قرار گیرد. این مدل‌ها می‌توانند برای شناسایی نقاط ضعف در سیستم‌های موجود و طراحی استراتژی‌هایی برای کاهش فرصت‌های فساد به کار گرفته شوند.

●**تجزیه و تحلیل اثربخشی اقدامات ضد فساد**: نظریه بازی‌ها می‌تواند برای تجزیه و تحلیل اثربخشی اقدامات مختلف ضد فساد، مانند قوانین جدید، نهادهای نظارتی و برنامه‌های آموزشی، مورد استفاده قرار گیرد. این امر به سیاست‌گذاران کمک می‌کند تا اقدامات مؤثرتری را برای مبارزه با فساد طراحی و اجرا کنند.

●**طراحی سازوکارهای انگیزشی برای مقامات دولتی**: نظریه بازی‌ها می‌تواند برای طراحی سازوکارهای انگیزشی به کار گرفته شود که مقامات دولتی را به رفتار صادقانه و ضد فساد تشویق کند. این سازوکارها می‌توانند شامل سیستم‌های پاداش، مجازات‌ها و شفافیت بیشتر باشند.

5-. Podobnik, B. et.al. (2008).

برخی از چالش‌های استفاده از نظریه بازی‌ها در زمینه فساد عبارت‌اند از:

- دشواری جمع‌آوری داده‌ها**: برای مدل‌سازی دقیق تعاملات فاسد، به داده‌های زیادی در مورد رفتار مقامات دولتی، رشوه‌دهندگان و سایر بازیگران مرتبط نیاز است. جمع‌آوری این داده‌ها می‌تواند دشوار و پرهزینه باشد.
- فرض‌های ساده‌سازی شده**: مدل‌های نظریه بازی‌ها اغلب بر اساس فرض‌های ساده‌سازی شده در مورد رفتار انسان بنا شده‌اند. این امر می‌تواند منجر به نتایج نادرست شود، به خصوص در زمینه پیچیده‌ای مانند فساد.
- محدودیت‌های اخلاقی**: استفاده از نظریه بازی‌ها برای مطالعه فساد می‌تواند مسائل اخلاقی را به وجود آورد، زیرا ممکن است مستلزم مدل‌سازی رفتارهای غیر اخلاقی باشد.

۲-۱. انواع حالت‌های نظریه بازی‌ها در پیشگیری از فساد

الف) بازی‌های ایستا و نبود اطلاعات

زمانی که بازی‌ها ایستا هستند، بازیگران به‌طور هم‌زمان و بدون اطلاع از تصمیم طرف مقابلشان فقط برای یک بار استراتژی خود را انتخاب می‌کنند، بازی در همین جاب‌به‌پایان می‌رسد و بازیکنان این بازی از منفعت و یا ضرر خود بهره‌مند می‌شوند. به دیگر سخن، در بازی‌های ایستا درست است که تصمیم هر یک از طرف‌های بازی برای طرف دیگر مهم است و تصمیم هر کدام بر نتیجه دیگری اثر می‌گذارد، اما به دلیل اینکه اطلاعاتی موجود نیست، هیچ‌کدام از طرفین نمی‌توانند تصمیم شخص دیگر را در تصمیم خود لحاظ کنند. بازی‌هایی هستند که بازیکنان به‌طور هم‌زمان راهبرد خود را انتخاب می‌کنند و هر بازیکن از عایدی بازیکنان دیگر اطلاع کامل دارد. به عبارت دیگر، هر مجموعه اطلاعات دارای یک گره تصمیم است. تعادل در این بازی به «تعادل نش» معروف است یک پیامد زمانی، تعادل نش است که انحراف یک‌جانبه از آن به نفع هیچ‌کدام از بازیکنان نباشد.

ب) بازی‌های پویا با اطلاعات کامل

بازی‌هایی هستند که در آن، بازیکنان به صورت متوالی تصمیم می‌گیرند و در آن، پیتمد بازیکنان برای هر ترکیب راهبردی به صورت اطلاعات

عمومی بوده و همه بازیکنان از آن اطلاع کامل دارند. راه‌حل تعادل در بازی پویا با اطلاعات کامل، تعادل نش بازی فرعی کامل است که با حذف تعادل‌های مبتنی بر قول یا تهدید باور نکردنی موجب تقویت تعادل نش می‌شود.

ج) بازی ایستا با اطلاعات ناقص

در این بازی، بازیکنان به‌طور هم‌زمان راهبردهای خود را انتخاب می‌کنند و بعضی از بازیکنان از عایدی بازیکن دیگر اطلاعی ندارند. در چنین حالتی، بازیکنانی که اطلاعات کمتری دارند، مجبورند در شکل‌گیری انتظارات و انتخاب راهبردی خود، اطلاعات خصوصی رقبا را مدنظر قرار دهند. از آنجاکه انتخاب راهبردی از سوی بازیکنان هم‌زمان است، امکان هیچ‌گونه تبادل اطلاعات وجود ندارد و از حدس و گمان استفاده می‌شود، تعادل در این بازی‌ها «تعادل نس بی‌بین خالص» می‌گویند^۶.

د) بازی پویا با اطلاعات ناقص

در این بازی، بازیکنان به صورت متوالی، دست به انتخاب می‌زنند و پیامد بازی، دانش مشترک بین بازیکنان نیست بلکه اطلاعات به صورت نامتقارن است. در این بازی‌ها، بعضی از تعادل‌های نش راهبردی، منطقی‌تر از تعادل‌های دیگر هستند؛ به‌منظور کنار گذاشتن تعادل‌های غیرمنطقی، «تعادل نش بی‌بین کامل» عرضه شده است که در این تعادل، برخی تعادل‌های نش غیر عقلایی که حتی با تعادل نش بازی فرعی کامل نیز قابل کنار گذاشتن نیستند پالایش می‌شود^۷.

۲-۲. ترسیم حدود قواعد بازی در استراتژی مبارزه با فساد

قواعد بازی در این زمینه به صورت بازی پویا با اطلاعات ناقص می‌باشد و از دو نوع بازیکن فرد متخلف که قانون را رعایت نمی‌کند و یا قانونمند کسی که به قواعد حکمرانی را رعایت می‌کند می‌باشد و در این بازی فرد ناظر^۸ می‌تواند متخلف (رشوه‌گیر) و یا قانونمند با تشکیل پرونده اعمال قانون نماید؛ بنابراین فرض کنید بازیکن دوم یا همان نهاد ناظر، از اطلاعات کامل برخوردار بوده و هم از نوع خود و نوع بازیکن دیگر شناخت کامل

6-. Berninghaus, S. K., Haller, S., Krüger, T., Neumann, T., Schosser, S., & Vogt, B. (2013).

7-. David W. Chapman & Samira Lindner-2016

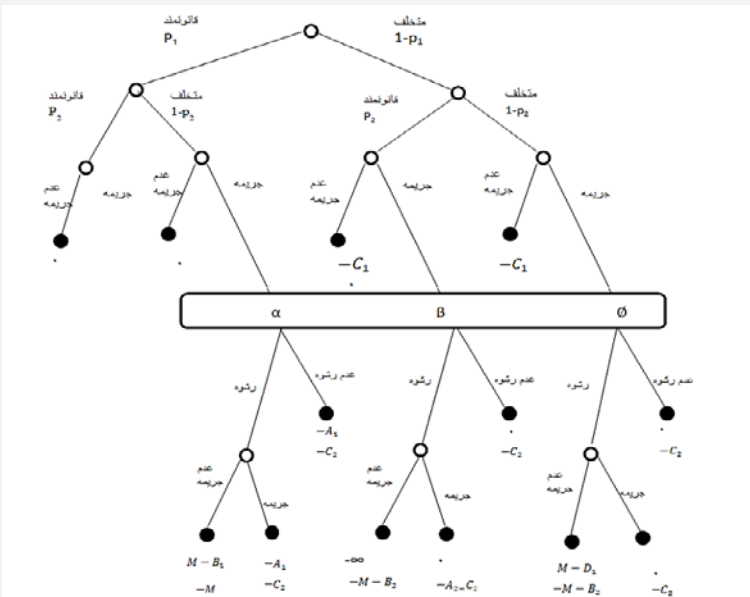
۸- فرد ناظر می‌تواند نماینده مجلس، بازرس سازمان بازرسی، دیوان محاسبات، سازمان حسابرسی و کمسیون اصل ۹۰ باشد.

دارد. همچنین، فرض کنید که بازیکن اول (فرد شاغل) از نوع خود و نوع نهاد ناظر اطلاع کامل ندارد به‌طوری‌که احتمال () قانونمند و با احتمال (۱-) متخلف و نیز نهاد ناظر با احتمال () قانونمند و با احتمال (۱-) متخلف (رشوه‌گیر) می‌باشد که بر اساس شکل ذیل سطر اول، نشان‌دهنده عایدی نهاد ناظر و سطر دوم، نشان‌دهنده عایدی فرد شاغل می‌باشد.

در مرحله اول نهاد ناظر فرد شاغل را متخلف (تشکیل پرونده و جریمه) یا قانونمند (عدم تشکیل پرونده و جریمه) در نظر می‌گیرد اگر در این مرحله فرد قانونمند باشد هزینه پرداختی فرد صفر و بازی پایان می‌یابد و در غیر این صورت نهاد ناظر برای فرد متخلف تشکیل پرونده و جریمه در نظر گرفته و با ارسال به دادگاه یا هیئت تخلفات، بازی ادامه می‌یابد و یا برای فرد متخلف تشکیل پرونده و جریمه در نظر گرفته نمی‌شود و هزینه نهاد ناظر () می‌شود. با ادامه بازی نهاد ناظر دورا هبرد را پیش رو خواهد داشت؛ اول اینکه به نهاد ناظر پیشنهاد رشوه دهد یا اینکه رشوه پیشنهاد نداده و تشکیل پرونده و جریمه با ارسال به دادگاه یا هیئت تخلفات را قبول کند که در این صورت با هزینه () مواجه می‌شود و نهاد ناظر هزینه‌ای در مورد فرد متخلف پرداخت نمی‌کند؛ اما هزینه‌اش در مورد فرد قانونمند () بوده و بازی به پایان می‌رسد؛ اگر فرد شاغل به نهاد ناظر رشوه بدهد بازی در مرحله سوم ادامه می‌یابد، به‌طوری‌که یا با قبول رشوه، پرونده فرد شاغل را به مراجع ذی صلاح ارسال نمی‌کند. اگر نهاد ناظر در صورت تخلف فرد شاغل قانونمند، با عنوان دریافت رشوه تشکیل پرونده ندهد، مقدار هزینه فرد شاغل در این حالت برابر با مقدار رشوه خواهد بود و مقدار دریافتی نهاد ناظر برابر با () خواهد بود. اگر فرد شاغل، متخلف باشد و نهاد ناظر با قبول رشوه، برای او تشکیل پرونده ندهد، هزینه فرد شاغل در این حالت برابر با () بوده و هزینه نهاد ناظر، بی‌نهایت خواهد شد. همچنین، اگر فرد شاغل متخلف باشد و نهاد ناظر آن را با لحاظ دریافت رشوه برای وی تشکیل پرونده ندهد هزینه فرد شاغل باز هم عبارت از () خواهد شد، ولی هزینه نهاد ناظر برابر با () خواهد بود.

در حالت کلی، در دوره اول، نهاد ناظر ترجیح می‌دهد برای فرد شاغل قانونمند تشکیل پرونده نداده و فرد شاغل متخلف را با تشکیل پرونده و ارسال به دادگاه یا هیئت تخلفات جریمه نماید. و برای این کار نیز هیچ هزینه‌ای را پرداخت نمی‌کند

شکل (۱) بازی پرداخت رشوه بین فرد قانونمند و نهاد ناظر

درحالی که نهاد ناظر متخلف دریافت رشوه را ترجیح می دهد و زمانی می تواند به این شیوه دست یابد که در دوره اول، برای فرد شاغل تشکیل پرونده بدهد و به همین منظور، در دوره اول، برای فرد شاغل باتشکیل پرونده و ارسال به دادگاه یا هیئت تخلفات، جریمه می کند. برای محاسبه حداکثر رشوه پرداختی فرد شاغل دستگاه اجرایی باید مقدار هزینه پرداخت رشوه را با پرداخت نکردن رشوه برابر گیرد (عدم رشوه رشوه)؛ و در نهایت زمانی فرد شاغل دستگاه اجرایی نسبت به دادن رشوه و رشوه ندادن بی تفاوت می شود که در این صورت، برای فرد متخلف تشکیل پرونده و جریمه بشود و برای فرد قانونمند نشود؛ بنابراین برای فرد شاغل متخلف باید رشوه بزرگ تر از () باشد تا تشکیل پرونده و جریمه نشود. برای فرد شاغل دستگاه اجرایی قانونمند نیز باید مقدار رشوه بزرگ تر از () باشد تا تشکیل پرونده و جریمه لحاظ نگردد. پس زمانی که مقدار رشوه بزرگ تر از () باشد، هر دو فرد شاغل (قانونمند و متخلف) تشکیل پرونده و جریمه نخواهند شد. زمانی که رشوه کوچک تر از () و بزرگ تر از () باشد، فقط فرد شاغل دستگاه اجرایی قانونمند تشکیل پرونده و جریمه نمی شود. اگر مقدار رشوه از مقدار () کمتر باشد، مقدار رشوه برای قانع کردن بازرسان نهادهای نظارتی برای تشکیل پرونده و جریمه نکردن افراد شاغل دستگاه های اجرایی کافی نخواهد بود و باید افراد شاغل دستگاه های اجرایی از پرداخت رشوه منصرف شوند^۹. در این تحقیق یانگ سانگ (۲۰۱۶)، تعامل بین افراد شاغل دستگاه های اجرایی و نهاد نظارتی برای تحلیل فساد و امکان بروز رشوه دادن (گرفتن) با استفاده از نظریه بازی ها تحلیل شد. در این میان عوامل تأثیرگذار بر رفتار هر دو بازیکن مورد تحلیل قرار داده شد و نتایج نشان دادند که پارامترهایی که می تواند بر میزان رشوه دادن توسط فرد شاغل دستگاه اجرایی تأثیر داشته باشد، یکی مجازات هایی است که سیستم یا نظام سیاسی برای رشوه دهندگان و نیز دریافت کنندگان رشوه وضع می کند و دومی احتمال قانونمند و متخلف بودن هر کدام از بازیگران است. پس، باید سیستم قضایی برای افرادی که اقدام به رشوه دادن به نهادهای نظارتی می کنند، مجازات های سختی اعمال کنند تا آن ها را از این عمل خلاف و مجرمانه بازدارند. هم چنین این مجازات ها نیز باید برای مأمورینی که اقدام به دریافت رشوه می کنند، در نظر گرفته شود. دومین مورد، احتمال قانونمند بودن بازرسان نهادهای نظارتی است که آن هم بستگی به سیستم استخدامی بازرسان نهادهای نظارتی دارد که باید در استخدام آن ها به موضوع قانونمند بودن آن ها توجه ویژه ای شود و نیز می توان با آگاه کردن این افراد از عواقب دریافت رشوه، آن ها را از این عمل بازداشت. در مورد افراد شاغل دستگاه های اجرایی نیز باید هنگام استخدام و جذب با برگزاری کلاس های آموزشی و بدو خدمت آن ها را با قوانین اداری آشنا نمود تا بتوان احتمال تخلف و رشوه دادن را کاهش داد.

در نتیجه، اگر تخلف افراد شاغل دستگاه های اجرایی کاهش یابد، امکان رشوه دادن کاهش یافته و به دنبال آن فساد نیز کم خواهد شد. با توجه به نتایج تحقیق، سیستم قضایی باید با افرادی که مرتکب تخلف شده و اقدام به دادن رشوه به بازرسان نهادهای نظارتی می کنند، برخورد نموده و بازرسان نهادهای نظارتی را از عواقب این کار آگاه نموده و در صورت ارتکاب این عمل، با آن ها نیز برخورد شود و با این اقدامات، احتمال باز تولید رشوه و فساد را کاهش داد^{۱۰}.

در این راستا، تحقیق حاضر به دنبال برجسته ساختن لزوم توجه به دو مسئله اساسی در حوزه توسعه اقتصادی است که در ادبیات موجود مورد غفلت واقع شده است. مسئله اول، عدم توجه دولت به خواسته ها و منافع بازیگران دخیل در موضوع توسعه و رشد اقتصادی است. مسئله دوم، وجود موانع بوروکراتیک پیچیده است. این تحقیق از مسیر بررسی چگونگی تعامل بازیکنان دخیل در مسئله توسعه و رشد اقتصادی با استفاده از هیافت نظریه بازی ها، درصد دفع خلا عمدتاً در ادبیات موجود است. کشور ایران درگیر محیط ناکارآمد بوروکراتیک با هزینه های بالای توسعه اقتصادی و مبارزه با فساد می باشد و این عامل می تواند سبب ناامید شدن سرمایه گذاران از انجام فعالیت ها باشد.

بر اساس یافته های این پژوهش، با افزایش سطح کیفیت نهادی میزان رشوه پرداختی کاهش پیدا می کند که این موضوع برای کشورهای با سطح کیفیت نهادی پایین صدق می کند. همچنین، با افزایش سطح کیفیت نهادی، میزان تأمین منافع مردم توسط دولت کاهش می یابد؛ در واقع، با افزایش سطح کیفیت نهادی میزان هزینه های مبادله کاهش می یابد و فعالیت ها تسهیل می شوند که این موضوع باعث می شود که زبان های ناشی از تأمین منافع توسط دولت کاهش یابد. نتایج این مطالعه نشان می دهد، تعادل نش بازی، جایی است که سرمایه گذار به کشور وارد و به منظور رفع موانع بوروکراتیک رشوه پرداخت کند. در مرحله بعد، به علت نادیده گرفته شدن منافع مردم، بهتر است مردم به طور موقت اقدام به تهدید سرمایه گذاران کنند. سپس در مرحله بعدی دولت بهتر است به منظور ممانعت از تهدید مردم و ترغیب آن ها به همکاری، منافع آن ها را تأمین کند و در آینده به قول و وعده هایی که به مردم می دهد پایبند باشد.

منابع

- Acemoglu, D. Johnson, S. Robinson, J. (2005). Institutions as a Fundamental Cause of Long – Run Growth. NBER Working Paper, 10481, 1–111.
- bargaining game. China Economic Review, 16(2): 171–188.
- Berninghaus, S. K. Haller, S. Krüger, T. Neumann, T. Schosser, S. & Vogt, B. (2013).

آموزش رهبران آینده: حکمرانی خوب در مدارس زامبیا

محمود مهدوی فر

نقش مثبتی در روند توسعه زامبیا ایفا کنند و به فرمانداران آینده کمک می کند تا مهارت های عملی و نگرش مقاومت در برابر فساد را توسعه دهند. نایاک (NAYAC) شبکه ای از سازمان های جوانان آفریقایی و افراد جامعه است. NAYAC–Zambia دارای اعضای دانش آموز در دبیرستان ها و دانشگاه ها است و باشگاه های آگاهی ضد فساد را در مدارس سازماندهی می کند.

پروژه

تعیین دستور کار؛ مشاوره و برنامه ریزی

NAYAC–Zambia در تعریف اهداف آموزشی در مورد حکمرانی خوب، متناسب با محیط محلی، دیدگاه ها و نیازهای جوانان و معلمان را در نظر گرفت. مصاحبه هایی با فارغ التحصیلان جوانی که در دوره های حکمرانی خوب قبلی (سطح دبیرستان) شرکت کرده بودند و دانش آموزان عضو NAYAC–Zambia و همچنین با معلمان آموزش های مدنی انجام شد. همکاری با ائتلاف در دستکاری معلمان علیه فساد (TIAAC) یک ائتلاف ملی از معلمان مدنی متعهد به درستکاری است که در مراحل بعدی از این برنامه حمایت کارشناسی کرد. نظرات و نگرش های دانش آموزان و معلمان از طریق یک نظر سنجی مورد ارزیابی قرار گرفت. این مطالعه همچنین شامل تجزیه و تحلیل محتوای برنامه های درسی موجود مدارس در مورد حکمرانی بود.

فرایند برنامه ریزی توسط بانک جهانی پشتیبانی می شد که کارکنان آن مرکز برای تعریف و نظارت بر فرایند برنامه ریزی و اجرا بودند. در حالی که وزارت آموزش مسئول مجوز اجرای برنامه در مدارس و دانشکده ها بود. نامه ای به وزارت آموزش و پرورش نوشته شد، شامل کپی هایی از پرودمان های آموزشی وزارت موافق بود و تیم پروژه می توانست برنامه درسی را به صورت دوره ای اصلاح کند. معلمان متعلق به ائتلاف درستکاری معلمان علیه فساد و فارغ التحصیلان دوره های پیشین بانک جهانی، منابع انسانی و فکری را در دو مرحله سازماندهی و اجرا فراهم کردند.

یک تیم پروژه متشکل از ۱۵ کارمند نایاک، یک کارمند ACC، یک سرپرست مستقر در بانک جهانی و حامیان

شبکه جوانان آفریقایی علیه فساد – زامبیا (NAYAC–Zambia) باشگاه های آگاهی ضد فساد را در مدارس راه اندازی می کند و از نزدیک با انجمن های معلمان همکاری می نماید. پروژه جوانان برای حکمرانی خوب، دانش آموزان دبیرستانی و دانشجویان زامبیایی را هدف قرار می دهد. از اکتبر ۲۰۰۳ تا آوریل ۲۰۰۴، یک دوره شش ماهه در دبیرستان ها برگزار شد، سمینارهای منطقه ای در سراسر کشور برگزار شد. تاکنون شش هزار دانش آموز از ۴۰ مؤسسه در چهار استان آموزش دیده اند. در مرحله فعلی، بیش از ۲۰ هزار دانش آموز مورد توجه قرار گرفته اند.

پیشینه

زامبیا، مانند بسیاری از دموکراسی های جدید آفریقایی، در تلاش برای بهبود حکمرانی خوب و ایجاد توسعه برای مردم خود است. اکثر فرمانداران بالای ۵۰ سال سن دارند. بسیاری از آن ها در مدیریت منابع کشور ناتوان هستند و اعتقاد بر این است که بسیاری از مسئولان از جمله رئیس جمهور سابق فردریک چیلوبا و همراهانش از منابع ملی و کمک های مالی که توسط جامعه بین المللی برای کاهش فقر و توسعه ارائه می شود سوء استفاده کرده اند. آنچه که به ویژه نگران کننده است، این است که جامعه فساد را به عنوان یک شیوه زندگی پذیرفته است و مردم به طور معمول در مورد آن صحبت می کنند که گویی این یک نگرانی جدی نیست.

در مقابل این پس زمینه، بانک جهانی (WBI) پروژه جوانان برای حکومت داری خوب را در سال ۲۰۰۲ آغاز کرد که در آن حدود ۳۰ دانش آموز دبیرستانی که توسط کمیسیون مبارزه با فساد زامبیا (ACC) انتخاب شده بودند، شرکت کردند. کمیسیون یک نهاد دولتی است که توسط قانون پارلمان ایجاد شده است. در سال ۲۰۰۳، NAYAC–Zambia، یک سازمان جوانان که مدیریت پاسخ گوارتروپیج می کند، به این برنامه ملحق شد و به همراه بانک جهانی، فاز دوم پروژه جوانان برای حکومت داری خوب را در مقیاسی بسیار بزرگ تر از فاز اول طراحی کردند. هدف این برنامه آموزش جوانانی است که آرزوی پیوستن به مناصب دولتی را دارند تا بتوانند

مؤسسه ملی مدیریت عمومی (NIPA) تشکیل شد. علاوه بر این، ده نفر از تسهیل گران داوطلب به انجام این آموزش کمک کردند.

اجرای آموزش

تسهیل کنندگان در ۴۰ دبیرستان و کالج مورد نظر، یک ساعت سخنرانی در کلاس های حکومت داری و مبارزه با فساد برای دانش آموزان و دانشجو یان ارائه کردند. سخنرانی ها به درک اساسی فساد، علل، مظاهرو پیامدهای آن با تأکید بر روابط آن با حکمرانی خوب یا بد پرداختند. این سخنرانی تئوری و عملی بود و به طور خاص برای وضعیت فعلی زامبیا به کار می رفت. تعدادی از مطالعات موردی در مورد فساد بررسی شده توسط ACC در طول سخنرانی ارائه شد که تأثیر فساد را بر حکومت و توسعه نشان می دهد.

دوره آموزشی حکمرانی خوب

یک دوره شش ماهه افزایش یافته در مورد حکمرانی خوب برای ۱۵۰ دانش آموز / دانشجو در هر مؤسسه آموزشی طراحی شد. در دبیرستان ها، این دوره از طریق باشگاه های مبارزه با فساد انجام می شد؛ به مدت دو ساعت در هفته، یک تسهیل کننده از نایاک این دوره را در ساعات باشگاه برگزار می کرد. در سطح کالج، این دوره به عنوان یک کلاس معمولی ارائه شد که دانشجویان می توانستند در آن شرکت کنند. این دوره در ۳۱ دبیرستان و ۹ دانشکده برگزار شد. این دوره شامل هشت پودمان آموزشی در زمینه های مختلف حکمرانی و توسعه مانند استراتژی های اجتماعی برای مبارزه با فساد بود که موضوعات اجتماعی را به عنوان گامی در جهت بهبود کیفیت استراتژی های فساد برجسته می کرد. پودمان پادمان های قانونی و نهادی در برابر فساد در زامبیا، قانون مبارزه با فساد شماره ۴۲ سال ۱۹۹۶ را به عنوان یک ابزار قانونی و چارچوب نهادی علیه فساد در زامبیا بررسی می کند. دانش آموزان معمولاً به سرعت نواقص این قانون، یعنی فقدان قدرت ACC را کشف و در مورد چگونگی بهبود قانون بحث می کردند.

بازدید از دولت محلی

از آنجایی که جوانان درک عمیق تری از مدیریت مؤثر و ارائه خدمات عمومی به دست آورده اند، شرکت کنندگان جوان با استفاده از یک پرسشنامه ساخت یافته، از دولت محلی و سایر ارائه دهندگان خدمات بازدید کردند تا بتوانند مصاحبه کنند.

سه نتیجه زیر به دست آمد:

- عدم دسترسی عمومی به قوانین و مقررات برای دریافت خدمات؛
- رفتار و رویه های غیر شفاف که با اصول پاسخ گویی عمومی و شفافیت مغایرت دارند؛ و
- عدم آگاهی عموم مردم از حقوق خود در زمینه هایی مانند اخذ گذرنامه و گواهینامه رانندگی.

این نا آگاهی زمینه را برای رشوه دادن به مقامات دولتی فراهم می کند.

با استفاده از این یافته ها، شرکت کنندگان بر روی اقدامات متقابل برای بهبود وضعیت کار کردند. آگهی ها و پوسترها برای استفاده عمومی در مکان هایی که این خدمات ارائه می شود، تهیه و توزیع شد و دانش آموزان اطلاعات بیشتری را به کسانی که به خدمات عمومی دسترسی دارند ارائه می دهند. از دانش آموزان خواسته شد تا از تخیل خود برای تبدیل دانش به دست آمده خود به پوسترها استفاده کنند، از جمله پیام هایی مانند «اکنون از فساد متنفر باشید برای فردای بهتر» و بسیاری موارد دیگر.

سمینارهای منطقه ای و کارگاه ملی

در سطح منطقه ای، چهار سمینار مختلف در سه روز برگزار شد که هریک به طور متوسط برای ۸۵ جوان علاقه مند برگزار شد. سمینارها شرکت کنندگان دوره حکمرانی خوب را گرد هم آوردند و بستری را برای مقایسه درس های آموخته شده و بحث در مورد اقدام مشترک فراهم کردند. این آموزش شامل شناسایی و طراحی استراتژی هایی برای مبارزه با فساد، برنامه ریزی حمایت مؤثر، کمپین های آگاه سازی و لابی گری، و همچنین قرار دادن جوانان در معرض شیوه های بین المللی خوب مبارزه با فساد بود. مطبوعات محلی و ملی فرصتی را برای جوانان فراهم کردند تا نظرات خود را در مورد حکمرانی و ایده های خود در مورد بهبود آن ارائه دهند.

نتایج

چالش ها

تعدادی از مقامات دولتی نسبت به مشارکت جوانان در ارزیابی حکومت داری و فساد در نهادهای دولتی خصوصت نشان دادند. با این حال، توضیحاتی مبنی بر اینکه هدف دانشجویان تحقیق از مقامات دولتی نبوده، بلکه آشکار ساختن فساد آن گونه که آن ها نیز می بینند، به غلبه بر این خصوصت کمک کرد.

بزرگ ترین چالش ها در نتیجه یی تجربگی در بودجه بندی ظاهر شد. هزینه های کارشناسان مبارزه با فساد کمتر برآورد شده بود و تعداد کمی از کارشناسان رامی شد استخدام کرد. اعضای هیئت مدیره نایاک مجبور شدند، به صورت داوطلبانه، اساتیدی از دانشگاه ها را جایگزین کنند. علاوه بر این، این پروژه هیچ هزینه ای برای اهداف اداری و ظرفیت سازی نداشت و بنابراین به منابع موجود دبیرخانه NAYAC-Zambia وابسته بود. همچنین، هزینه های مالی استفاده از اینترنت در زامبیا بسیار زیاد است و دانش آموزان عادی را از تکمیل تحقیقات و شرکت در بحث های الکترونیکی باز می دارد.

در نتیجه بودجه ناکافی، تعداد شرکت کنندگان از ۱۰ هزار نفر شرکت کننده در ابتدا به شش هزار نفر کاهش یافت و تعداد استان ها از ۱۰ استان به چهار استان کاهش یافت تا هزینه ها کاهش یابد.

دستاوردها

بزرگ ترین دستاورد این طرح، اطلاع رسانی به شش هزار دانش آموز و دانشجو و اقدامات آن ها در ارائه مطالبی بود که از دوره و سمینارها آموختند. بروشورها و پوسترهای تولید شده برای تأثیر گذاری بر نگرش عموم مردم، نتیجه ملموس این آموزش بود. ۱۵۰۰۰ پوستر ضد فساد، ۸۰۰۰ بروشور و ۵۰۰۰ کتابچه تهیه و در مدارس و مؤسسات عمومی توزیع شد؛ علاوه بر این، می توان گفت که جوانان درک درستی از مؤلفه های کلیدی برای حکمرانی خوب را درک کرده اند. تجزیه و تحلیل اولیه فرم ارزیابی حاکی از افزایش ۹۰ درصدی دانش در مورد حکمرانی خوب در بین جوانان بود. این پروژه منجر به افزایش تعداد گروه های فعال آگاهی ضد فساد در مدارس شد که از ۱۸ باشگاه قبل از پروژه به ۴۵ باشگاه بعد از اجرای پروژه افزایش داشت.

این پروژه از سوی شرکت های خصوصی مورد استقبال گسترده قرار گرفت و برای دانش آموزانی که از ارائه دهندگان خدمات عمومی باز دید می کردند، وسایل حمل و نقل فراهم می کردند. رسانه ها با شرکت فعال در سمینارها و به اشتراک گذاشتن برخی تجربیات نقش عمده ای در موفقیت برنامه داشتند. آن ها نظرات جوانان را در مورد توسعه ملی و حکومت کشورشان در معرض دید عموم قرار دادند.

❖ وقتی سخن از «فساد» (Corruption) به میان می آید، لاجرم درباره یک یا چند بُعد از ابعاد آن، گفتگو می شود: ۱. مفهوم، تعریف یا چیستی فساد، ۲. علل، ریشه ها یا چرایی بروز فساد، ۳. فرایند، چرخه یا چگونگی بروز فساد، ۴. عواقب، آثار یا پیامدهای بروز فساد، ۵. راهبردها، تدابیر و تاکتیک های مبارزه با فساد.

هر چهار محور اول (چیستی، چرایی، چگونگی و پیامدهای فساد)، تحت یک عنوان کلی و لازم «شناخت» (Knowing) پدیده فساد دسته بندی می شود، و آن پنجمی (مبارزه با فساد)، در حوزه چگونگی «مداخله» (Intervention) در امر فساد طبقه بندی می گردد. بر این اساس، معمولاً از فساد در دو مقوله کلی «شناخت فساد» و «مبارزه با فساد» بحث به میان می آید. داعیه دار حوزه اول، یعنی «شناخت فساد»، نهاد علم در کشور است، اعم از دانشگاه و حوزه؛ و سکاندار قلمرو دوم یعنی «مبارزه با فساد» زمامداران کشورند، که شامل همه حکمرانان در سطوح مختلف می باشند؛ بنابراین، کاستی ها و قوت های امر فساد در کشور به دونهاد «علم» و «قدرت»، و چگونگی تعامل میان آن دو بر می گردد. آن چنان که رسول خدا (ص) فرمودند: «صنفان من الناس اذا صلحا، صلح الناس، و اذا فسدا، افسد الناس: العلماء و الامراء». «از میان مردم دو قشرند که چون صالح شوند، جامعه صالح می شود؛ و چون فاسد شدند، جامعه فاسد می شود؛ عالمان و حکمرانان». در حوزه چیستی، صاحب نظران، «فساد» را یک عارضه و یا بیماری تلقی می کنند (مانند سرطان)، و «درستکاری» (Integrity) را سلامت یا تندرستی

می دانند؛ از این رو، اصل را بر «سلامت» نهاده و «فساد» را امری عارضی تلقی می کنند، مانند رشته پزشکی، که بدون شناخت (تشخیص) فساد (بیماری)، هیچ اقدامی در جهت مداخله (تجویز) در مورد آن را مجاز نمی دانند؛ و البته در تجویز نیز، مانند پزشکی، همواره «پیشگیری» (Preventive Measures)، را بر «درمان» (Punitive Measures) مقدم می شمارند، جز در مواردی که بیماری حاد و فراگیر شده و نیاز به درمان و یا اقدام فوری (Urgency) اولویت پیدا می کند. در هر صورت، نقش هیچ یک از دونهاد یاد شده قابل چشم پوشی نیست، و گرنه فاجعه به بار می آورد.

از سوی دیگر، نظریه پردازان، فرایند «مبارزه با فساد»، را دست کم، شامل سه مرحله دانسته اند: ۱. پیشگیری (Prevention)، ۲. نظارت و مراقبه (Surveillance)، و ۳. مقابله و برخورد (Fighting). در کشور ما، از میان این سه راهبرد یاد شده، شوربختانه، در چند دهه گذشته، کم ترین توجه به حوزه «پیشگیری» صورت گرفته و غفلتی تاریخی و نا بخشودنی در این زمینه به وقوع پیوسته است؛ از این رو، فساد تقریباً بی هیچ مانعی توسعه پیدا کرده، انباشته و پیچیده شده و به نحو دور از انتظاری اشاعه پیدا کرده است. در نتیجه، تدابیر مراحل بعدی یعنی «نظارت» و «برخورد» را کم اثر و در مواردی کاملاً خنثی و بی اثر کرده است؛ به نحوی که نهادهای پر شمار و گسترده نظارتی حریف این حجم عظیم از فساد های سر بر آورده نشده و در بعضی از موارد، خود قربانی این انبوه فساد

چه باید کرد؟

دکتر حسن عابدی جعفری

شده اند! بدین ترتیب، تکلیف قلمرو سوم مبارزه یعنی برخورد با فساد هم روشن است، برخورد با فساد های پیشگیری نشده، به وقوع پیوسته و تقریباً غیر قابل نظارت هم که قانوناً بر عهده قوه قضائیه است، محاکم این قوه را – در کنار وظائف پر شمار دیگری که بر عهده دارند – زیر آوار پُر شمار پرونده های فساد، زمین گیر کرده است! بی سبب نیست که نمره رتبه میزان فساد، از یک سو، و تدابیر مبارزه با فساد کشور، از دیگر سو، در مراجع سنجش بین المللی فساد، در چند دهه گذشته، سیری پس رونده و غیر قابل قبول داشته اند! بر این مبنا، افزون بر تقویت و حمایت نهاد علم در شناخت عمیق ترو دقیق تر ابعاد گوناگون فساد در کشور، ضرورت تغییر استراتژی های ایستا و غیر اثربخش گذشته و اتخاذ راهبردهای فعال پیشگیرانه مانند: ۱. قانون گرایی؛ ۲. شفافیت؛ ۳. پاسخ گویی؛ ۴. شایسته سالاری و ۵. مدیریت تعارض منافع، و نیز راهبردهای فساد ستیز اثربخش در این حوزه، تدابیری حیاتی به نظر می رسند. افزون بر این، استفاده از سرمایه های انسانی مجرب، در دانشنا حوزه با هدف چند برابر کردن فعالیت در حوزه مبارزه با فساد، از اولویت ها به شمار می آید و سرانجام، به منظور ایجاد هم افزایی بیش تر در میان ساختارهای موجود، متنوع و کم تحرک مبارزه با فساد در کشور، بازاندیشی نظم موجود را ضروری می نماید. و من الله التوفیق و الیه التکلان.

کنفرانس جهانی استفاده از داده‌ها برای بهبود سنجش فساد

اصول وین؛ چهارچوب جهانی برای سنجش فساد

دکتر آرش فرهودی

شناخته شد تا در بحث‌های جامع در مورد تجربیات و چالش‌های مختلف مرتبط با این موضوع شرکت کنند.

در طول کنفرانس، بسیاری از شرکت‌کنندگان بر ماهیت ضروری گنجاندن اصول کلیدی در توسعه چارچوب‌ها و روش‌شناسی با هدف اندازه‌گیری فساد تأکید کردند. طی دو روز گفتگوهای ارزشمند، کنفرانس وین اصولی را مشخص نمود که پرسنجش فساد متمرکز است. این اصول برای هدایت راه در توسعه و اجرای چارچوب‌ها و روش‌های اندازه‌گیری فساد برای دستیابی به دقت، قابلیت اطمینان و سودمندی بیشتر تدوین شده است که منجر به اتخاذ راهبردهای مؤثرتر مبارزه با فساد و سیاست‌گذاری‌های می‌گردد.

شرکت‌کنندگان بر نگرانی خود از جدی بودن مشکلات و تهدیدات ناشی از فساد برای ثبات و امنیت جوامع، تضعیف نهادها و ارزش‌های دموکراسی، اخلاق و عدالت و به خطر انداختن توسعه پایدار و حاکمیت قانون تأکید کردند.

چندین شرکت‌کننده، دستور کار ۲۰۳۰ برای توسعه پایدار را مورد توجه ویژه قرار دادند؛ از جمله هدف ۱۶ توسعه پایدار برای ترویج جوامع صالح‌آمیز و فراگیر برای توسعه پایدار، فراهم کردن دسترسی به عدالت برای همه و ایجاد نهادهای مؤثر، پاسخ‌گو و فراگیری در همه سطوح و هدف ۱۶٫۵ برای کاهش قابل ملاحظه فساد و رشوه‌خواری در تمام اشکال آن و تأکید بر این مهم که اندازه‌گیری فساد به تلاش‌ها برای توسعه پایدار کمک می‌کند.

اصول پانزده‌گانه مذکور را هنمای بسیاری از گروه‌های تخصصی متنوعی است که امروزه شاخص‌های فساد را توسعه داده و استفاده می‌کنند.

تقاضا برای سنججهایی وجود دارد که به ویژگی‌های بخش‌های مختلف تجاری، محلات یا عملکردهای دولتی حساس هستند و می‌توانند با تغییرات دائمی در رفتارهای فاسدسازگار شوند و گرایش به سمتی است که کشورهای

اندازه‌گیری فساد در چند دهه گذشته به صورت جدی مطرح شده است. قبل از دهه ۱۹۹۰، تقاضای اصلی برای شاخص‌های فساد از سوی سرمایه‌گذاران خارجی بود که انواع مختلف ریسک‌های سیاسی را ارزیابی می‌کردند که ممکن است معاملات را به خطر بیندازد یا عملیات را تضعیف نماید. سپس سازمان شفافیت بین‌الملل (TI) اولین معیار اختصاصی را در سال ۱۹۹۴ ایجاد کرد؛ شاخص ادراک فساد، انتشار سالانه امتیازات و رتبه‌بندی کشورها توسط سازمان غیردولتی بین‌المللی به سرعت به یک ابزار حمایتی قدرتمند تبدیل شد و دولت‌ها و سازمان‌های بین‌المللی را متقاعد کرد که فساد را جدی بگیرند.

پیمایش به عنوان یک ابزار حمایتی عمل می‌کند، زیرانصره ضعیف می‌تواند به اعتبار یک کشور آسیب برساند و حتی تأثیرمادی داشته باشد؛ چه از طریق کاهش رتبه‌بندی اعتباری، سرمایه‌گذاری خارجی به جای دیگر، یا رأی‌دهندگانی که خواستار تغییر شرایط هستند.

❖ از ۳۱ اوت تا ۱ سپتامبر ۲۰۲۳ (نهم تا دهم شهریور ۱۴۰۲)، شرکت‌کنندگان از سراسر جهان در وین پایتخت اتریش برای شرکت در کنفرانس جهانی استفاده از داده‌ها برای بهبود اندازه‌گیری فساد گردهم آمدند. این کنفرانس توسط دفتر سازمان ملل متحد در مبارزه با مواد مخدر و جرم (UNODC)، برنامه توسعه سازمان ملل متحد (UNDP)، سازمان همکاری اقتصادی و توسعه (OECD) و آکادمی بین‌المللی مبارزه با فساد (IACA)، با هدف بحث و تبادل نظر و پایه‌گذاری ابتکارات آینده در زمینه اندازه‌گیری فساد سازماندهی شده بود.

کنفرانس جهانی وین به عنوان یک بستر مناسب برای متخصصان و کارشناسان (شامل سیاست‌گذاران، دانشمندان، دانشگاهیان و اعضای جامعه مدنی) در زمینه سنجش فساد

کنفرانس جهانی وین
به عنوان یک بستر
مناسب برای متخصصان
و کارشناسان (شامل
سیاست‌گذاران،
دانشمندان، دانشگاهیان
و اعضای جامعه مدنی)
در زمینه سنجش فساد
شناخته شد تا در بحث‌های
جامع در مورد تجربیات و
چالش‌های مختلف مرتبط با
این موضوع شرکت کنند.

مختلف ابزارهای سنجش فساد خود را متناسب
با نیازهای خاص خود توسعه می‌دهند.

علاوه بر این، چندین کشور شرکت‌کننده بر
تمایل خود برای پاسخ به قطعنامه ۱۰/۸، بند ۶
تأکید کردند، که کشورهای عضو را تشویق می‌کند
تا در تلاش برای توسعه روش‌ها و شاخص‌هایی
برای اندازه‌گیری فساد، همکاری با ذی‌نفعان
از جمله بخش خصوصی، دانشگاه و جامعه
مدنی را مطابق با اصول اساسی حقوق داخلی
خود در نظر بگیرند. در عین حال بند ۱۹، قطعنامه
۸/۹، نهاد‌های ذی‌ربط درگیر در فعالیت‌های ضد
فساد، مانند برنامه توسعه ملل متحد و آکادمی
بین‌المللی مبارزه با فساد را تشویق می‌کند تا با
دفتر مبارزه با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد
ویکدیگر برای تبادل دانش و توسعه برنامه‌های
آموزشی و آموزشی پیشرفته و پروژه‌های
تحقیقاتی نوآورانه همکاری نزدیک داشته باشند.
شرکت‌کنندگان در کنفرانس مذکور خاطر نشان
کردند که ضرورت همکاری با یکدیگر برای بهبود
اندازه‌گیری فساد مبتنی بر موارد زیر است:

● مواد ۶ کنوانسیون سازمان ملل متحد علیه
فساد (UNCAC)، که از جمله کشورهای عضو
را ملزم می‌کند تا سیاست‌های مبارزه با فساد
را توسعه و اجرا کنند و به طور منظم اقداماتی
را برای اثربخشی آن‌ها ارزیابی نمایند.
● به رسمیت شناختن نقش یادگیری هم‌تایان
و تبادل بهترین شیوه‌ها در ترویج اقدامات
مؤثر برای پیشگیری و مبارزه با فساد توسط
کنوانسیون سازمان ملل متحد علیه فساد؛
● ماده ۶ کنوانسیون، که بیان می‌کند که هر کشور
عضو باید «تحلیل با مشورت کارشناسان، روند
فساد در قلمرو خود و همچنین شرایطی را که در
آن جرائم فساد انجام می‌شود» بررسی کند و
همچنین «توسعه و به اشتراک‌گذاری با یکدیگر
و از طریق سازمان‌های بین‌المللی و منطقه‌ای
آمار، تخصص‌های تحلیلی در مورد فساد و
اطلاعات به منظور توسعه، تا حد امکان،
تعاریف، استانداردها و روش‌های مشترک و
همچنین اطلاعات در مورد بهترین شیوه‌ها
برای مبارزه با فساد»؛ و «نظارت بر سیاست‌ها و
اقدامات واقعی خود به مبارزه با فساد ارزیابی
اثربخشی و کارآمدی آن‌ها».

● قطعنامه ۱۰/۸ کنفرانس کشورهای عضو
کنوانسیون، که از دفتر مقابله با مواد مخدر
و جرم سازمان ملل متحد خواست به کار
روش شناختی برای بهبود اقدامات جامع،
مبتنی بر شواهد و چندوجهی انجام شده
برای کشف و اندازه‌گیری فساد، مطابق با
توسعه یافته است؛
کنوانسیون، بدون تکرار تلاش‌های موجود
ادامه دهد. و ارائه کمک‌های فنی، در صورت
درخواست، به کشورهایی که قصد انجام
تحقیقات و مطالعات در مورد فساد را دارند
(بند ۷) مدنظر قرار می‌گیرد.
● بیانیه سیاسی ۲۰۲۱، (UNGASS) با عنوان
«تعهد مشترک مابرای رسیدگی مؤثر به
چالش‌ها و اجرای اقدامات برای پیشگیری
و مبارزه با فساد و تقویت همکاری‌های
بین‌المللی»، که دفتر مقابله با مواد مخدر و
جرم سازمان ملل را با هماهنگی کمیسیون
آمار و با همکاری گسترده در سراسر سیستم
سازمان ملل تشویق کرد تا توسعه یابد.
چارچوب آماری از نظر علمی سالم و مبتنی
بر کار روش شناختی و منابع داده‌های قابل
اعتماد است (بند ۸۰)؛
● توصیه کمیسیون آمار سازمان ملل در سال
۲۰۲۳ به شورای اقتصادی و اجتماعی در
تصمیم ۵۴/۲۰ که از چارچوب آماری برای
اندازه‌گیری فساد استقبال می‌کند. این
کمیسیون توسط دفتر مقابله با مواد مخدر و
جرم سازمان ملل و پس از رایزنی‌های گسترده
با کشورهای عضو و سایر ذی‌نفعان مرتبط،
توسعه یافته است؛

● مقررات مندرج در سایر اسناد چندجانبه و منطقه‌ای،
مانند کنوانسیون ضد رشوه سازمان همکاری و توسعه
اقتصادی ۱۹۹۹ (ماده ۹) و توصیه ضد رشوه سال ۲۰۲۱،
سازمان همکاری و توسعه اقتصادی و توصیه شورای
سازمان همکاری و توسعه اقتصادی در سال ۲۰۱۷ در
مورد صداقت عمومی (اصل ۳) و در نهایت
● اصول بنیادین آمار رسمی، مصوب سازمان ملل متحد
در سطح جهانی در سال ۱۹۹۴.

اصول تدوین چهارچوب‌های روش شناختی:

اول: اصول مرتبط با توسعه چارچوب‌های روش شناختی
سنجش فساد

۱. رویکرد چندذی‌نفعی
با توجه به پیچیدگی و ماهیت چندبعدی فساد، تلاش‌های
سنجش فساد باید رویکردی چندذی‌نفع را اتخاذ کند
که شامل دست‌اندرکاران و سیاست‌گذاران بخش
دولتی، سازمان‌های جامعه مدنی، دانشگاه‌ها و بخش
خصوصی می‌شود تا درک جامعی از پویایی‌ها و الگوهای
فساد حاصل شود.

۲. جامعیت
چارچوب‌ها باید ماهیت تمام‌جنبه‌های فساد و مبارزه
با فساد را در نظر بگیرند و به دنبال توجه به تفاوت‌ها در
ساختارهای سیاسی، قانونی و نهادی باشند.

۳. ارتباط معنایی و سودمندی

چارچوب‌ها و روش‌های سنجش فساد اداری باید با در نظر گرفتن نیازهای کاربران، با هدف
ارائه بینش‌های عملی و اطمینان از امکان‌سنجی و پایداری جمع‌آوری داده‌ها طراحی شود.

۴. شفافیت و پاسخ‌گویی

روش‌شناسی باید شفاف باشد و امکان استفاده آگاهانه از داده‌ها را برای بسط توصیه‌های
عملی فراهم کند. روش‌ها، منابع (به استثنای افراد) و محدودیت‌های چارچوب‌ها و داده‌های
فساد باید در دسترس عموم و به راحتی قابل کشف و در دسترس و بی‌طرفانه باشد تا حق
شهروندان برای بهره‌گیری از اطلاعات عمومی رعایت شود و داده‌ها بتوانند به درستی توسط
کاربران تفسیر شوند.

۵. یکپارچگی و همسویی با استانداردهای بین‌المللی

استفاده از مفاهیم بین‌المللی، طبقه‌بندی‌ها، روش‌ها و دستورالعمل‌ها، از جمله استفاده از
بررسی‌های مشابه و دیگران طریق نهاد‌های بین‌المللی و منطقه‌ای، ثبات و کارایی تلاش‌های
اندازه‌گیری را در سطوح ملی و بین‌المللی ارتقا می‌دهد.

۶. اولویت‌بندی

با توجه به منابع محدود موجود برای سنجش فساد، تلاش برای سنجش فساد باید بر اساس
اصل پارتو (قانون ۸۰/۲۰) هدایت شود، که ابتدا روی مناطقی تمرکز می‌کند که شواهد تجربی
بیشترین خطر فساد و بیشترین آسیب را نشان می‌دهد.

دوم: اصول جمع‌آوری، پردازش و استفاده از داده‌ها

۷. رازداری و احترام به حریم خصوصی و اصل عدم آسیب رساندن

اندازه‌گیری فساد باید به دنبال آسیب‌رسانی نباشد و به طور فعال محرمانگی و حریم خصوصی
داده‌های فردی که زیربنای معیارها و داده‌های انبوه تولید شده برای اندازه‌گیری فساد در
سطح ملی است، محافظت گردد. به عنوان یک قاعده کلی، داده‌های فردی باید صرفاً برای
اهداف آماری مورد استفاده قرار گیرند، خواه به اشخاص حقیقی یا حقوقی مربوط باشند و
باید کاملاً محرمانه نگهداری شوند.

دارا شدن نامشروع؛ یک مفهوم حقوقی چالش برانگیز (بخش دوم)

در یک حوزه قضایی ممکن است همیشه در حوزه های قضایی دیگر وجود نداشته باشند. به عنوان نمونه، در حالی که یک قانون دارا شدن نامشروع می تواند دولت را به اثبات قابل توجه نبودن استاندارد زندگی یک مقام عمومی ملزم دارد، قانون دارا شدن نامشروع دیگری دولت را ملزم می دارد تا ثابت کند که فردی که دارای ای را به دست آورده، آیا این دارایی تناسبی با درآمد قانونی اش دارد یا خیر؛ علاوه بر این، به دلیل رویکردهای متفاوت در قبال سازوکارهای وظیفه معکوس، تعیین طرفی که باید یک عنصر مشخص را انجام دهد، ممکن است در حوزه های قضایی مختلف متفاوت باشد. به عنوان نمونه وظیفه اثبات درآمد قانونی کلی ممکن است در یک حوزه قضایی بر عهده دولت و در یک حوزه قضایی دیگر بر عهده متهم یا خوانده باشد.

تعریف عنصر ثروت در قوانین دارا شدن نامشروع

عنصر ثروت مستقیم ترین و ساده ترین عنصر مورد اشاره است. این عنصر به الزام عمومی اشاره دارد که در تمام قوانین دارا شدن نامشروع برای دولت وجود دارند، تا اثبات کند که فرد مورد نظر از میزان مشخصی

برای سازمان های متولی اجرای قانون، شناسایی و باز یابی عواید حاصل از اقدامات مجرمانه، بسیار چالش برانگیز است. در اقتصاد جهانی شده و مدرن کنونی، عواید مربوط به اقدامات مجرمانه می تواند بلافاصله پول شویی شود و این کار از طریق انواع مختلف مسیرها و فراتر از مرزها با سهولت صورت می گیرد. در اقتصادهایی با حجم بالای گردش نقدینگی، عواید ناشی از فساد می توانند به سهولت تبدیل شده و به سرعت بین بخش های مختلف بدون درز اطلاعات و یا باقی ماندن ردی از این گونه پول ها انتقال یابد. جرم انگاری کسب ثروت غیر قابل توجهی که تحت عنوان حقوقی دارا شدن نامشروع شناخته می شود، حیطه ای از قوانین مبارزه با فساد است که در نظام های حقوقی گوناگون مورد توجه قانون گذار قرار گرفته است.

اثبات وقوع دارا شدن نامشروع

ارکان اختصاصی که باید بر اساس قوانین دارا شدن نامشروع اثبات شوند، همگانی، عمومی و مشترک نیستند. همان طور که در شماره قبل توضیح داده شد، قوانین دارا شدن نامشروع به شکل قابل توجهی در شکل و عبارات و محتوا متفاوت هستند. در نتیجه عناصر قانون

۸. هماهنگی بین المللی و ملی

هماهنگی بین سازمان ها و ارائه دهندگان داده در داخل و بین کشورها برای دستیابی به ثبات و کارایی تلاش های اندازه گیری، به ویژه با توجه به ماهیت فراملی برخی از اشکال فساد ضروری است.

۹. تعهد به کیفیت و باز بودن داده ها

اقدامات سنجش فساد باید در ظرفیت جمع آوری داده ها سرمایه گذاری کند تا کیفیت، از نظر ارتباط، دقت و قابلیت اطمینان، به موقع بودن و وقت شناسی، دسترسی و وضوح، کارایی هزینه، و انسجام و مقایسه، تضمین شود. دسترسی و به اشتراک گذاری داده ها باید حداکثر شود، قابلیت همکاری و باز بودن داده های ناشناس را تا حد امکان مطابق با قوانین داخلی، از جمله در دسترس قرار دادن داده ها در حوزه عمومی، در قالب های قابل خواندن ماشین و بدون محدودیت برای تسهیل اشتراک گذاری داده ها در بین ذی نفعان، افزایش دهد.

سوم: سایر اصول مربوطه برای سنجش فساد

۱۰. قابلیت اطمینان و اعتبار منابع داده

با آگاهی از اینکه فساد یک پدیده پیچیده است و به منظور افزایش قابلیت اطمینان و دقت، اندازه گیری فساد باید به دنبال استفاده از روش های ترکیبی و اعتبار سنجی اقدامات با مثلث بندی داده های با کیفیت از منابع مختلف باشد.

۱۱. بررسی علمی داده های اداری و سایر منابع نوظهور

اقداماتی که برداده های عینی و ثابت تکیه می کنند برای درک بی طرفانه سطح، الگو و روند فساد ایدئال هستند. استفاده از منابع دیگر مربوط به گزارش های افشاگر، سوابق مالی، کلان داده ها، از جمله رسانه های اجتماعی، و جمع آوری داده های منبع باز نیز باید متکی به روش هایی باشد که از داده های عینی استفاده می کنند. داده های مبتنی بر ادراکات می توانند ارزیابی ها را از تأثیر تلاش های ضد فساد آگاه کنند، اما در توانایی آن برای گرفتن اقدامات عینی و نتایج آن محدودیت هایی دارد.

۱۲. بهترین رویکرد در نظر سنجی

پیمایش ها برای اندازه گیری ادراک و تجارب فساد باید داده هایی را از گروه های مختلف جمعیتی مانند خانواده ها، کارمندان دولت، جامعه مدنی و بخش خصوصی را با دیدگاه های مختلف درباره فساد جمع آوری کنند، و باید از رویکرد توسعه یافته و مورد استفاده بانک جهانی و دفتر مقابله با جرم و مواد مخدر سازمان ملل پیروی کنند (Global Handbook 2011) و UNODC (UNODC Manual on Corruption Surveys ۲۰۱۸).

۱۳. هنگام ارزیابی تلاش های ضد فساد، بر اثربخشی تمرکز کنید

اندازه گیری فساد ممکن است شامل ارزیابی کنترل فساد و جریان های مالی غیرقانونی

(IFF) باشد، مانند اجرای کنوانسیون ها و استانداردهای بین المللی کاربردی، مانند (UNCAC)، و شواهد همکاری بین المللی (هم پاسخ گویی به درخواست های رسمی و غیررسمی و هم اطلاعات فعالیت ها و به اشتراک گذاری اطلاعات) برای تحقیق و مبارزه با فساد، از جمله در زمینه باز یابی دارایی، اندازه گیری انطباق با کنوانسیون ها و استانداردهای بین المللی قابل اجرا باید علاوه بر انطباق قانونی، بر اجرای عملی و اثربخشی تمرکز داشته باشد و ممکن است در صورت امکان از بررسی های تحت کنوانسیون ها و استانداردهای بین المللی و منطقه ای استفاده کند.

۱۴. انصاف و بی طرفی در قضاوت تخصصی

هر مؤلفه ای از اندازه گیری فساد بر اساس قضاوت کارشناسان باید به دنبال جلوگیری از سوگیری و ذهنیت و بررسی جامع در برابر داده های عینی باشد.

۱۵. استفاده اخلاقی از فناوری، تجزیه و تحلیل داده ها و هوش مصنوعی

فناوری های پیشرفته از جمله فناوری اطلاعات و ارتباطات (ICT)، تجزیه و تحلیل داده های بزرگ و هوش مصنوعی (AI) باید برای بهبود دقت، کارایی و عینیت در اندازه گیری فساد مورد استفاده قرار گیرند. این اقدام باید با رعایت اصول تناسب و عدم آسیب، انصاف و عدم تبعیض، ایمنی و امنیت، پایداری، حق حریم خصوصی و حفاظت از داده ها، نظارت و قاطعیت انسانی، شفافیت و توضیح پذیری / تفسیر پذیری، مسئولیت پذیری و پاسخ گویی، آگاهی و سواد، رویکرد چند ذی نفعی و حکمرانی تطبیقی و همکاری انجام شود.

• https://grace.unodc.org/grace/uploads/documents/news/2023-08-global_Conference_Measurement_of_Corruption/Global_Conference_Corruption_Measurement_-_Vienna_Principles_Conference_Report.pdf

از ثروت طی دوره‌اد عاَشدهٔ داراشدن نامشروع بر خوردار بوده است (یا اینکه آن را به دست آورده، آن را در اختیار دارد و یا از آن بهره برده است).

همان طور که قبلاً هم اشاره شد، این عنصر به چندین شیوه در سراسر قوانین داراشدن نامشروع بیان شده است و به این مسئله بستگی دارد که یک کشور خاص، چگونه به مسئلهٔ ثروت اشاره کرده، آن را توصیف می‌کند و چگونه می‌توان به آن دست یافت. به عنوان نمونه، قوانین داراشدن نامشروع کیفری در نیکاراگوئه و افغانستان^۱، این عنصر را به صورت الزامی برای دولت بیان کرده‌اند تا افزایش در دارایی‌ها را ثابت کند.

قوانین داراشدن نامشروع کیفری در هنگ کنگ^۲ و قوانین داراشدن نامشروع کیفری و مدنی در فیجی^۳، این عنصر را به عنوان ضرورتی برای اثبات این مسئله بیان کرده‌اند، که فرد استاندارد ی از زندگی را حفظ کرده و یا اموال مشخصی دارد. قانون داراشدن نامشروع مدنی در استرالایای غربی^۴ این عنصر را به صورت الزامی برای اثبات ارزش کلی ثروت خوانده توصیف می‌کند، که شامل مبلغ ارزش تمام موارد دارای ارزش مالی، خدمات، مزایا و منافع است که در مجموع ثروت یک فرد را تشکیل می‌دهند.

انواع الگوهای بار مسئولیت اثبات داراشدن نامشروع

مدل	وظیفهٔ بررسی عنصر ثروت (در ارائهٔ شواهد دربارهٔ ثروت فرد مدنظر).	وظیفهٔ بررسی عنصر درآمد ناکافی (و ارائهٔ شواهد دربارهٔ درآمد قانونی فرد مدنظر).
مدل الف	دولت	دولت و فرد مدنظر
مدل ب	دولت	دولت
مدل ج	دولت	فرد مدنظر

مقایسه عناصر و بار مسئولیت اثبات در سه مدل قوانین داراشدن نامشروع

نمونه‌هایی از قوانین مطابق مدل الف (قوانین اعمال‌کنندهٔ بار مسئولیت مشترک)

این مدل از عناصر، رایج‌ترین موارد در قوانین داراشدن نامشروع هستند. نمونه‌هایی از قوانین داراشدن نامشروع کیفری و مدنی وجود دارند که از این رویکرد استفاده می‌کنند. قوانین این مدل از عناصر در ابتدا شامل الزامی هستند که بر اساس آن، دولت اثبات می‌کند فرد مدنظر میزانی از ثروت را دارد (عنصر ثروت). سپس دولت را ملزم می‌دارد تا به بررسی بخشی از رکن درآمد ناکافی نیز بپردازد و تفاوت (و یا عدم تناسب و انطباق) میان درآمد قانونی شناخته شده و رسمی فرد مدنظر و ارزش کلی ثروت وی را اثبات کند. استاندارد ی که بر اساس آن این اثبات باید صورت گیرد، به این مسئله بستگی دارد که قانون داراشدن نامشروع ماهیت کیفری دارد یا مدنی؛ علاوه بر این، اینکه یک کشور تا چه میزان باید نشان دهد که درآمد فرد مدنظر طی یک دورهٔ زمانی مشخص چقدر بوده، به عبارت مشخص هر قانون خاص بستگی دارد.

به عنوان نمونه، در حالی که قانون در هنگ کنگ دولت را ملزم می‌دارد تا تنها میزان کلی حقوق رسمی را اثبات کند که فرد مدنظر در آن دورهٔ خاص دریافت نموده و قانون در هند دولت را ملزم می‌دارد تا منابع شناخته شدهٔ درآمد فرد مدنظر را ثابت کند. گروه اول از درآمدها اغلب به حقوق یا مقرری مربوط می‌شوند، که فرد از کارش به عنوان یک مقام دولتی دریافت کرده

۱- قوانین کیفری (افغانستان)، مادهٔ ۴۱۹.

۲- قانون پیشگیری از فساد، ۱۹۷۱، چین، هنگ کنگ، بخش ۱۰.

۳- قانون پیشگیری از رشوه (شماره ۱۲، ۲۰۰۷) فیجی، بخش ۱۰، قانون عواید حاصل از جرم، ۱۹۹۷، اصلاح شده توسط قانون عواید حاصل از جرم، شماره ۷، ۲۰۱۵، فرمان ۲۰۱۲، فیجی، بخش ۷۱.

۴- قانون ضبط اموال مجرمانه، ۲۰۰۰ (استرالیا و استرالایای غربی) بخش ۱۲، ۱۴۴.

است. در مقابل، درآمد گروه دوم گسترده تر است و به منابع مختلف شناخته شده برای دادستان، در طول یک دورهٔ تحقیق دربارهٔ پرونده اشاره می‌کند.

زمانی که دولت میزان پیش شرط درآمد را ثابت کرد و تفاوت بین درآمد و ارزش ثروت مربوط به عنصر ثروت را نشان داد، سازوکار و وظیفهٔ معکوس به کار می‌رود. آنگاه فرد مدنظر ملزم می‌شود تا به صورت مؤثر عنصر درآمد ناکافی را رد کند و به صورت رضایت بخشی تفاوت را از طریق شواهد و درآمد قانونی بیشتر توجیه کرده یا توضیح دهد. این وظیفه بیشتر این سبک از عناصر داراشدن نامشروع را از مواردی تمایز می‌دهد که در مدل (ب) مشاهده کردیم (تحت هیچ شرایطی مسئولیت ارائهٔ چنین توضیحی بر عهدهٔ فرد مدنظر نیست). همچنین در مدل (ج) نیز تفاوت وجود دارد، زیرا وظیفهٔ بررسی عنصر درآمد ناکافی به صورت کامل بر عهدهٔ فردی بوده که قانون آن را هدف گذاری کرده است.

قوانین داراشدن نامشروع؛ معکوس نمودن مسئولیت اثبات و اصل برائت

بر خلاف دیگر سازوکارهای حقوقی متمرکز بر عواید جرم، مانند جرائم پول شویی و قوانین ضبط اموال بر اساس عدم محکومیت، قوانین داراشدن نامشروع طرف اتهام زنده را ملزم نمی‌دارند تا پیوند احتمالی را میان دارایی‌های مدنظر و جرم منجر به کسب عواید غیر قانونی اثبات نماید. برعکس به دادگاه اجازه می‌دهند که اگر شواهد منابع درآمدی کافی را برای توجیه ارزش کلی ثروت اثبات شده پیدا نکند، این فرض را مطرح کند که برخی از موارد، ثروت از منابع قانونی به دست نیامده است؛ علاوه بر این، بسیاری از قوانین داراشدن نامشروع به صراحت فرد را ملزم می‌دارند به صورت محکمه پسندی توضیح دهد که پس از اثبات عدم تناسب ثروت با منابع درآمد، چگونه دارایی‌های مذکور از منابع قانونی به دست آمده‌اند. بر اساس قانون داراشدن نامشروع کیفری هنگ کنگ، فردی که استاندارد ی از زندگی دارد یا منابعی را در اختیار دارد که تناسبی با حقوق رسمی فعلی یا گذشته اش ندارد، مجرم شناخته می‌شود، مگر اینکه بتواند توضیح رضایت بخشی به دادگاه دربارهٔ این مسئله ارائه دهد.^۵ بر اساس قانون داراشدن نامشروع مدنی کنیا، اگر دادگاه قانع شود که فرد بر دارایی‌های بدون توضیح تملک و کنترل دارد، آنگاه باید دادگاه را قانع کند که دارایی‌ها به شیوه‌ای به غیر از رفتارهای توأم با فساد به دست آمده‌اند.^۶

این فرضیات دربارهٔ بررسی خاستگاه ثروت فرد و الزامات قانونی برای توضیح، به عنوان پایه‌ای برای چالش قانونی بودن بسیاری از قوانین داراشدن نامشروع به کار رفته‌اند. این چالش‌ها ادعا دارند که الزامات قانونی

۵- قانون پیشگیری از رشوه، ۱۹۷۱، چین، هنگ کنگ، ماده ۱۰.

۶- قانون مبارزه با فساد و جرائم اقتصادی، ۲۰۰۳، کنیا، ماده ۵۵.

به شکل غیر عادلانه، وظیفهٔ اثبات را به متهمی منتقل می‌کنند که در روند دادرسی شرکت دارد. این رویه‌ها در مورد قوانین داراشدن نامشروع کیفری مخالف اصل برائت هستند.

دادگاه‌ها در سراسر جهان به شکل قابل توجهی با چنین چالش‌هایی مخالفت کرده‌اند. آن‌ها پیوسته تأکید دارند که هم قوانین داراشدن نامشروع کیفری و هم مدنی، مسئولیت ناعادلانه‌ای را بر عهدهٔ افراد تحت پیگرد قانونی قرار نمی‌دهند. متن زیر به بررسی این موارد خواهد پرداخت:

- رویه قضایی در ارتباط با اینکه آیا قوانین داراشدن نامشروع کیفری به شکل ناعادلانه، وظیفهٔ اثبات را معکوس کرده و اصل برائت را نقض می‌کنند یا خیر.
- رویه قضایی بررسی‌کنندهٔ این مسئله که آیا قوانین داراشدن نامشروع مدنی به شکل ناعادلانه، وظیفهٔ اثبات را بر عهدهٔ متشاکیان قرار می‌دهد تا منابع قانونی ثرویشان را توجیه کنند یا خیر.

آیا قوانین کیفری داراشدن نامشروع، اصل برائت را با معکوس کردن ناعادلانهٔ وظیفهٔ اثبات نقض می‌کنند؟

اصل برائت اطمینان حاصل می‌کند که تمام افراد متهم به جرم کیفری، باید حق فرض بر بی‌گناهی را تا زمانی که به موجب قانون مجرم شناخته شوند، داشته باشند. آن طور که کمیتهٔ حقوق بشر سازمان بین الملل توضیح داده است، اصل برائت که برای حفاظت از حقوق بشر ضروری است، وظیفهٔ اثبات اتهام را بر عهدهٔ دادگاه می‌داند. این اصل تضمین می‌کند تا زمانی که اتهامی فراتر از تردید معقول اثبات شود، هیچ جرمی نمی‌تواند مدنظر واقع گردد. همچنین اطمینان حاصل می‌کند که متهم تردید منطقی را دریافت کرده و الزام می‌دارد که افراد متهم به یک جرم کیفری باید بر اساس این اصل محاکمه شوند.

این اصل در چندین سند حقوقی بین‌المللی، از جمله اعلامیهٔ جهانی حقوق بشر (UDHR)، پیمان بین‌المللی حقوق سیاسی و مدنی (ICCPR)، منشور آفریقایی حقوق بشر و مردم (ACHPR)، کنوانسیون آمریکایی حقوق بشر (ACHR)، کنوانسیون اروپایی حقوق بشر

(ECHR) منشور حقوق اساسی اتحادیهٔ اروپا و اساس نامهٔ ژم در دادگاه کیفری بین‌الملل آورده شده است. این اصل تقریباً یک اصل حقوقی جهانی است که هم در حقوق عرفی و هم در حوزه‌های قضایی مدنی ثابت شده و به صراحت در بسیاری از قوانین اساسی داخلی کشورها نیز عنوان شده است.

اساس چالش‌ها دربارهٔ این مسئله

ادعای رایج این است که قوانین داراشدن نامشروع، اصل فرض بر بی‌گناهی یا برائت را نقض می‌کنند. چالش‌ها در خصوص این مسئله اغلب شامل استدلال‌های مشابهی هستند؛ اینکه عبارات قوانین داراشدن نامشروع ممکن است به این فرض مربوط شوند، که برخی از موارد ثروت از طریق منابع غیر قانونی به دست آمده‌اند این مسئله به شیوه‌ای غیر عادلانه وظیفهٔ اثبات را بر عهدهٔ متهم قرار می‌دهد و او را ملزم به ارائهٔ شواهدی می‌داند تا یک سطح استاندارد زندگی از منابع غیر مجرمانه برای ثروت او اثبات شود.

به عنوان پایه‌ای بر این ادعاها، افرادی که قوانین داراشدن نامشروع را به چالش می‌کشند، اغلب به الزامات قانونی ذکر شده در این قوانین اشاره دارند، که متهم را ملزم می‌دارد نوعی توضیح رضایت بخش را قبل از صدور حکم دربارهٔ منبع ثروتش ارائه دهد (مانند نمونهٔ هنگ کنگ که در بالا به آن اشاره شد). آن‌ها استدلال می‌کنند که این تعهدات و الزامات صریح، مخالف الزامات اساسی اصل برائت هستند. یعنی مسئولیت ارائهٔ عناصر کلیدی یک جرم، باید بر عهدهٔ طرف اتهام زنده باشد؛

همچنین چالش‌هایی در برابر قوانین دارا شدن نامشروع مطرح شده است (حتی اگر حاوی الزام صریح توضیح توسط متهم نباشند). در چنین مواردی افراد مخالف چنین استدلال کرده‌اند: در حالی که قانون حاوی سازوکار مشخص و دقیق معکوس کردن وظیفه اثبات نیست، عبارات قانون به نوعی دلالت بر این دارد که فرضیات می‌توانند دربارهٔ ماهیت غیر قانونی دارایی‌ها صورت گیرند که بار ناعادلانهٔ مسئولیت را بر عهدهٔ صاحب دارایی قرار می‌دهند تا مخالف این مسئله را اثبات کند.

منبع:

• Learn.baselgovernance.org/course/view.php?id=65

بر اساس قانون داراشدن

نامشروع کیفری

هنگ کنگ، فردی که

استانداردی از زندگی

دارد یا منابعی را در

اختیار دارد که تناسبی

با حقوق رسمی فعلی یا

گذشته اش ندارد، مجرم

شناخته می‌شود، مگر

اینکه بتواند توضیح

رضایت بخشی به دادگاه

دربارهٔ این مسئله ارائه

دهد. بر اساس قانون

داراشدن نامشروع مدنی

کنیا، اگر دادگاه قانع شود

که فرد بر دارایی‌های

بدون توضیح تملک و

کنترل دارد، آنگاه باید

دادگاه را قانع کند که

دارایی‌ها به شیوه‌ای

به غیر از رفتارهای توأم با

فساد به دست آمده‌اند

تقویت و توسعه فعالیت‌های آمبودزمانی و بین‌المللی در سازمان بازرسی کل کشور

دکتر مهدی بهادر*

❖ در آغاز هزاره سوم، دولت‌ها بیشترین نسبت به رعایت حقوق شهروندی و تأمین و توسعه آن داشته و در عین حال مردم کشورها نیز نقش فعال‌تری در امور دولت‌ها برای خود قائل شده‌اند. رعایت حقوق مذکور یکی از شاخص‌های دولت‌های متمدن و تکامل نظام ملی شمرده شده و با نگاه جدید و دقیق‌تر به رابطه تعامل بین دولت و شهروندان، این‌گونه به نظر می‌رسد که انتظارات و توقعات شهروندان از دولت‌ها تغییر یافته و برآوردن توقعات، نظریات و صدای شهروندان در سیاست‌های دولت و رویه‌های اداری، تنها از طریق انتخابات تأمین نمی‌گردد و نیازمند سایر ابزارهای مناسب برای حصول به این واقعیت است.

مهم‌ترین اصل در نظام‌های دموکراتیک متکی به قانون اساسی، این است که هرگونه گسترش قدرت دولت بایستی با تقویت حقوق شهروندان همراه باشد. اصولاً یکی از ابزارهای مهم در جهت حفظ، رعایت و استمرار حقوق شهروندی، نظارت و بازرسی است که این امکان را به مدیران اجرایی می‌دهد تا بتوانند نسبت به اجرای هرچه بهتر حقوق شهروندان

اقدام کنند. آمبودزمان نهادی است که به واسطه آن می‌توان ابزار نظارت و بازرسی را عملیاتی نمود. آمبودزمان حلقه ارتباطی بین مردم و حکومت است؛ و نقش میانجی و داور را دارد که منافع مردم و دولت را سازش می‌دهد و از ضعیف در مقابل قدرتمند حمایت می‌کند. توسعه فراگیر بازرسی و نظارت از طریق آمبودزمان در دو مرحله صورت گرفته است: مرحله اول مربوط به سوءمدیریت در فرآیندهای اداری است و مرحله دوم نظارت که شامل موارد مربوط به نقض حقوق شهروندی می‌شود. به همین جهت آمبودزمان حتی المقدور بایستی از سیاست میانجیگری، حمایت غیرقضایی و یا شبه قضایی و سازش بین دولت و شهروندان پیروی نماید. از این بابت نقش آمبودزمان از لحاظ کنترل و بازرسی یک پایه اساسی جهت حل مسائل ملی کشورها محسوب می‌شود؛ یعنی در مبادلات حکمرانی امروز جهان آمبودزمان دیگر یک ساختمان تجملی در جوامع توسعه یافته نیست بلکه یک قسمت غیرقابل انکار از روش‌های دفاع از حقوق مردم است. تقویت نهاد آمبودزمان یک کار اساسی است که جهت دفاع از حقوق شهروندان و ارزش‌های اساسی صورت می‌گیرد و مطابق با سایر تدابیر مربوطه در جهت رضایت شهروندان از حاکمیت و در

سطح کلان، ایجاد صلح و توسعه پایدار انجام می‌شود. اکثر آمبودزمان‌ها معتقدند که وظایف ابتدایی آن‌ها عبارت است از: دریافت شکایت شهروندان، جستجوی چاره‌هایی مؤثر برای بی‌عدالتی‌های احتمالی مسئولان علیه مردم که با تحقیقات ایشان، شناسایی می‌شوند و جستجو جهت ارتقای حکمرانی مطلوب که به طور کلی با اشاره به ضعف‌های مشاهده شده در قوانین، روندها، رویه‌ها، قواعد و مقررات و استانداردهای رفتار مأموران.

آمبودزمان‌ها علی‌رغم تفاوت‌هایی که باهم دارند یک هدف مشترک را دنبال می‌کنند: دانستن، خدمت به عموم شهروندان، شنیدن شکایات مرتبط با عملکرد خدمات عمومی و در جای مناسب برداشتن گام‌هایی در جهت جبران خسارت نتایج حاصل از یک عمل خاص یا غفلت و سهل‌انگاری مجریان خدمات عمومی در نهادهای دولتی در یک جامعه انسانی.

آمبودزمان با حل اختلافات و رسیدگی به شکایات مطروحه زمینه جبران مؤثر خطا را فراهم می‌کند؛ و با روش تحقیق و بازرسی به کشف نارسایی‌های سیستمی می‌پردازد و کلیت روش‌های اداری را بررسی می‌کند. در کشورمان نیز، به دنبال ایجاد تحولاتی در امر نظارت و بازرسی، امر نظارت از ارکان اصلی حکومت‌داری به‌شمار می‌رود و بنا به اهمیت موضوع، با تصویب و ابلاغ سیاست‌های کلی نظام در بخش قضایی «اصلاح و تقویت نظام نظارتی و بازرسی قوه قضاییه بردستگاه‌های اجرایی و قضایی و نهادها» مورد توجه جدی قرار گرفته است. همچنین با تصویب سند چشم‌انداز ۱۴۰۴ قوه قضاییه، تحقق قوه‌ای «مستقل، عدالت‌گستر، کارآمد و اثرگذار در تمام عرصه‌های اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، حقوقی و امنیتی کشور» با «بهره‌گیری از آخرین دستاوردهای حقوقی، مدیریتی و فناوری و در کمال دقت و امانت بر اجرای صحیح قانون و حسن جریان امور، نظارت و بازرسی از نهادهای اداری کشور و جلوگیری از انحراف از مسیر قانونی» به عنوان یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های قوه قضاییه در افاق ۱۴۰۴ مورد توجه قرار گرفته است. سازمان بازرسی کل کشور به عنوان یکی از نهادهای تحت شمول قوه قضاییه بر اساس وظیفه‌مندی در مقابل قانون

و مأموریتش برای نظارت بر اجرای صحیح قانون و حسن جریان امور به عنوان الگوی ایرانی آمبودزمان، دارای جایگاه برجسته‌ای در جهت دفاع از حقوق شهروندی و جلوگیری از تضییع آن در مناسبات اداری و حکومتی است. این سازمان در سال‌های گذشته بر مبنای جایگاه و مقررات، مأموریت و وظایفی را متقبل شده که نقش‌های جدید در انجام اقدامات قانونی برای دفاع از حقوق شهروندی یا همان جایگاه آمبودزمانی محسوب می‌شود که از سوی نهادهای قانونی و نظارتی کشور نیز برای این سازمان پذیرفته شده و از سوی دونهاده آمبودزمان بین‌المللی و آمبودزمان آسیایی، نماینده جمهوری اسلامی ایران در انجام وظایف آمبودزمانی تلقی می‌شود.

آمبودزمان با حل اختلافات و

رسیدگی به شکایات مطروحه

زمینه جبران مؤثر خطا را فراهم

می‌کند؛ و با روش تحقیق و

بازرسی به کشف نارسایی‌های

سیستمی می‌پردازد.

بر این اساس سازمان بازرسی کل کشور به لحاظ جایگاه حاکمیتی، تنوع مأموریت‌های تخصصی، جامعیت بعد نظارتی و بازرسی، وظایف قانونی و نقش اصلاح‌گرایانه در کشور به دنبال آن است که راهکارهای مؤثر برای کاربست حمایت‌های غیرقضایی از شهروندان با تمرکز بر کارکردهای آمبودزمانی خود را بررسی و اجرایی نماید. قطعاً یکی از موانع اساسی تحقق این هدف فساد است؛ که به موازات توسعه نظام اداری و دیوانسالاری و در نبود سازوکارهای کارآمد مبارزه با آن، به شکل‌های گوناگونی در جامعه ما رخ می‌نماید.

گسترش فساد در یک جامعه باعث ناکارآمدی و ضعف نظام اداری و اجرایی کشور و نتیجه آن، کاهش سرمایه‌گذاری داخلی و

خارجی، کاهش بهره‌وری سرمایه‌گذاری‌های عمومی، کاهش درآمد‌های دولت، کاهش سطح خدمات اجتماعی، درمانی، رفاهی به‌ویژه برای افراد فقیر و کم‌درآمد جامعه، افزایش هزینه‌های زندگی، افزایش تورم و بیکاری، تخصیص نامطلوب منابع عمومی و اتلاف آن‌ها، کاهش رشد اقتصادی، فرار سرمایه‌های داخلی، فرار مغزها، گسترش فقر و تبعیض، توزیع ناعادلانه درآمد‌ها و افزایش ارزش‌های اخلاقی و نهایتاً کاهش مشروعیت حکومت و دولت در بین مردم و افزایش نارضایتی عمومی می‌شود. هرچند تاکنون تلاش‌هایی در جهت پیشگیری از بروز فساد، جرم‌انگاری انواع فساد و مبارزه قاطعانه با آن انجام شده است اما موفقیت کامل در این مسیر مستلزم راهکارهایی اساسی است که مبنای آن نگرشی چندبعدی، گسترده و همه‌جانبه است و باید آثار ملموس آن در سطح ملی تعیین و اصلاحات لازم در نظام اداری، اقتصادی و اجتماعی اعمال گردد. این نگرش برای رسیدن به هدف غایی باید علاوه بر استفاده از مراجع دولتی، از نهادهای جامعه مدنی نظیر سازمان‌های غیردولتی، رسانه‌ها و همکاری‌های بین‌المللی بهره‌گیرد.

سازمان بازرسی کل کشور تاکنون اقدامات گسترده‌ای برای تحقق این اهداف به کار بسته است و همواره رفاه حال شهروندان و رضایت عمومی از دستگاه‌های دولتی در مفهوم عام را سرلوحه فعالیت‌های خود قرار داده است. از جمله این اقدامات تدوین و اصلاح قانون سازمان جهت اعمال نظارت مؤثر و کارا، توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات، توسعه منابع انسانی، بازنگری و مهندسی مجدد تشکیلات سازمان، گسترش سازمان بازرسی کل کشور در سطح استان‌ها، پیشگیری از وقوع یا تکرار جرم، ارسال گزارش‌های بازرسی به مراجع ذیصلاح و دستگاه‌های اجرایی کشور و پیشنهادها و اجرای آن‌ها، نظارت بر برگزاری مناقصات، مزایادات و معاملات عمده، نظارت بر نحوه اجرای فرآیند خصوصی‌سازی در کشور، تأسیس ستاد خبری و مراکز ارتباطات مردمی (۱۳۶) و سامانه ملی رسیدگی به شکایات و اعلامات، توسعه پژوهش و گسترش ادبیات نظری مبارزه با فساد و بسط و گسترش تعاملات بین‌المللی است.

* مدیرکل دفتر ریاست، روابط عمومی و همکاریهای بین‌المللی سازمان بازرسی کل کشور و دانش آموخته حقوق بین‌الملل

شناخت تحولات بین المللی و دریافت دانش و تجربه های جهانی برای حمایت از حقوق شهروندان، نظارت و بازرسی مؤثر بر نهاد های دولتی، حسن جریان امور و مقابله با فساد امری واجب و ضروری است که نیازمند همکاری بازیگران دولتی و غیر دولتی بین المللی با یکدیگر است. اداره امور بین الملل سازمان بازرسی کل کشور بنا به همین ضروریات، از خرداد ماه ۱۳۷۶ متناسب با قوانین و مقررات داخلی و بین المللی و انجام وظایف ذیل فعالیت های بین المللی خود را توسعه داده است.

وظایف اداره امور بین الملل

- شناسایی سازمان های نظارت و بازرسی، نهادهای مبارزه با فساد و آمبودزمنانی در سطوح منطقه ای و بین المللی و اطلاع رسانی از مبان و عملکرد آن ها و تنظیم سند های همکاری دو جانبه و چند جانبه با آن ها
- معرفی سازمان و دستاوردهای آن در حوزه های نظارت، بازرسی، پیشگیری، مبارزه با فساد و رسیدگی به شکایات مردمی به نهادهای همتا
- تسهیل ارتباط بخش های تخصصی سازمان با سازمان های خارجی همتا
- شناسایی مجامع منطقه ای و بین المللی مرتبط با فعالیت های سازمان و اطلاع رسانی اجلاس ها و سمینارهای منطقه ای، قاره ای و بین المللی و حضور فعال، مؤثر و سازنده در مجامع مرتبط با فعالیت های سازمان
- عضویت در نهادهای منطقه ای، قاره ای و بین المللی مرتبط با فعالیت های سازمان،
- روش شناسی آخرین سازوکارهای بازرسی، رسیدگی به شکایات مردمی و مقابله با فساد و سوء جریانات اداری کشورهای صاحب سبک و برتر در این عرصه ها و استفاده از دستاوردهای آن ها برای ارتقاء و توسعه فعالیت های سازمان
- مقایسه تطبیقی بین قوانین و آیین نامه های سازمان با دیگر سازمان های همتا در دیگر کشورها
- ترجمه مقالات علمی و تخصصی و فنی در حوزه بازرسی در جهت ارتقاء سطح علمی کارشناسان
- برگزاری اجلاس های منطقه ای و قاره ای
- تهیه الگوی همکاری و فعالیت های مشترک بین سازمان و نهادهای همتا از طریق امضاء یادداشت تفاهم همکاری و برنامه عمل اجرای
- ایجاد تشکل های منطقه ای ضد فساد و آمبودزمنانی با محوریت سازمان به عنوان دبیرخانه
- این اداره در راستای انجام وظایف فوق الاشعار هر ساله در راستای پیشینه سازی منافع سازمان در عرصه های بین المللی اهداف کلی و کلان ذیل را دنبال می کند.

اهداف بین المللی سازمان

- معرفی دستاوردهای سازمان در حوزه های آمبودزمنانی، مبارزه با فساد و سوء جریانات اداری و مالی، نظارت و بازرسی در مجامع بین المللی
- اشاعه گفتمان مقابله با سوء استفاده از اعطای تابعیت مضاعف به متهمان و مفسدان فراری در سطح جهانی و منطقه ای
- حضور قدرتمند و مؤثر در مجامع و نهادهای بین المللی
- گسترش روابط دو جانبه با کشورهای توانمند و صاحب سبک در مبارزه با فساد و همچنین با کشورهای اسلامی منطقه
- استفاده از ظرفیت کشورهای اسلامی نهادهای منطقه ای برای سازمان دهی و گسترش نهادهای آمبودزمنانی در کشورهای اسلامی
- فراهم نمودن بستر مقایسه میان روش ها و رویه های سازمان بازرسی کل کشور با نهادهای همتا در کشورهای دیگر در حوزه های مشترک از طریق برگزار کردن سمینارهای آموزشی مشترک

- تبیین مواضع انتقادی جمهوری اسلامی ایران از برخورد های دوگانه غرب در موضوع مبارزه با فساد در مجامع بین المللی
- فراهم نمودن بستر فعالیت آکادمی بین المللی انجمن آمبودزمن آسیایی در تهران
- تثبیت جایگاه جمهوری اسلامی ایران به عنوان یکی از محورهای اصلی اتخاذ تصمیمات آمبودزمنانی در قاره آسیا
- انعقاد یادداشت تفاهم های همکاری دو جانبه با کشورهای دیگر بر اساس اولویت های کلان سازمان و تلاش برای اجرایی و عملیاتی کردن یادداشت تفاهم های موجود
- برنامه ریزی برای ایجاد تغییر در نظام ادراکی و محاسباتی سازمان های بین المللی و نهادهای همتا از طریق خارج نسبت به وضعیت شفافیت در کشورمان و انعکاس تلاش های صورت گرفته برای مبارزه موثر با فساد که ثمره آن ارتقاء جایگاه کشورمان در شاخص ادراک فساد و دیگر شاخص های معتبر جهانی
- بر همین اساس تا به امروز، این اداره توانسته است چارچوب فعالیت های روابط بین المللی سازمان را بر اساس قوانین و مقررات بالادستی کشور و قواعد حاکم بر نظام نوین جهانی ایجاد نماید. در طول سالیان گذشته از فعالیت و کنشگری این اداره تاکنون اقداماتی مهم و اثرگذاری در زمینه های فعالیت سازمان انجام شده است که به طور مبسوط در ۳ کتاب گزارش فعالیت های بین المللی سازمان بازرسی کل کشور در سال های ۱۳۹۴، ۱۳۹۵ و ۱۳۹۶ و ۱۳۹۷ بیان شده است؛ که در ادامه به مهم ترین آن ها به شکلی کاملاً موجز و مختصر اشاره خواهد شد. انعقاد یادداشت تفاهم همکاری های دو جانبه و چند جانبه که نشان از به ثمر رسیدن فرآیندی اجرایی و طولانی دارد، یکی از مهم ترین اقدامات این اداره در عرصه بین المللی است. اداره امور بین الملل با در نظر گرفتن راهبرد ریاست محترم سازمان مبنی بر ایجاد کمربند امن و ضد فساد پیرامون جمهوری اسلامی ایران با اغلب کشورهای که دارای مرز مشترک زمینی با کشورمان هستند، یادداشت تفاهم همکاری دو جانبه در زمینه فعالیت های آمبودزمنانی، نظارت و بازرسی و مقابله با فساد امضاء نموده است. هم چنین بر اساس اهمیت ارتباط با کشورهای صاحب سبک در حوزه شفافیت، مقابله با فساد و رعایت حقوق شهروندی با کشور دانمارک همکاری های بسیار مفیدی در قالب یادداشت تفاهم همکاری دو جانبه انجام شده است. جدول ذیل لیست نهادهای کشورهای همکار سازمان بازرسی کل کشور را بر اساس موضوع فعالیت نشان می دهد:

جدول شماره ۱: اسامی نهادهای کشورهای همکار سازمان بازرسی کل کشور

ردیف	نام نهاد همکار – همتا	موضوع و زمینه همکاری	تاریخ شروع همکاری
۱	کمیسیون مبارزه با فساد اندونزی	فعالیت های نظارت و بازرسی و مبارزه با فساد	۱۵ مهر ۱۳۸۶
۲	آمبودزمن پارلمانی دانمارک	فعالیت های آمبودزمنانی و نظارت و بازرسی	۶ شهریور ۱۳۹۳
۳	آمبودزمن ترکیه	فعالیت های آمبودزمنانی و نظارت و بازرسی	۲۶ شهریور ۱۳۹۴
۴	وزارت نظارت چین	فعالیت های نظارت و بازرسی و مبارزه با فساد	۳ بهمن ۱۳۹۴
۵	هیئت النزاهه عراق	فعالیت های نظارت و بازرسی و مبارزه با فساد	۵ اسفند ۱۳۹۴
۶	آمبودزمن پاکستان	فعالیت های آمبودزمنانی و نظارت و بازرسی	۱۹ اسفند ۱۳۹۴
۷	آمبودزمن نامیبیا	فعالیت های آمبودزمنانی و نظارت و بازرسی	۲۸ تیر ۱۳۹۵
۸	دیوان نظارت و ارزیابی ژاپن	فعالیت های آمبودزمنانی و نظارت و بازرسی	۲۸ آبان ۱۳۹۵
۹	کمیته تحقیق و بازرسی ارمنستان	فعالیت های نظارت و بازرسی و مبارزه با فساد	۲۳ تیر ۱۳۹۵
۱۰	دفتر آمبودزمن قرقیزستان	فعالیت های آمبودزمنانی و نظارت و بازرسی	۱۷ شهریور ۱۳۹۶
۱۱	کمیسیون حقوق بشر فدراسیون روسیه	فعالیت های آمبودزمنانی و نظارت و بازرسی	۱۸ آذر ۱۳۹۶
۱۲	سازمان مبارزه با فساد آذربایجان	فعالیت های نظارت و بازرسی و مبارزه با فساد	۲۷ خرداد ۱۳۹۷
۱۳	دادستانی کل فدراسیون روسیه	فعالیت های نظارت و بازرسی و مبارزه با فساد	۲۳ آذر ۱۴۰۱

با استمرار اقدامات انجام شده در حوزه بین الملل، زمینه تشکیل سه نهاد منطقه‌ای شامل اتحادیه آمبودزمان‌های اوراسیا، مرکز منطقه‌ای دستگاه‌های مبارزه با فساد و نهادهای آمبودزمانی کشورهای عضو اکو و انجمن آمبودزمان‌های کشورهای اسلامی با محوریت جمهوری اسلامی ایران ایجاد شده است.

جدول شماره ۲، عضویت و فعالیت سازمان بازرسی کل کشور در نهادها و مجامع بین‌المللی

ردیف	نام نهاد	سمت و وضعیت سازمان
۱	انجمن آمبودزمان آسیایی (AOA)	عضو مؤسس، رئیس آکادمی، عضو هیئت‌مدیره و خزانه‌دار کل
۲	انجمن بین‌المللی مسئولین مبارزه با فساد (IAACA)	عضو دائم
۳	مؤسسه آمبودزمان بین‌المللی (IOI)	عضو دائم
۴	انجمن آمبودزمان‌های کشورهای اسلامی (OICOA)	عضو مؤسس و نایب رئیس
۵	مرکز همکاری‌های منطقه‌ای دستگاه‌های مبارزه با فساد و نهادهای آمبودزمانی (نظارتی) کشورهای عضو سازمان همکاری اقتصادی (اکو) (RCCACO)	عضو مؤسس و دبیرخانه دائم
۶	اتحادیه آمبودزمان‌های اوراسیا (EOA)	عضو مؤسس و عضو هیئت‌مدیره
۷	شبکه جهانی عملیاتی نهادهای مجری قانون مقابله با فساد (Globe)	عضو رسمی و دائمی

سازمان ملل متحد^۹ به عنوان بازوی اجرایی **کنوانسیون مبارزه با فساد ملل متحد**^{۱۰} مستقر در تهران دارد.

همچنین سازمان بازرسی کل کشور با تأسیس **مرکز آکادمی آمبودزمان آسیایی**^{۱۱} در پی ایجاد زمینه آموزش و تربیت نیروی متخصص با رویکرد بین‌المللی بوده است. در آخر اقدام نیز سازمان متبوع با طی مراحل قانونی عضویت به عنوان نماینده کشورمان به عضویت رسمی شبکه جهانی مجریان قانون مبارزه با فساد^{۱۲} در آمدا و ظرفیت این نهاد نیز برای همکاری‌های بین‌المللی بهره‌برداری مقتضی را مینماید.

9- United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC).

10- United Nations Convention Against Corruption (UNCAC).

11- Asian Ombudsman Academy

12- Global Operational Network of Anti – Corruption

Law Enforcement Authorities

آمبودزمان بین‌المللی^۶ برای کشورمان فراهم نموده و با حضور نمایندگان سازمان در مجامع بین‌المللی چون **انجمن بین‌المللی مسئولین مبارزه با فساد**^۷ و **کنفرانس بین‌المللی مبارزه با فساد**^۸ آخرین نظرات و دستاوردهای این سازمان در حوزه‌های تخصصی‌کاری خود را به جهانیان معرفی نماید؛ هم‌چنین به واسطه این‌که سازمان نهاد اصلی در جمهوری اسلامی ایران برای مقابله با سوء جریانات اداری، مالی و مبارزه با فساد محسوب می‌شود، همکاری‌های بسیار نزدیکی در زمینه‌های عملیاتی مشترک با **نمایندگی دفتر مقابله با مواد مخدر و جرم**

6- International Ombudsman Institute

7- International Association of Anti-Corruption Authorities (IAACA).

8- International Anti-Corruption Conference (IACC)

با استمرار اقدامات انجام شده در این حوزه زمینه تأسیس سه نهاد منطقه‌ای **اتحادیه آمبودزمان‌های اوراسیا**^۲، **مرکز منطقه‌ای دستگاه‌های مبارزه با فساد و نهادهای آمبودزمانی کشورهای عضو اکو**^۳ و **انجمن آمبودزمان‌های کشورهای اسلامی**^۴ با محوریت کشورمان را ایجاد نماید. در کنار فعالیت‌های مذکور، تدبیر مناسب و به‌کارگیری دیپلماسی آمبودزمانی مقتدر، جایگاه اساسی و قدرتمندی را در دو نهاد **انجمن آمبودزمان آسیایی**^۵ و **مؤسسه**

2- Eurasian Ombudsmen Alliance

3- Regional Center for Cooperation of Anti-Corruption Agencies and Ombudsman of the ECO Member States (RCCACO)

4- Organization of Islamic Cooperation Ombudsman Association (OICOA)

5- Asian Ombudsman Association

رویدادهای آتی

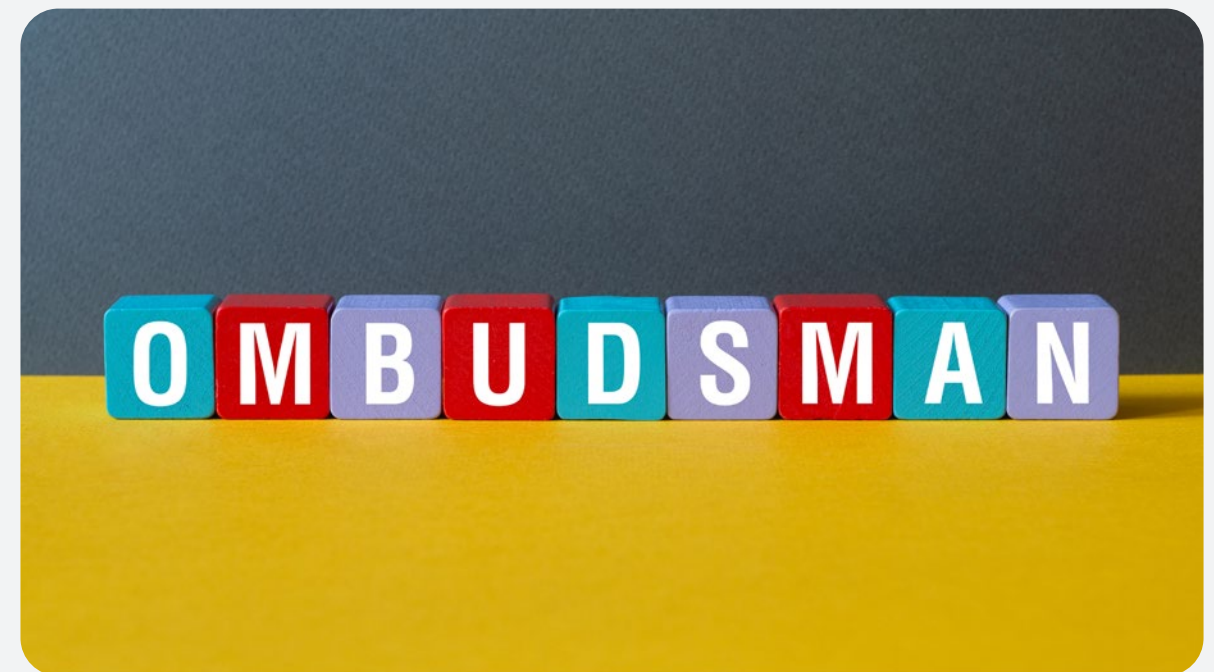
۱. فساد سبز: آیا رعایت قوانین می‌تواند نجات‌بخش محیط زیست باشد؟

این رویداد که توسط کارگروه ضد رشوه و فساد و انطباق سوئیس برگزار می‌شود، به بررسی مفهوم فساد سبزی می‌پردازد. فساد سبز به افزایش آگاهی در میان جامعه حفاظت از محیط زیست و دولت‌ها اشاره دارد و فساد به عنوان یکی از عوامل اصلی تخریب محیط زیست عمل می‌کند. فساد سبز با تضعیف اهداف سیاست‌گذاری‌های کلان زیست‌محیطی، جلوگیری از اجرای قوانین، انحراف منابع و تأمین مالی و ناکارآمد کردن تلاش‌های حفاظت از محیط زیست همراه است.

فساد سبز مفهومی است که به طور فزاینده‌ای توسط جوامع حفاظت از محیط زیست و دولت‌ها مطرح می‌شود. این مفهوم نشان‌دهنده درک نوظهوری است که فساد یکی از عوامل اصلی تخریب محیط زیست است؛ زیرا با تضعیف اهداف سیاست‌گذاری، مختل کردن اجرای قانون، تعریف تأمین مالی اقلیمی و ناکارآمد ساختن تلاش‌های حفاظتی همراه است. مؤسسه حکمرانی بازل پنج سال پیش برنامه فساد سبز راه‌اندازی کرد و از آن زمان تاکنون به سازمان‌های اجرایی مشاوره فنی ارائه می‌دهد و به تقویت ظرفیت‌ها و سیستم‌ها در نهادهای محیط زیستی و شرکت‌های دولتی می‌پردازد.

همتاد کشورهای همکار، وظیفه تدوین اسناد همکاری را بر عهده دارد و پس از دریافت نظرات طرف مقابل، برنامه عمل مصوب، معیار اجرای یادداشت تفاهم دو جانبه خواهد بود. در یک نگاه کلی و کلان فعالیت‌های بین‌المللی سازمان تاکنون بر محور ایجاد زمینه و چارچوب‌های همکاری قرار داشته است و بعد از این نوبت بهره‌برداری عملیاتی از فرصت‌های ایجاد شده است. در این عرصه اداره امور بین‌الملل می‌تواند برنامه‌ها و دستاوردهای معاونت‌های مختلف سازمان در مرکز و ادارات کل استانی را با ترجمه به برنامه‌ای بین‌المللی تبدیل به فرصتی برای همکاری‌های تخصصی در زمینه‌های مورد نیاز سازمان نماید. بی‌صبرانه مشتاق نقطه نظرات و پیشنهادهای همکاران گران قدر هستیم.

این سیر تکاملی ارتباطات بین‌المللی، سبب افزایش میل و رغبت کشورهای برای همکاری عملیاتی و بلندمدت با سازمان شد. در همین راستا و با هدف بهره‌گیری کامل از ظرفیت‌های موجود در ارتباطات خارجی تمرکز اصلی بر ایجاد زمینه‌های عملیاتی جهت فراهم نمودن بستر همکاری‌های دو جانبه و چند جانبه بلندمدت و میان‌مدت با دیگر کشورها در حوزه‌های مشترک کاری و قالب‌های توافقی قرار گیرد. دانمارک، فدراسیون روسیه، چین، ارمنستان، ژاپن و عراق از جمله کشورهایی هستند که بعد از امضاء یادداشت تفاهم همکاری خواهان اجرایی شدن مفاد یادداشت تفاهم در قالب برنامه‌های میان‌مدت و طولانی مدت شدند. اداره امور بین‌الملل با در نظر گرفتن ظرفیت‌های مشترک در سازمان‌های

یوهانی گروسمن، رئیس برنامه فساد سبز، میزبان جلسه‌ای برای اعضای گروه اخلاق و انطباق سوئیس خواهد بود تا درباره درس‌های آموخته شده در پنج سال گذشته صحبت کنند. همچنین در این بحث به این موضوع پرداخته خواهد شد که چگونه فساد سبز بر ارزیابی مخاطرات شرکت‌های مستقر در سوئیس تأثیری می‌گذارد و فرایند گذار به انرژی سبز چگونه این موضوعات در حال تحول را تحت تأثیر قرار خواهد داد.

مؤسسه حکمرانی بازل طی پنج سال گذشته، به سازمان‌های اجرایی و نهادهای دولتی و شرکت‌های دولتی در زمینه تقویت ظرفیت‌ها و سیستم‌ها و ارائه مشاوره فنی پرداخته است. همچنین در این جلسه به این موضوع پرداخته می‌شود که فساد سبز چگونه بر ارزیابی مخاطرات شرکت‌های مستقر در سوئیس تأثیر می‌گذارد و فرایند گذار به انرژی سبز چه نقشی در این موضوعات در حال تحول دارد.

تاریخ: ۲۷ نوامبر ۲۰۲۴ (۷ آذر ۱۴۰۳)
برگزارکننده: مؤسسه حکمرانی بازل

این رویداد فرصت ارزشمندی برای متخصصان حوزه انطباق فراهم می‌کند تا درباره کاهش ریسک‌های ناشی از فساد سبز در محیط‌های زیست محیطی و کسب و کاری در حال تغییر اطلاعات کسب کنند.

• <https://baselgovernance.org/node/2671>

4 If something is corrupted or spoiled in some way. Some of the finer type foods are corrupted by cheap, popular computer games. They can ensure that traditional cuisines are not totally corrupted by commercial products...corrupted data.

corruption /kəˈrʌpʃən/ **corruptions**
1 Corruption is dishonesty and illegal behaviour by people in positions of authority or power. The President faces 54 charges of corruption and tax evasion... Distribution of food throughout the country is being hampered by inefficiency and corruption. ...bribery and corruption.

واژه‌نامه فساد

توقیف اموال (Asset forfeiture)

فرایند شناسایی، ردیابی و توقیف یا مصادره اموالی که از راه‌های مفسده یا غیرقانونی به دست آمده است. توقیف اموال برخاسته از قوانین و تکنیک‌های تحقیقاتی مورد استفاده برای مبارزه با جرائم سازمان یافته و تجارت مواد مخدر است که در دود دهه گذشته نقش محوری در مبارزه با فساد به ویژه فساد کلان و دزد سالاری داشته است. برخلاف تجارت مواد مخدر، بسیاری از فسادها اصولاً جرم انگاری نشده اند و حتی چنانچه مجرمیت وجود داشته باشد، اثبات این امر حوزه‌های قضایی که جرم در آن‌ها رخ داده (که شامل دولت، مجری قانون و قوه قضائیه می‌شود) در شرایط تسخیر دولت توسط ذی‌نفعان فاسد هستند، دشوار است.

در پرونده‌های فساد، این امر منجر به تأکید بر مصادره دارایی‌ها بدون محکومیت کیفری شده است، که در آن دارایی‌های افراد را می‌توان با استفاده از مفاهیمی مانند دارا شدن من غیر حق، بدون محکومیت کیفری مسدود یا توقیف کرد.

این روش پیامدهای حقوق بشری دارد و بنابراین در بسیاری از کشورها با احتیاط از آن استفاده شده است، در حالی که به افرادی که دارایی‌هایشان در معرض خطر است را قاعد می‌سازد تا از دفاع‌های قانونی قوی استفاده کنند. ضبط دارایی معمولاً به عنوان بخشی از یک فرایند طولانی‌تر بازپایی اموال که منجر به بازگشت اموال ناشی از فساد می‌شود، در نظر گرفته شده است.

این مفهوم در ماده ۳ کنوانسیون سازمان ملل متحد علیه فساد گنجانده شده است که «توقیف، ضبط، مصادره و استرداد عاید ناشی از جرائم ایجاد شده بر اساس این کنوانسیون» را در نظر می‌گیرد. ابتکار

اظهار اموال (Asset declarations)

الزامی در قانون یا مقررات برای افرادی که دارای مناصب دولتی هستند برای اعلام کل دارایی خود، که گاهی به عنوان افشای دارایی و سود (AID) شناخته می‌شود.

هدف از این کار، فراهم کردن مبنایی برای بازدارندگی و ارزیابی غنی‌سازی غیرقانونی، تضاد منافع یا ثروت غیرقانونی در حین تصدی است. دولت‌های عضو باید بر اساس بند ۸، ۵ کنوانسیون سازمان ملل متحد علیه فساد، ارائه چنین اقداماتی را «در نظر بگیرند». هیچ فهرست استاندارد از مقامات دولتی که سیستم باید آن‌ها را تحت شمول این قانون قرار دهد وجود ندارد؛ اما معمولاً شامل افراد دارای پست سیاسی (PEPs) (مانند رئیس جمهور، اعضای مجلس و اعضای دولت) همان‌طور که در قانون مبارزه با پولشویی (AML) تعریف شده است و ممکن است – بر اساس ارزیابی یک کشور – از مخاطرات و شرایط خاص آن – به سایر مقامات کلیدی مانند کارمندان دولت، فرمانداران، شهرداران، قضات، دادستان‌ها، کارکنان ارشد آژانس مبارزه با فساد و مدیران ارشد شرکت‌های دولتی گسترش می‌یابد.

در سال ۲۰۲۳، بانک جهانی ۱۶۰ کشور را شناسایی کرد که چنین اقداماتی را اجرا کرده اند و حدود ۶۵ درصد آن‌ها نیز از مقامات خواسته اند اطلاعاتی را برای اعضای خانواده خود ارائه دهند. موضوعات کلیدی که ممکن است بر کاربرد اظهار اموال و دارایی‌ها تأثیر بگذارد عبارت‌اند از: فراوانی و شکل افشا، تأیید، تعیین مجازات برای عدم انطباق و اینکه آیا فهرست دارایی‌های اظهار شده در دسترس عموم قرار می‌گیرد یا خیر.

۲. چهل و یکمین کنفرانس بین‌المللی قانون مبارزه با فساد خارجی (FCPA)

این کنفرانس بین‌المللی یکی از برجسته‌ترین رویدادها برای متخصصان حقوقی و انطباق است که بر قانون مبارزه با فساد خارجی (Foreign Corrupt Practices Act – FCPA) تمرکز دارد. این قانون ایالات متحده برای مقابله با رشوه‌خواری و فساد در معاملات بین‌المللی به کار می‌رود و تأثیر گسترده‌ای بر شرکت‌های فعال در سطح جهانی دارد.

در این کنفرانس، شرکت‌کنندگان از صنایع مختلف با آخرین تحولات قانونی و بهترین روش‌های مدیریت ریسک و انطباق آشنا می‌شوند و به موضوعاتی مانند تحقیقات فساد، اخلاق حرفه‌ای، و اجرای قوانین پرداخته می‌شود. همچنین، فرصت‌های گسترده‌ای برای شبکه‌سازی با دیگر متخصصان فراهم است که به تقویت دانش و پیشرفت در برنامه‌های انطباق شرکت‌ها کمک می‌کند.

شرکت در این کنفرانس برای افرادی که در حوزه‌های حقوقی، انطباق، و مقابله با فساد بین‌المللی فعالیت می‌کنند، بسیار حائز اهمیت است.

International Conference on the

FCPA

در این کنفرانس برتر جهانی برای جامعه ضد فساد شرکت کنید که به طور ویژه برای متخصصان حقوقی و انطباق طراحی شده است. به بیش از ۸۰۰ کارشناس قانون مبارزه با فساد خارجی (FCPA) از صنایع مختلف پیوندید و در طی دو روز بحث‌های عمیق و ارزیابی‌های معیار درباره مدیریت ریسک، انطباق، تحقیقات، اخلاق و اجرای قوانین شرکت کنید. از فرصت‌های گسترده شبکه‌سازی بهره‌مند شوید و با کسب بینش‌های ارزشمند، تخصص خود را ارتقا داده و موفقیت برنامه انطباق خود را به حد اکثر برسانید.

تاریخ: ۴ الی ۵ دسامبر ۲۰۲۴

مکان: مرکز همایش‌ها و تفریحی گیلورد نشنال، واشنگتن دی سی. این رویداد در یکی از مکان‌های برجسته در واشنگتن دی سی، مرکز همایش‌ها و تفریحی گیلورد نشنال، برگزار می‌شود و متخصصان قانون مبارزه با فساد خارجی (FCPA) از سراسر جهان را گرد هم خواهد آورد تا در مورد آخرین روندها و چالش‌های مرتبط با مبارزه با فساد در سطح بین‌المللی بحث و تبادل نظر کنند.

● <https://www.americanconference.com/fcpa-dc/>

بازیابی دارایی‌های سرقت‌شده که توسط بانک جهانی ارائه شده است، اطلاعات و کمکی را برای ایجاد ظرفیت در این زمینه در میان سازمان‌های مجری قانون و سایر شاغلین ارائه می‌دهد.

حسابرسی (Audit)

عبارتست از بررسی حرفه‌ای و مستقل از اطلاعات مالی سازمان و انطباق با رویه‌های اداری، با هدف بهبود پاسخ‌گویی.

حسابرسی می‌تواند نقش کلیدی در شناسایی فساد – یا بی‌نظمی‌هایی که ممکن است نشان‌دهنده فساد باشد – و در نتیجه در پاسخ‌گویی دولت‌ها، شرکت‌ها و سایر سازمان‌ها نقش بسزایی ایفا کند.

هرگاه حساب‌برسان بی‌نظمی‌هایی را بیابند، ممکن است آن‌ها را برای بررسی به مقامات اجرایی منتقل کنند یا می‌توانند توصیه‌هایی را به سازمان‌های حسابرسی شده (یا در مورد شرکت‌های بخش خصوصی، به سهامداران) در مورد چگونگی بهبود فرایندها یا حاکمیت‌شان ارائه کنند. حساب‌برسان بخش خصوصی باید عضو انجمن‌های حسابداری حرفه‌ای شناخته‌شده باشید و استانداردهای خاصی را رعایت کنید. سازمان‌ها همچنین می‌توانند بخش حسابرسی داخلی خود را داشته باشند.

استرداد دارایی‌ها (Asset Recovery)

عبارتست از فرایند شناسایی، ردیابی و توقیف یا مصادره اموالی که غیرقانونی تحصیل گردیده‌اند و نیز بازگرداندن آن به مالکان قانونی. در زمینه فساد، از روش‌های استرداد دارایی برای یافتن و توقیف دائمی عواید مستقیم یا غیرمستقیم ناشی از فساد مالی استفاده می‌شود. آن‌ها

را می‌توان به قربانیان بازگرداند، که اغلب توسط فساد درگیر آسیب دیده است.

سیستم‌های بازیابی دارایی کارآمد کمک می‌کنند تا اطمینان حاصل شود که افراد فاسد و کسانی که به پولشویی مبادرت می‌کنند از جرائم خود سود نمی‌برند. با هدف قراردادادن انگیزه‌های مالی در پس اعمال فاسد، آن‌ها همچنین به عنوان یک بازدارنده در برابر فساد آینده عمل می‌کنند. وجوه بازیافتی ممکن است برای اهداف توسعه یا حمایت اجتماعی یا به عنوان مثال برای تقویت سیستم عدالت کیفری کشور استفاده شود.

بازیابی دارایی را می‌توان از طریق راه‌های متعددی از جمله فرایندهای اداری، مدنی و کیفری ایجادشده توسط دولت و همچنین اقدامات فردی شهروندان به دست آورد (Brun et al. 2020: 7).

صرف‌نظر از روش دقیق، فرایند بازیابی دارایی به طور کلی شامل چهار مرحله کلیدی به شرح ذیل است:

(مرکز بین‌المللی بازیابی دارایی ۲۰۱۵: ۲۰)

۱. پیش تحقیقات: بازرسان صحت اطلاعات اولیه مبنی بر اینکه دارایی‌ها به طور غیرقانونی به دست آمده است را تأیید می‌کنند.

۲. تحقیقی: دارایی‌های به دست آمده به طور غیرقانونی شناسایی، ردیابی و به طور موقت مسدود می‌شود. این کار با استفاده از فرایندهایی مانند تحقیقات مالی، درخواست‌های معاضدت قضایی متقابل و رویه‌های قضایی انجام می‌شود که اقدامات موقتی را برای محدود کردن جابجایی دارایی‌ها مجاز می‌سازد. این مرحله عموماً شامل مراحل تحقیقاتی برای اثبات ماهیت مجرمانه دارایی‌ها نیز می‌شود.

۳. قضائی: دادگاه تعیین می‌کند که آیا دارایی‌ها می‌توانند برای همیشه مصادره شوند یا خیر.

۴. واگذاری: در این مرحله احکام مصادره اجرایی شود و دارایی‌ها به مالک قانونی خود بازگردانده می‌شود. دارایی‌هایی که هدف روش‌های استرداد دارایی‌ها هستند، می‌توانند اشکال مختلفی از جمله صندوق‌های پولی، املاک و مستغلات، ابزارهای سرمایه‌گذاری، ارزهای مجازی و کالاهای با ارزش بالا مانند وسایل نقلیه، جواهرات و هنر داشته باشند (مرکز بین‌المللی بازیابی دارایی ۲۰۲۳).

استرداد دارایی‌ها می‌تواند داخلی (جایی که دارایی‌ها به طور غیرقانونی به دست آمده و در یک کشور نگهداری می‌شود) یا بین‌المللی (جایی که دارایی‌های به دست آمده غیرقانونی بین حوزه‌های قضایی مختلف قانونی منتقل شده است) باشد.

باید توجه داشت که همیشه لازم نیست قبل از بازیابی دارایی اقدامات اثبات‌کرد. اگرچه برخی از رویه‌های بازیابی (مانند سازوکارهای مصادره کیفری) به وجود محکومیت کیفری بستگی دارد، رویه‌های دیگری مانند مصادره غیرقانونی یا سازوکارهای ثروت غیرقابل توضیح، ممکن است به دادگاه اجازه دهد که دارایی‌ها را بدون در نظر گرفتن اینکه آیا یک طرف به جرم محکوم شده است، مصادره نماید؛ در حالی که ویژگی‌های فردی اختیارات بازیابی دارایی یک کشور از حوزه قضایی به حوزه قضایی دیگر متفاوت است؛ چندین سند بین‌المللی کشورها را موظف می‌کند که یک چارچوب قانونی در مورد بازیابی دارایی‌ها معرفی نمایند. به عنوان مثال، کنوانسیون سازمان ملل متحد علیه فساد (فصل پنجم) دولت‌ها را ملزم به اجرای روش‌هایی می‌کند که شناسایی و مصادره عواید ناشی از جرم و در صورت لزوم، بازگرداندن این عواید به کشور مبدأ را تسهیل می‌کند.

تعداد کمی از سازمان‌های بین‌المللی از کشورها در تلاش‌هایشان برای دستیابی به بازیابی دارایی‌ها حمایت می‌کنند، از جمله مرکز بین‌المللی بازیابی دارایی‌های مؤسسه حکمرانی بازل و برنامه بازیابی دارایی‌های سرقت‌شده بانک جهانی و دفتر سازمان ملل متحد در امور مواد مخدر و جرم.

شفافیت مالکیت ذی نفع

Beneficial ownership

(transparency)

مطابق این اصل، اطلاعات مربوط به فرد یا نهادی که در نهایت یک تراست (چند شرکت دارای یک مدیریت و هیئت مدیره) یا شرکت را کنترل می‌کند، مالک آن است

یا از آن سود می‌برد، باید به صورت شفاف در دسترس عموم باشد.

شفافیت مالکیت واقعی در مرکز تلاش‌های اخیر برای مبارزه با پولشویی، جریان‌های مالی غیرقانونی و سرمایه‌های فاسد قرار دارد. هدف اساسی این است که بینش بیشتری نسبت به مالکان و ذی‌نفع نهایی (UBOs) دارایی‌هایی که اغلب به طور صوری متعلق به شرکت‌های پوسته و تراست‌های ناشناس هستند، اما مالکان واقعی آن‌ها هویت خود را با این ساختارهای غیرشفاف پنهان می‌کنند، حاصل گردد؛ بنابراین این مفهوم فراتر از مالکیت قانونی ساده است و بر شفافیت در شناسایی مالک واقعی و نهایی دارایی‌هایی مانند اموال، شرکت‌ها، سرمایه‌گذاری‌ها و کالاهای لوکس مانند قایق‌های تفریحی را دربرمی‌گیرد.

این مفهوم برای اولین بار در سال ۲۰۰۳ در توصیه‌های گروه ویژه اقدام مالی (FATF) ایجاد شد؛ در حالی که توصیه‌های گروه ویژه اقدام مالی شامل هنجارهای غیرالزام‌آور «قانون نرم» هستند، شفافیت مالک واقعی با تعهد بریتانیا در اجلاس سران گروه ۸ در سال ۲۰۱۳ برای اجرای قانونی آن تقویت شد و تا به امروز بیش از ۱۰۰ کشور متعهد به اجرای برخی اصلاحات شفافیت مالک واقعی شده‌اند. گروه هفت، گروه بیست، صندوق بین‌المللی پول (IMF)، سازمان ملل متحد و بانک جهانی نیز حمایت خود را از شفافیت مالکیت واقعی اعلام نموده‌اند.

سودمندی بالقوه شفافیت مالکیت واقعی در مهار جریان سرمایه فاسد با افشاگری در اسناد پاناما، پارادایس و پاندورا، و همچنین نشست‌های علنی داده‌ها از مراکز فراساحلی و بهشت‌های مالیاتی، برجسته شد. این تحقیقات نشان می‌دهد که چگونه ساختارهای پیچیده مالکیت شرکت و شرکت‌های پوسته‌ای، که اغلب توسط به اصطلاح توانمندسازان حرفه‌ای مانند وکلا و حسابداران ابداع می‌شوند، به مقامات دولتی و سایر بازیگران فاسد از سراسر جهان اجازه می‌دهند تا درآمدهای حاصل از فساد خود را پولشویی نموده و پنهان کنند.

سال‌ها پس از این افشاگری‌ها، حفره‌های موجود در یکپارچگی سیستم مالی جهانی باقی مانده است. بسیاری از حوزه‌های قضایی رازداری هنوز ثبت مالکیت را اجرا و منتشر نکرده‌اند، در حالی که سایر ایالت‌های دارای ثبت عمومی به دلیل کمبود منابع از مشکلات تأیید صحت رنج می‌برند.

منبع:

● <https://www.agendapub.com/page/detail/dictionary-of-corruption/?k=9781788216616&loc=us>

CORRUPTION

نظام برنامه‌ریزی و مبارزه با فساد

دکتر علی هادی^۱

مقدمه

مبارزه با فساد جزء سیاست‌های نظام جمهوری اسلامی ایران است. در این رابطه مقام معظم رهبری (مُذَظَّلُهُ الْعَالِی) فرموده‌اند: «فساد، رشوه‌است، فساد، ویژه‌خواری است، فساد، ربا است؛ این‌ها فساد است. هرگامی که در راه مبارزه با این‌ها برداشته شود، یک گام واقعی در راه پیشرفت است»^۲. یادار همان جلسه بیان فرمودند: «مبارزه با فساد پی‌گیری می‌خواهد؛ فساد مثل اژدهای هفت سر است که یک سرش را بزنی، شش سر دیگرش زنده و مشغول کارند، پس باید با آن مبارزه همه‌جانبه کرد.»^۳ بر این اساس، معظم‌له در فرمان هشت ماده‌ای^۴ خطاب به سران قوا، بر مبارزه همه‌جانبه و سازمان‌یافته با مفاسد مالی و اقتصادی تأکید نمودند. به موجب اصل (۱۷۴) قانون اساسی، سازمان بازرسی کل کشور به عنوان عالی‌ترین نهاد نظارتی کشور تلاش دارد به منظور نظارت بر حسن جریان امور و اجرای صحیح قوانین^۵ در دستگاه‌های اداری و در راستای تحقق اهداف عالی نظام، اجرای منویات مقام معظم رهبری (مُذَظَّلُهُ الْعَالِی)، فرمایشات ریاست عالی قوه قضائیه و تأکیدات ریاست عالی سازمان، با بهره‌گیری از ظرفیت‌ها و اختیارات قانونی، اسناد بالادستی،

۱- معاون راهبردی و مدیریت منابع سازمان بازرسی کل کشور

۲- بیانات مقام معظم رهبری (مُذَظَّلُهُ الْعَالِی) در دیدار کارگران (۱۴۰۲/۲/۹).

۳- حضرت آیت‌الله خامنه‌ای فرمان مهمی را در خصوص مبارزه همه‌جانبه و سازمان‌یافته با مفاسد مالی و اقتصادی خطاب به سران قوا صادر فرمودند. این فرمان شامل هشت ماده است که در تاریخ ۱۳۸۰/۲/۱۰ مصوب شد؛

۴ (... ماده ۳) کار مبارزه با فساد را چه در دولت و چه در قوه قضائیه به افراد مطمئن و برخوردار از سلامت و امانت بسپارید، دستی که می‌خواهد با ناپاکی دریفتد باید خود پاک باشد و کسانی که می‌خواهند در راه اصلاح عمل کنند باید خود برخوردار از صلاح باشند ...

ماده ۵) بخش‌های مختلف نظارتی در سه قوه از قبیل سازمان بازرسی کل کشور، دیوان محاسبات و وزارت اطلاعات باید با همکاری صمیمانه، نقاط دچار آسیب در گردش مالی و اقتصادی کشور را به درستی شناسایی کنند و محاکم قضائی و نیز مسئولان آسیب‌زدایی در هر مورد را یاری رسانند ...».

۴- ماده (۱) قانون تشکیل سازمان بازرسی کل کشور.

سیاست‌های کلی، برنامه‌های پنج‌ساله توسعه، قوانین و مقررات موضوعه؛ بر دستگاه‌ها اجرایی نظارت نموده و نقشی مؤثر و مفید در امر پیشگیری، مبارزه با فساد و خشکانیدن ریشه‌ها و بسترهای فساد خیز در کشور ایفا نماید.

اهمیت و ضرورت برنامه‌ریزی در مبارزه با فساد

از نظر کارشناسان و اهل فن، مبارزه با فساد به مثابه حرکت بر روی لبه تیغ است. از این رو، بر این نکته تأکید دارند که در برخورد با فساد باید به گونه‌ای عمل نمود که از یک سو جلوی فساد گرفته شود تا بیش‌تر ریشه‌ندواند و از سوی دیگر موجب عدم اطمینان سرمایه‌گذاران (اعم از داخلی و خارجی) نگردد. هم‌چنین، بر این باورند که عدم شفافیت و تعدد قوانین و مقررات و فرایندهای زائد، منجر به فرار سرمایه، مأیوس شدن فعالان اقتصادی، ترغیب آن‌ها به رانت‌خواری و گسترش فساد شده و مدیران نظام را به انفعال، بی‌کنشی و محافظه‌کاری می‌کشاند.

بر اساس مطالعات انجام شده و به اذعان کارشناسان امر، برنامه‌ریزی و وجود تخصص برای مبارزه مؤثر و مفید علیه فساد، بسیار ضروری است. این امر مستلزم آگاهی و مهارت در زمینه‌های گوناگون از قبیل حقوق، علوم اقتصادی، فرهنگی، اجتماعی و... است. معمولاً این مهارت‌ها در میان سازمان‌های گوناگون توزیع می‌شود و به ندرت در یک نهاد خاص متمرکز می‌باشند. لیکن وقتی این مهارت‌ها و تخصص‌ها در یک سازمان خاص تجمع شوند، سطح قدرت، استقلال و استدلال آن سازمان بالا رفته و زمینه پیشگیری و مبارزه با فساد به شکل کاملاً مؤثر بروز می‌یابد. سازمان بازرسی کل کشور با در اختیار داشتن جمیع این شرایط، از جمله متخصصین متعهد و دارای دانش بالا، افراد پاک‌دست، دارای تفکر جهادی و... و وجود یک برنامه‌ریزی نظام‌مند و منسجم مبتنی بر روش‌شناسی حل مسئله، تلاش دارد تا در عالی‌ترین سطح ممکن نسبت به انجام نظارت و بازرسی از دستگاه‌های اجرایی با دو هدف راهبردی: ۱- برخورد با فساد و رفع یا اصلاح

گلوگاه‌های فساد و ۲- اصلاح فرایندها و بهبود روش‌ها در دستگاه‌های اجرایی اقدام نماید. در این راستا، معاونت راهبردی و مدیریت منابع سازمان، در سال‌های اخیر با تقویت رویکرد کلان‌نگری و اولویت در پرداختن به مسائل مهم کشور و گلوگاه‌های فساد و پرهیز از مسائل جزئی، اقدام به شناسایی واحصاء مسائل و موضوعات کلان کشور نموده و با طراحی نقشه راه، تقسیم کار تخصصی، انجام عملیات‌های میدانی نظارت و بازرسی در سراسر کشور و تحلیل بازخوردها، اهتمام ویژه‌ای به ریشه‌کنی و خشکانیدن گلوگاه‌های فساد، سوءجریان‌ات و بسترهای فساد خیز در تمام سطوح داشته است.

رویکرد سازمان در امر مبارزه با فساد

با توجه به دستورات و تأکیدات ریاست عالی سازمان طی سال‌های اخیر، معاونت راهبردی و مدیریت منابع در فرایندهای برنامه‌های عملیاتی نظارت و بازرسی سازمان با رویکرد **کلان‌نگری** به موضوعات مهم و مسائل حاد کشور و با بهره‌گیری از تفکر راهبردی و هوشمند، اقدام به شناسایی و برخورد با گلوگاه‌های فساد و رفع بسترهای فساد خیز نموده است. این معاونت، هر ساله با توجه به شکل‌گیری و بروز مسائل و چالش‌ها در

ابعاد مختلف اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی در سطح کلان، با همکاری بازرسی‌های امور/کل، مرکز آموزش و پژوهش‌های سلامت اداری و مبارزه با فساد، مرکز نظارت همگانی و رسیدگی به شکایات مردمی (بهره‌گیری از ظرفیت بالای سوت‌زنان و گزارشگران فساد) و بهره‌گیری از ظرفیت‌های تخصصی بیرون سازمانی و... با برگزاری نشست‌های کارشناسی و تخصصی، نسبت به احصاء و به‌روزرسانی آسیب‌های کلان کشور و گلوگاه‌های فساد اقدام نموده و با اولویت‌بندی آسیب‌های کلان احصاء شده، برنامه‌های نظارت و بازرسی را مصوب و عملیاتی می‌نماید. بر این اساس، از آنجاکه در مبارزه جدی با فساد و رفع و انسداد گلوگاه‌های فساد، توجه و تمرکز بر عوامل ریشه‌ای شکل‌گیری فساد، از اهمیت بالایی برخوردار است؛ بنابراین، شناسایی عوامل مؤلفه‌های تعیین‌کننده فساد، جزء اولین گام‌های مبارزه با فساد محسوب شده که در این راستا، معاونت راهبردی و مدیریت منابع با همکاری دیگر معاونت‌ها، نسبت به بررسی ابعاد و علل شکل‌گیری فساد و آسیب‌های کلان اقدام نموده و نهایتاً با تهیه و ارسال گزارش و ارائه راهکارها و پیشنهادها سازنده، نقش مؤثر و مفیدی در اجرای صحیح قانون و مسدودسازی برخی گلوگاه‌های فساد و بررسی چندبعدی مسائل داشته است.

»

معاونت راهبردی و

مدیریت منابع سازمان،

در سال‌های اخیر با

تقویت رویکرد کلان‌نگری

و اولویت در پرداختن

به مسائل مهم کشور و

گلوگاه‌های فساد و پرهیز

از مسائل جزئی، اقدام به

شناسایی واحصاء مسائل

و موضوعات کلان کشور

نموده و با طراحی نقشه

راه، تقسیم کار تخصصی،

انجام عملیات‌های میدانی

نظارت و بازرسی در سراسر

کشور و تحلیل بازخوردها،

اهتمام ویژه‌ای به ریشه‌کنی

و خشکانیدن گلوگاه‌های

فساد، سوءجریان‌ات و

بسترهای فساد خیز در تمام

سطوح داشته است.

سنگاپور، الگویی موفق در مبارزه با فساد اداری

دکتر فرشاد بشیرزادگان

مقدمه

فساد اداری، همچون غده‌ای چرکین، ریشه در تاروپود بسیاری از جوامع دوانده و مانعی بزرگ بر سر راه توسعه و پیشرفت به شمار می‌رود. این پدیده شوم، اعتماد عمومی به نهادهای دولتی را از بین می‌برد، مانع تخصیص عادلانه منابع می‌شود و در نهایت، به نفع ثروتمندان و قدرت‌مندان عمل می‌کند؛ در حالی که بسیاری از کشورها در مبارزه با فساد ناکام مانده‌اند، سنگاپور به عنوان نگین درخشان در آسیا، با اتخاذ رویکردی قاطع و جامع، توانسته است این معضل را به طور چشمگیری مهار کند و به الگویی مثال‌زدنی در عرصه مبارزه با فساد بدل گردد. این مقاله با بررسی دقیق اقدامات و سیاست‌های سنگاپور در این زمینه، به واکاوی رمز موفقیت این کشور در ریشه‌کن کردن فساد اداری می‌پردازد. در ادامه، به برخی از عوامل کلیدی که در این موفقیت نقش داشته‌اند به صورت مختصر اشاره شده و مهم‌ترین عوامل تشریح خواهد شد.

بخش اول: اهم اقدامات صورت گرفته

ایجاد کمیسیون ضد فساد (CPIB): این نهاد مستقل وظیفه دارد تا به تمامی گزارش‌های فساد رسیدگی کند و در صورت لزوم اقدام قانونی انجام

دهد. CPIB به طور مستقیم به نخست‌وزیر گزارش می‌دهد و از لحاظ مالی و عملیاتی مستقل است.

دفتر تحقیقات ملی (CID): این بخش از پلیس سنگاپور نیز در کنار CPIB به طور فعال در مبارزه با جرائم اقتصادی و فساد مالی فعالیت می‌کند. CID با تمرکز بر تحقیقات جنایی و جمع‌آوری مدارک، نقش مهمی در تکمیل اقدامات CPIB ایفا می‌کند.

تصویب قوانین سخت‌گیرانه: سنگاپور قوانین سخت‌گیرانه‌ای را برای مبارزه با فساد تصویب کرده است. این قوانین شامل مجازات‌های سنگین برای مرتکبان فساد، از جمله حبس طولانی‌مدت و جریمه‌های سنگین است؛ علاوه بر این، مقامات دولتی موظف به اعلام‌داری‌های خود هستند و هرگونه تخلف در این زمینه به شدت پیگیری می‌شود.

قانون دسترسی به اطلاعات: این قانون که در سال ۲۰۱۱ تصویب شد، به شهروندان حق دسترسی به اطلاعات مربوط به فعالیت‌های دولتی را اعطا می‌کند. این امر زمینه را برای افزایش شفافیت و نظارت عمومی بر عملکرد دولت فراهم می‌کند و از سوءاستفاده از قدرت و فساد اداری جلوگیری می‌کند. **حقوق و مزایای مناسب برای مقامات دولتی:** سنگاپور به منظور کاهش

انگیزه‌های فساد، حقوق و مزایای مناسبی برای مقامات دولتی تعیین کرده است. این سیاست باعث شده تا کارکنان دولتی نیاز کمتری به رشوه‌گیری داشته باشند و به تبع آن، فساد کاهش یابد.

سیستم پاداش عملکرد: علاوه بر حقوق پایه بالا، بسیاری از کارکنان دولتی در سنگاپور از سیستم‌های پاداش عملکرد نیز بهره‌مند می‌شوند. این سیستم‌ها انگیزه کارکنان را برای ارائه خدمات با کیفیت و کارآمد افزایش می‌دهد و از فساد و سهل‌انگاری در انجام وظایف جلوگیری می‌کند.

آموزش و آگاهی‌رسانی: دولت سنگاپور برنامه‌های آموزشی گسترده‌ای را برای آگاهی‌رسانی به مقامات دولتی و شهروندان در زمینه مبارزه با فساد برگزار می‌کند. این برنامه‌ها شامل دوره‌های آموزشی، کارگاه‌ها و کمپین‌های آگاهی‌رسانی است که هدف آن‌ها ترویج فرهنگ شفافیت و پاسخ‌گویی است.

استفاده از رسانه‌ها: دولت از طریق رسانه‌های مختلف مانند تلویزیون، رادیو و اینترنت به ترویج فرهنگ ضد فساد در جامعه می‌پردازد. آگهی‌های آموزشی، برنامه‌های تلویزیونی و مقالات مرتبط با موضوع فساد از جمله اقدامات انجام شده در این زمینه هستند.

فناوری اطلاعات و دیجیتال سازی: این کشور سیستم‌های دیجیتالی پیشرفته‌ای را برای نظارت و پیگیری فعالیت‌های اداری ایجاد کرده است که باعث افزایش شفافیت و کاهش فرصت‌های فساد می‌شود.

نقش سازمان‌های غیردولتی (NGOs): بسیاری از سازمان‌های غیردولتی در سنگاپور به طور فعال در زمینه مبارزه با فساد فعالیت می‌کنند. این سازمان‌ها با انجام تحقیقات، ارائه گزارش، برگزاری کمپین‌های آگاهی‌رسانی و همکاری با دولت به تلاش برای ریشه‌کن کردن فساد در جامعه کمک می‌کنند.

نقش رسانه‌ها: رسانه‌های آزاد و مستقل در سنگاپور نقشی کلیدی در افشاگری فساد، پیگیری تخلفات و مطالبه پاسخ‌گویی از دولت ایفا می‌کنند. گزارش‌های شفاف و بی‌طرفانه رسانه‌ها به افزایش آگاهی عمومی و ایجاد فضای نامناسب برای فساد کمک می‌کند.

تعهد سیاسی: تعهد و اراده قوی رهبران سیاسی در سطوح مختلف برای مبارزه با فساد،

یکی از عوامل اصلی موفقیت سنگاپور در این زمینه بوده است. این تعهد در قالب وضع قوانین سخت‌گیرانه، حمایت از نهادهای ضد فساد و برخورد قاطع با متخلفان نمود پیدا کرده است. **همکاری بین بخشی:** مبارزه با فساد در سنگاپور به عنوان یک تلاش ملی و فراگیر تلقی می‌شود. نهادهای مختلف دولتی، از جمله قوه قضائیه، مجریه و مقننه، در کنار یکدیگر با همکاری سازمان‌های غیردولتی و بخش خصوصی برای ریشه‌کن کردن فساد تلاش می‌کنند.

پایش و ارزیابی مستمر: دولت سنگاپور به طور مستمر عملکرد نهادهای و اقدامات انجام شده در زمینه مبارزه با فساد را مورد بررسی و ارزیابی قرار می‌دهد. این امر به شناسایی نقاط قوت و ضعف و انجام اصلاحات و بهبود مستمر در این زمینه کمک می‌کند.

نظرسنجی‌ها و شاخص‌ها: دولت از طریق نظرسنجی‌ها و شاخص‌های مختلف، میزان فساد در جامعه را به طور مرتب رصد می‌کند. این اطلاعات به برنامه‌ریزی بهتر و اتخاذ سیاست‌های مؤثرتر در زمینه مبارزه با فساد کمک می‌کند.

شفافیت و دسترسی به اطلاعات مهم‌ترین عامل در مبارزه با فساد

شفافیت و دسترسی به اطلاعات، دو رکن اساسی در مبارزه با فساد محسوب می‌شوند. در سنگاپور، دولت به طور جدی به این دو اصل پایبند بوده و گام‌های بلندی در راستای تحقق آن‌ها برداشته است. این امر به مردم این کشور امکان می‌دهد تا بر عملکرد دولت نظارت داشته باشند و در صورت مشاهده هرگونه فساد، آن را گزارش کنند.

موارد زیر برخی از اقدامات دولت سنگاپور در زمینه شفافیت و دسترسی به اطلاعات را نشان می‌دهد:

۱. قانون آزادی اطلاعات: در سال ۲۰۱۰، قانون آزادی اطلاعات در سنگاپور به تصویب رسید. این قانون به مردم این حق را می‌دهد که به اطلاعات مربوط به فعالیت‌های دولت دسترسی داشته باشند.
۲. پورتال اطلاعات دولتی: دولت سنگاپور یک پورتال اطلاعات دولتی به نام (OneGov) راه‌اندازی کرده است. این پورتال به مردم

امکان می‌دهد تا به طیف گسترده‌ای از اطلاعات دولتی، از جمله قوانین، مقررات، آمار و گزارش‌ها دسترسی داشته باشند.

۳. انتشار اطلاعات بودجه: دولت سنگاپور به طور شفاف اطلاعات مربوط به بودجه خود را منتشر می‌کند. این اطلاعات شامل جزئیات مربوط به درآمدها، هزینه‌ها و برنامه‌های دولتی می‌شود.

۴. انتشار گزارش‌های عملکرد: نهادهای دولتی در سنگاپور موظف هستند به طور مرتب گزارش‌های عملکرد خود را منتشر کنند. این گزارش‌ها به مردم این امکان را می‌دهد تا از عملکرد این نهادها آگاه شوند و در صورت مشاهده هرگونه ناکارآمدی یا فساد، آن را گزارش کنند.

۵. حمایت از افشاگران فساد: دولت سنگاپور از افشاگران فساد حمایت می‌کند. این افراد می‌توانند بدون ترس از مجازات، موارد فساد را به مقامات گزارش کنند.

۶. استفاده از فناوری: دولت سنگاپور از فناوری برای ارتقای شفافیت و دسترسی به اطلاعات استفاده می‌کند. این امر شامل استفاده از سیستم‌های الکترونیکی برای انجام امور دولتی، مانند ثبت شرکت‌ها و پرداخت مالیات می‌شود.

در نهایت به دلیل اقدامات دولت سنگاپور در زمینه شفافیت و دسترسی به اطلاعات، مردم این کشور از سطح بالایی از آگاهی در مورد عملکرد دولت برخوردار هستند. این امر به نوبه خود، به افزایش اعتماد عمومی به نهادهای دولتی و کاهش فساد کمک می‌کند.

منابع:

1. <https://www.cpi.gov.sg/>
2. <https://www.police.gov.sg/Who-We-Are/Organisation-Structure/Specialist-Staff-Departments/Criminal-Investigation-Department>
3. <https://sso.agc.gov.sg/Act/PCA>
4. <https://sso.agc.gov.sg/>
5. https://en.wikipedia.org/wiki/Corruption_Perceptions_Index
6. <https://www.transparency.org/en/countries/singapore>
7. https://www.unaifei.or.jp/publications/pdf/GG11/23_GG11_CP_Singapore2.pdf
8. <https://www.cpi.gov.sg/>
9. <https://www.gov.sg/>

آموزش‌های تخصصی برای بازرسان

طول هر جلسه: ۳۰ دقیقه است که در هر زمان از طریق وب‌سایت در دسترس است.

آدرس وب‌سایت برای مراجعه:

• <https://www.u4.no/courses/managing-ethical-misconduct-and-low-level-corruption-cases>

۳. دوره آموزشی بررسی اجمالی فساد در صنایع استخراجی

این دوره کوتاه و خودآموز برای هرکسی که علاقه‌مند به نحوه رسیدگی به فساد در بخش نفت، گاز و معدن می‌باشد مناسب است.

– دوره آموزشی مذکور از طریق انیمیشن، متون و مطالعات موردی و گرافیک ارائه می‌شود.

– برای دریافت گواهی می‌بایست حداقل ۸۰ درصد از دوره را تکمیل کنید.

– این دوره برای همه افراد بدون نیاز به دانش قبلی مناسب است.

– اگر می‌خواهید بدانید که چگونه صنایع نفت، گاز و معدن تحت تأثیر فساد قرار می‌گیرند، این دوره برای شما مناسب است.

– طول هر جلسه یک ساعت است که در هر زمان از طریق وب‌سایت در دسترس می‌باشد.

آنچه در این دوره خواهید آموخت:

- نمای کلی از نحوه عملکرد بخش معدن و صنایع استخراجی؛

۲. مدیریت تخلفات اخلاقی و پرونده‌های فساد خرد

این دوره کوتاه و خودآموز برای آموزش در مورد مدیریت مبادلات و پیامدهای معضلات اخلاقی در پروژه‌های کمک‌های توسعه طراحی گردیده است.

رفتار نادرست در برنامه‌ریزی برای دریافت و مصرف کمک‌های بین‌المللی می‌تواند عواقب جدی برای مردم و جوامعی داشته باشد که قرار است کمک‌ها برای آن‌ها ارسال شود و می‌تواند منجر به سوءاستفاده از منابع، کاهش اعتماد عمومی و تشدید نابرابری‌های موجود شود. در برخی موارد حتی می‌تواند منجر به خشونت و درگیری شود.

آنچه خواهید آموخت:

– چگونگی رسیدگی به تخلفات اخلاقی و نحوه رسیدگی به پرونده‌های

فساد سطح پایین (خشونت مبتنی بر جنسیت، خطرات رشوه، و

مدیریت خریدهای دولتی و غیره).

– تعادل بین حفظ یکپارچگی و دستیابی به نتایج ملموس، تقویت

اعتماد باشرکاء و در عین حال سازگاری کامل با سیاست‌های ضدفساد، و

پیمایش در پیچیدگی‌های رعایت استانداردها در حین انطباق با شرایط.

نوع دوره:

خودخوان به همراه ارائه متون و فیلم‌های آموزشی

در این دوره مجموعه‌ای از ویدئوها در مورد معضلات اخلاقی مربوط به

فساد در مراقبت‌های بهداشتی را مشاهده خواهید کرد.

این دوره برای همه افراد بدون نیاز به دانش قبلی مناسب است.

• می‌خواهید بدانید که چگونه هریک از لوازم چوبی اطراف شما می‌تواند با فساد و فعالیت‌های غیرقانونی در جنگل مرتبط باشد.

• در بخش جنگلداری کار و یا بازرسی می‌کنید و می‌خواهید یاد بگیرید که چگونه این بخش تحت تأثیر فساد قرار می‌گیرد.

• در زمینه فساد تحقیق می‌کنید و می‌خواهید بدانید که چگونه فساد بر بخش جنگلداری تأثیر می‌گذارد. این دوره آموزشی در هر زمان در وب‌سایت در دسترس و زبان برگزاری دوره نیز انگلیسی است.

آنچه خواهید آموخت:

– ارائه نمای کلی از فساد در بخش جنگلداری از جمله

چرایی و عوامل و علل ایجاد آن.

– ارائه مطالعات موردی مختلف طیف گسترده‌ای از

فساد و فعالیت‌های غیرقانونی جنگلی را مشاهده

کنید.

– درباره برخی از اقدامات ضدفساد و تلاش‌ها برای

مهار فساد در این بخش و نحوه مشارکت شما

بیاموزید.

آدرس وب‌سایت برای مراجعه:

• <https://www.u4.no/courses/corruption-in-the-forestry-sector>

با توجه به اهمیت اطلاع متخصصان و محققان فعال در زمینه مبارزه علیه فساد از دستاوردهای علمی و بهره‌گیری از دانش روز دنیا در ادامه به معرفی دوره‌های آموزشی (ترجیحاً خودخوان با دسترسی رایگان) که توسط مؤسسات معتبر بین‌المللی در زمینه مبارزه با فساد دارند، می‌پردازیم. در این شماره آموزش‌های کاربردی برای بازرسان از مؤسسه حکمرانی بازل انتخاب و معرفی شده است.

۱. دوره آموزشی فساد در بخش جنگلداری

دوره کوتاه و خودخوان برای هرکسی که علاقه‌مند به تأثیر فساد بر بخش جنگلداری است و چه اقداماتی می‌تواند علیه آن انجام شود.

نوع دوره:

– خودخوان و رایگان

– مطالعه دوره از طریق انیمیشن، ویدئو، متن،

مطالعات موردی، و گرافیک امکان‌پذیر است.

– برای دریافت گواهی می‌بایست حداقل ۸۰ درصد

از دوره را تکمیل کنید.

– این دوره برای همه افراد بدون نیاز به دانش قبلی

مناسب است.

دوره خودخوان برای شما ایده‌آل است چنانچه:

معرفی کتاب

استراتژیک توسط دولت‌ها و مخالفان برای پیشبرد برنامه‌های مربوطه مورد استقبال قرار می‌گیرد. براساس تحلیلی از روسیه، برزیل و ایالات متحده، کتاب نگاهی تازه به فساد دارد و دیدگاه غالب سیاست‌های ضد فساد را نقد می‌کند. این کتاب با آغاز سفری جذاب از میان این کشورها، مفهوم فساد قانونی را در برمی‌گیرد و با تمرکز بر مسائل برابری اقتصادی و سیاسی، خوانندگان را به بازنگری همه‌جانبه در مورد فساد دعوت می‌کند.

این کتاب به سه بخش تقسیم شده است. در بخش اول، نقدی بر دیدگاه رایج کنونی درباره فساد ارائه و چارچوبی روش‌شناختی برای فراتر از آن پیشنهاد شده است. در بخش دوم، کشورهای روسیه، برزیل و ایالات متحده مورد بررسی قرار گرفته‌اند و در بخش سوم، نتایج تحقیق درباره این مطالعات موردی مورد بحث و بررسی قرار گرفته است.

Rethinking Corruption: Reasons Behind the Failure of Anti-Corruption Efforts

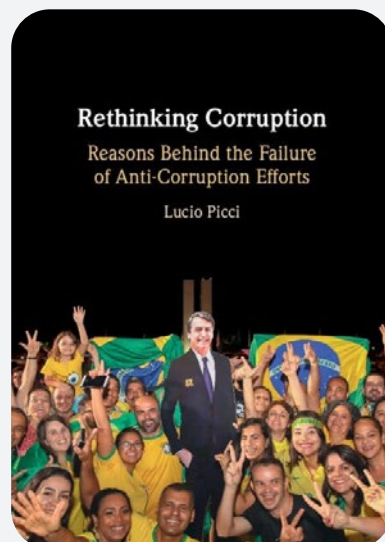
نویسنده: لوسیو پیچی
Lucio Picci

انتشارات: دانشگاه کمبریج

سال انتشار: ۲۰۲۴

ISBN: ۹۷۸-۱۰۰۹۴۶۸۸۰۰

❖ چرا تلاش‌های ضد فساد اغلب شکست خورده‌اند؟ تفکر فعلی در مورد فساد عمدتاً پیامدهای عمیق ماهیت مورد مناقشه آن را نادیده گرفته است، که به‌طور متناقضی آن را به یک «ابزار دولتی» مؤثر و در عین حال بسیار ناکارآمد تبدیل می‌کند. به عنوان ابزار حکومت، به اجرای سیاست‌ها کمک می‌کند؛ و درجه‌ای از نظم سیاسی را تضمین می‌کند؛ علاوه بر این، اقدامات ضد فساد به عنوان ابزار سیاسی مورد استفاده قرار می‌گیرد که به‌طور

بازاندیشی در مورد فساد: دلایل شکست تلاش‌های مبارزه با فساد

مشارکت در بحث‌ها و تکمیل یک تکلیف کوتاه نیاز دارند. پشتیبانی از مشاوران U4 و کارشناسان وابسته در دسترس است.

زمان برگزاری: ۲ تا ۲۲ سپتامبر ۲۰۲۴ (۱۲ شهریور تا ۱ مهر ۱۴۰۳).

پیش‌نیازهای دوره
این دوره برای شاغلین درگیر در برنامه‌های حاکمیت قانون و اصلاحات قضایی است. شما باید درک خوبی از نحوه عملکرد بخش قضایی داشته باشید. اگر علاقه‌مند به دانستن بیشتر در مورد اقدامات ضد فساد در این بخش و سایر بخش‌ها هستید و یا می‌خواهید مسائل مربوط به یکپارچگی داخلی را با همکاران خود مطرح کنید، این دوره می‌تواند بسیار کاربردی باشد.

اگر شما یک متخصص حکمرانی عمومی با درک خوبی از حاکمیت قانون هستید و می‌خواهید نهادهای بخش عدالت را در برنامه‌های خود بگنجانید، این دوره برای شما مفید خواهد بود.

به منظور حصول اطمینان از دانش پایه مشترک تعاریف، اصطلاحات و مفاهیم فساد و مبارزه با فساد، شرکت‌کنندگان بالقوه باید قبل از اینکه بتوانند این دوره را بگذرانند، بودمان خود آموزش Essentialsof Anti-Corruption را تکمیل کنند.

- می‌آموزید که فساد از چه طریق می‌تواند به زنجیره ارزش استخراجی نفوذ کند؛
- از طریق مثال‌های موردی، نحوه وقوع فساد صنعت استخراج در عمل و پیامدهای آن را مشاهده خواهید کرد؛
- از اقدامات و تلاش‌های مبارزه با فساد در بخش‌های تخصصی آگاه خواهید شد.

آدرس وبسایت برای مراجعه:
• <https://www.u4.no/courses/corruption-in-the-extractive-industries>

۴. دوره آموزشی شناخت فساد در دستگاه قضایی کشورها:

این دوره سه هفته‌ای که توسط متخصصان دانشگاهی ارائه می‌شود، به شما می‌آموزد که چگونه اقدامات ضد فساد را در برنامه ریزی برای اصلاحات قضایی و حاکمیت قانون استفاده کنید. این دوره مناسب برای شاغلین در بخش قضایی و متخصصان حکمرانی عمومی است که شناخت خوبی از این بخش دارند.

نوع دوره:
برگزاری تحت هدایت متخصص شامل خودآموزی، تکالیف نوشتاری و بحث‌های گروهی است.

طول دوره ۳ هفته است که شرکت‌کنندگان به ۳ تا ۵ ساعت در هفته برای مرور مطالب،

عملیات کارواش

بزرگ‌ترین رسوایی فساد در تاریخ برزیل

❖ در ۱۴ ژانویه ۲۰۱۵، نیوتن ایشی، مأمور پلیس، منتظر پرواز نیمه شب لندن در فرودگاه گالا ئو ریو دو ژانیرو بود. مأموریت او ساده بود. یک مدیر سابق شرکت ملی نفت برزیل، پتروبراس، در هوا پیما بود. ایشی قرار بود او را به محض پا گذاشتن به خاک برزیل بازداشت کرده و برای تحقیق توسط کارآگاهان دستگیر کند.

برای این پلیس کهنه کار خیلی موضوع مهمی به نظر نمی رسید. این مورد هم مثل یکی از چندین عملیات ضد رشوه خواری بود که در آن کار کرده بود که معمولاً برای مدتی تیتراول روزنامه هارا به خود اختصاص می داد و بعد همه چیز دوباره محو می شد و مجرمین نیز به ادامه کارشان می پرداختند.

هنگامی که بالاخره هواپیما فرود آمد، هدف ایشی، یعنی نستور کرورو با چهره‌ای نامتقارن که سمت چپ آن پایین تر از سمت راست قرار داشت، به راحتی در میان مسافران قابل شناسایی بود. او به ایشی گفت که اشتباه کرده است و ایشی نیز پاسخ داد که من فقط کار خود را انجام می دهم و او می تواند شکایتش را به قاضی ارائه کند.

کرورو به پرادرو و کیلش زنگ زد. او انتظار داشت تا قبل از صبح آزاد شود. ایشی نیز توهماتش داشت. برای همین به مظنون دستبند زده

بود. ده‌ها سال تجربه در نیروی پلیس به او آموخته بود که چگونه افراد ثروتمند و بانفوذ می توانند به سرعت از قلاب فرار کنند؛ البته این بار دلیلی برای این کار وجود نداشت و موضوع فرق می کرد. تحقیقاتی که منجر به دستگیری کرورو شد و عملیات کارواش نامیده شده بود در پی کشف یک شبکه بی سابقه فساد بود. در ابتدا مطبوعات آن را به عنوان بزرگ‌ترین رسوایی فساد در تاریخ برزیل توصیف کردند ولی به زودی پای کشورها و شرکت‌های خارجی نیز به موضوع باز شد. این پرونده به کشف پرداخت‌های غیرقانونی بیش از ۵ میلیارد دلار به مدیران شرکت‌ها و احزاب سیاسی، به زندان افتادن میلیاردرها، کشیده شدن رئیس جمهور به دادگاه و ایجاد آسیب‌های جبران ناپذیری به منابع مالی و شهرت برخی از بزرگ‌ترین شرکت‌های جهان منجر شد. این موضوع همچنین موجب کنار رفتن یک دولت و درآستانه فروپاشی قرار گرفتن دیگری شد.

این عملیات در ابتدا ی ماه مارس ۲۰۱۴ آغاز شد و ابتدا بر روی کارگزارانی که به دلریوس (سوداگران بازار سیاه پول) معروف بودند و از کسب و کارهای کوچک مانند پمپ بنزین‌ها و کارواش‌ها برای پولشویی استفاده می کردند متمرکز بود؛ اما پلیس زمانی که متوجه شد آن‌ها

انتشارات الگار

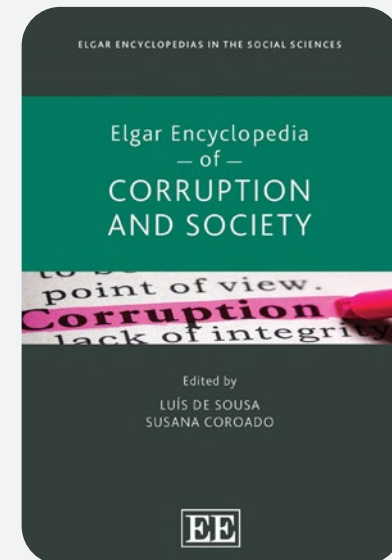
سال انتشار: ۲۰۲۴

ISBN: ۹۷۸۱۸۰۳۹۲۵۷۹۰

Edited by Luis de Sousa and Susana Coroado

❖ این دایرةالمعارف پیشرفته با بررسی پدیدارشناسی فساد و تأثیرات آن بر حاکمیت جوامع، آنچه را که فساد را به عنوان اولویتی انعطاف پذیر، پیچیده و جهانی برای مطالعه تبدیل می کند، بررسی می نماید.

مدخل‌های این کتاب، موضوعات مختلفی را در رابطه با فساد، بررسی تعاریف و تنوع آن‌ها، شیوع، عوامل علی، تأثیرات حاکمیتی و سیاست‌های کنترلی و همچنین مسائل نوظهور و چالش‌های جدید مانند استفاده استراتژیک از فساد و نقش فناوری در مبارزه با آن را پوشش می دهند. با پوششی از مضامین کلاسیک فساد گرفته تا پرونده‌های پرمخاطب و موضوعات جدید، مدخل‌ها آژانس‌های مبارزه با فساد، کمیته‌های اخلاقی و مدیریت، جنسیت و فساد، هدیه دادن، جنایات سازمان یافته، فساد پلیس، اخاذی، فرار مالیاتی، افشاگری و

دایرةالمعارف فساد و جامعه الگار

Elgar Encyclopedia of Corruption and Society

تدوین و گردآوری: لوییس دو سوزا – سوزانا کوروآدو

انتشارات روتلج

سال انتشار: ۲۰۲۴

Sope Williams, Jessica Tillipman

ISBN: ۹۷۸۱۰۳۲۱۱۵۴۰۵

❖ کتابچه راهنمای فساد در تدارکات عمومی، نوآورانه ترین و هیجان انگیزترین تحقیقات انجام شده در این زمینه مهم مطالعاتی را به نمایش می گذارد و یک مرجع جامع برای همه کسانی است که به این موضوع علاقه مند هستند.

در طول همه گیری کووید-۱۹، رقابت جهانی برای سلامت و کالاهای جانی در میان اختلالات زنجیره تأمین جهانی نشان داد که همه کشورها بدون توجه به سطح توسعه شان، به طور باور نکردنی در برابر تقلب و فساد در تدارکات عمومی آسیب پذیر هستند. با این حال، علی رغم ماهیت گسترده این مشکل، فقدان تحقیقات عمیق، تحلیلی و بین کشوری در مورد فساد تدارکات عمومی

کتابچه راهنمای فساد در تدارکات عمومی روتلج

Routledge Handbook of Public Procurement Corruption

نویسندگان: سوپ ویلئامز – جسیکا تلیپمن

وجود دارد. این کتاب با ارائه یک رساله جامع، چند رشته‌ای و متعادل از لحاظ جغرافیایی در مورد فساد در تدارکات عمومی به این شکاف مطالعاتی می پردازد. مطالعات موردی کشورها به خوانندگان اجازه می دهد تا به راحتی دیدگاه‌ها و رویکردهای مختلف و فصل‌های موضوعی کلی را با هم مقایسه کنند تا در مورد مسائل جدید و پیشرفته در تدارکات و پیامدهای آن برای فساد تدارکاتی تأمل کنند. بخش‌های کلیدی مانند مراقبت‌های بهداشتی و زیرساخت‌ها و همچنین نقش فناوری‌های جدید، هم در مبارزه با فساد تدارکاتی و هم در فعال سازی آن در نظر گرفته می شوند.

این کتابچه راهنمای دانشگاهیان، شاغلین و محققان فارغ التحصیل مدیریت دولتی، قانون و مبارزه با فساد، همه ابزارهایی را که برای درک تفاوت‌های ظریف فساد تدارکات عمومی در سراسر جهان نیاز دارند را ارائه می دهد.

بودند، استفاده کردند. هدف از کمپین های انتخاباتی که به وسیله آن ها و با میلیون ها دلار حمایت مالیات دهندگان و سهامداران برگزار می شد حفظ ائتلاف حاکم در قدرت بود؛ اما این فقط سیاستمداران نبودند که منتفع می شدند. هرکسی که به این معامله پیوسته بود رشوه ای دریافت کرده بود که یا نقد بود و یا در قالب هدایایی مانند اتومبیل های لوکس، کارهای هنری گران قیمت، ساعت های رولکس و یا قایق های تفریحی و بالگرد بود. مبالغ کلانی در حساب های سوئیس سپرده گذاری شده بود و یا از طریق معاملات املاک خارج کشور یا شرکت های کوچک تر پولشویی شده بود. وسایل انتقال پول برای پنهان کردن ریشه های پول و یا عدم ثبت آن ها به صورتی عمدی پیچیده بود. دادستان ها کشف کردند که قاطرهای سالخورده با بسته های کوچک پولی که به بدنشان وصل می شد به سرعت از شهری به شهر دیگر در رفت و آمد بودند.

به واسطه یک مدیر اجرایی در شرکت نفتی پتروبراس، پائولو روبرتو کاستاکارمی کنند خیلی زود فهمیدند که آن ها به دنبال چیزهای بزرگتری هستند. این پیوند موجب شد تا دادستان ها شبکه ای گسترده و فوق العاده پیچیده ای از فساد اداری را کشف کنند. کاستاکارمی با جویی اعتراف کرد که چگونه او، کرووود یگرمدیران پتروبراس تعمداً قراردادهایی را با مبالغ بالاتر از معمول با شرکت های مختلف برای ساخت و ساز اداری، حفاری، پالایشگاه ها و کشتی ها منعقد می کردند. پیمانکارانی که به این نحو با آن ها قرارداد بسته می شد توافق می کردند که در صورت تضمین یک تجارت سودآور، آن ها سهم اتا ۵ درصدی از هر قرارداد را به صندوق های محرمانه ای واریز کنند.

دولت ائتلافی شد. در پی تظاهرات ضد فساد در سراسر کشور در سال ۲۰۱۳، روسف سعی کرد با تصویب قوانین ردیابی سریع برای ریشه کردن تقلب سازمان یافته، مردم را آرام کند. برای اولین بار در برزیل، چانه زنی و وعده مشروط به مظنونان پذیرفته شد؛ به این معنی که دادستان ها می توانند با مظنونان معامله کنند و احکام آن ها را در عوض اطلاعاتی که می تواند منجر به دستگیری افراد مهم تر شود، کاهش دهند.

نظارت بر پرونده در کریتیا برعهده سرژیو مورو، قاضی جوان بلند پایه ای بود که به دادستانی ها کمک کرد تا با تأیید «بازداشت های پیشگیرانه» طولانی مدت به مظنونان فشار وارد کنند. در اکثریت قریب به اتفاق پرونده ها، زندانیان برزیلی که قبل از دادگاه به زندان اعاده می شدند، از قشر فقیر بودند. قاضی مورو تصمیمی غیر متعارف گرفت و آزادی به قید ضمانت را

برای ثروتمندان لغو کرد. ظاهراً او این کار را برای جلوگیری از سوء استفاده آن ها از نفوذ اقتصادی یا سیاسی برای فرار از اتهامات انجام داد و فشاری که به آن ها وارد می کرد این بود؛ یا معامله کن یا در زندان بمان.

کروو اوایلین کسی نبود که با این تصمیم مواجه می شد. او به گروهی از مظنونان خیلی ویژه عملیات کارواش پیوسته بود که در میان آن ها مدیران شرکت های بزرگ، کارآفرینان ثروتمند و بعدها، حتی یک یادو سیاستمدار قدرتمند نیز وجود داشت که ماه ها در بازداشتگاه کریتیا بودند. آن ها برای حفظ خود مجبور به جدا شدن از دیگر زندانیان بودند. زندگی در سلول های تنگ سه نفره برای این زندانیان فوق ثروتمند که تجربه زندگی تجملی را داشتند شوک آور بود. کرووو ظاهراً مشکلات جدی برای سازگاری داشت. از آنجایی که ابعاد رسوایی بسیار بزرگ بود، بسیاری از برزیلی ها از سیاستمداران

به خصوص لولا، روسف و دیگران که در حزب کارگران فعالیت داشتند عصبانی و خشمگین بودند. روزنامه ها این گونه القای کردند که سوسیالیست ها در برزیل مسئول این مشکل هستند؛ البته واقعیت به مراتب مبهم تر بود؛ چرا که مانند هر حزب بزرگ دیگری که در این مسیر قرار می گیرد آن ها ادامه دهنده مشکل دولت های پیشین نیز بودند و در واقع این حزب کارگر بود که اصلاحات قضایی را به اجرا گذاشته بود که اجازه داد تحقیقات پیش برود. اگر دولت مستقر در سال ۲۰۱۳ نبود، دادستان مستقلی برای عملیات کارواش وجود نداشت.

فاسدترین سیاستمدار در کشور، ادواردو کانها بود که در تلاش برای متوقف کردن یا منحرف کردن عملیات کارواش یکی از متحدان تمبر در حزب PMDB بود که مشهور به اجرای طرح ها و تاکتیک های زیرکانه بود. او همچنین مظنون اصلی دادستان های عملیات کارواش

تأملی در باب مفهوم شفافیت نظارتی

محمود مهدوی فر

روش های بهبود شفافیت نظارتی

بهبود شفافیت نظارتی را می توان از طریق چندین استراتژی به دست آورد:

- **مشارکت عمومی:** تشویق و تسهیل مشارکت ذی نفعان در فرایند نظارتی. این می تواند شامل مشاوره های عمومی، کمیته های مشورتی و فرصت هایی برای اظهار نظر عمومی در مورد مقررات پیشنهادی باشد.
- **ارتباط شفاف:** اطمینان حاصل کنید که تمام اطلاعات نظارتی به وضوح نوشته شده و به راحتی قابل درک است. از اصطلاحات فنی اجتناب کنید و برای مقررات پیچیده توضیحاتی ارائه کنید.
- **اطلاعات قابل دسترس:** از فناوری اطلاعات و ارتباطات برای انتشار اطلاعات تجاری و سرمایه گذاری استفاده کنید. اطمینان حاصل کنید که اطلاعات نظارتی به راحتی در دسترس عموم است.
- **مراکز پاسخ گویی:** راه اندازی نقاط پاسخ گویی در سازمان های دولتی برای پاسخ به سؤالات مربوط به قوانین، مقررات و رویه ها.
- **تجزیه و تحلیل تأثیرات:** تجزیه و تحلیل تأثیر نظارتی را برای ارزیابی تأثیرات بالقوه نظارت بر افراد، مشاغل و اقتصاد انجام دهید. این به تصمیم گیری آگاهانه و توجیه نیاز به مقررات خاص کمک می کند.

❖ «شفافیت نظارتی» به این اصل اشاره دارد که قواعد و فرایندهای

نظارتی باید به طور آشکار در دسترس همه نهاد های مشمول مقررات و همچنین طرف هایی که منافع قانونی در نتایج نظارتی دارند، باشد. این بدان معنی است که نهاد های تحت نظارت، مانند مشاغل یا افراد، و اشخاص ذی نفع، مانند مصرف کنندگان یا گروه های واسطه، باید به تمام اطلاعات مرتبط در مورد مقرراتی که بر آن ها تأثیر می گذارد دسترسی داشته باشند.

این مفهوم به دلایل زیر مهم است:

- پاسخ گویی: نهادهای نظارتی مسئول اعمال و تصمیمات خود هستند.
- شفافیت: مقررات برای کسانی که تنظیم می شوند و برای عموم قابل درک و در دسترس هستند.
- مشارکت آگاهانه: ذی نفعان می توانند با درک روشنی از قوانین در فرایند نظارتی شرکت کنند.

شفافیت نظارتی یکی از جنبه های کلیدی حکمرانی خوب در نظر گرفته می شود و برای اطمینان از اینکه نظارت ها منصفانه، کارآمد و مؤثر در دستیابی به اهداف مورد نظر خود هستند، ضروری است.

کرو رو توسط ایشی، راه را برای محاکمه سیاستمداران باز کرد. چندین سناتور، نماینده کنگره و فرماندار اکنون در زندان هستند. همچنین بازرگانان قدرتمندی از جمله مارسلو اود برشت رئیس شرکت عظیم ساخت و ساز در پشت میله های زندان قرار گرفته اند. حتی پلیس مشهوری مانند ایشی نیز به خاطر از دست دادن یک متهم رشوه خواری از تحقیقات کارواش کنار گذاشته شد. تاریخ تحولات کشور بریزیل بیش از هر زمان دیگری به این حس واقعی دست یافته است که اکنون هیچ کس بالاتر از قانون نیست.

داستان همچنان ادامه دارد. دادستان کل، رودریگو جانوت تحت فشار قرار دارد؛ به طوری که احزاب اصلی چپ و راست در مقابل تحقیقات صفا آرایی کرده اند. دولت در تلاش است تا عملیات کارواش را از طریق کاهش ۴۴ درصدی بودجه پلیس فدرال و کاهش تعداد نیرو متوقف کند و قاضی مورو باید نظر مثبت مردم را نسبت به خودش حفظ کند؛ چرا که دادگاه های لولا را که قصد نامزدی دوباره برای ریاست جمهوری دارد را شروع کرده است.

بریزیل مطمئناً به مبارزه با فساد نیاز دارد تا نابرابری تشدید شده را از بین ببرد و دوباره به رشد اقتصادی برگردد؛ اما عملیات کارواش ارزش آن را داشت؟ این عملیات باعث شد تا حزب کارگران، قدرت را از دست بدهد و دولتی روی کار بیاید که به نظر می رسد به همان اندازه فاسد است؛ اما به مراتب کمتر مایل به ارتقای شفافیت و استقلال قضایی است. در حال حاضر اتهامات بسیاری متوجه ترو و متحدانش است که تا سال ۲۰۱۸ بر سرکار خواهند بود. پتروبراس - قهرمان ملی دوره لولا - به زانو در آمدند و به شرکت های خارجی اجازه دادند که کنترل تولید از حوزه های جدید نفتی را به دست بگیرند. شرکت های عمده و سیاستمداران اصلی کاملاً بی اعتبار شدند. رأی دهندگان تلاش می کنند تا کسانی را که به آن ها اعتقاد دارند پیدا کنند.

در بلند مدت، بسیاری هنوز امیدوارند که عملیات کارواش در نهایت بریزیل را به کشوری با وضعیت عادلانه تر و کارآمدتر که توسط سیاستمداران پاک و قانونی اداره می شود، تبدیل کند؛ اما همچنین این خطر نیز وجود دارد که این عملیات دموکراسی شکننده این کشور را به زمین بزند و راه برای یک حکومت دیکتاتوری باز کند. اینکه آیا این پاک سازی بریزیل را درمان می کند یا خیر به آینده بستگی دارد.

منبع:

● Theguardian.com/world/2017/jun/01/brazil-operation-car-wash-is-this-the-biggest-corruption-scandal-in-history

بود. به دنبال شواهد جمع آوری شده در سال ۲۰۱۵ از حساب بانکی او در سوئیس که حاوی بیش از ۵ میلیون دلار و گواهی کارت های اعتباری که فراتر از درآمد سالانه اعلام شده او بود، حزب کارگران از حمایت او در برابر اتهاماتی که کمیته اخلاقی کنگره به او وارد کرده بود دست برداشت. کاناها متقابلاً روسف را به سوء استفاده های مالی متهم کرد - جابه جایی بودجه ها میان حساب ها برای اینکه اوضاع مالی دولت بهتر به نظر برسد. بسیاری از دولت های قبلی چنین کاری را با برخورداری از مصونیت انجام داده بودند. اما نکته این نبود. اهداف عملیات کارواش نیاز به بهانه ای داشت تا اعتصاب برگردد.

در ۴ مارس ۲۰۱۶، دادستان ها به طور موقت لولا را برای تحقیق در مورد طرح باز پرداخت پتروبراس بازداشت کردند. اتهامات دیگری نیز در مورد اعمال نفوذ وجود داشت. از جمله در مورد پرداخت های سخاوتمندانه ای که شرکت اود برشت به شرکت های وابسته به نزدیکان لولا داشت. میلیون ها نفر از معترضان ضد دولتی یک هفته بعد در ۱۳ مارس به خیابان ها آمدند و عروسک های لولا [که لباس زندان بر تنش داشتند]، را در دست گرفته و یا جارو هایی در همراه داشتند که کنایه از آن داشت که سیستم دولتی نیاز به تمیز کردن دارد.

لولا و روسف بدون شک آلوده به فساد سیاسی بودند، اما چندان آشکار نبود، به خصوص در مورد روسف که این بهره گیری از فساد سیاسی برای منافع شخصی وی بوده باشد. بر عکس ریاکاری بسیاری از تهمت زندگان به آن ها قابل توجه بود. در جلسه استیضاح پارلمانی در ماه آوریل، بسیاری از کسانی که به برکناری روسف رأی دادند، پیش از آن خودشان برای تخلفاتی جدی تر محکوم یا مورد بازپرسی قرار گرفته بودند.

در ماه می، که فرایند استیضاح روسف ادامه داشت، میشل تمر رئیس جمهور موقت شد. هر چند که نام او و هفت نفر از اعضای کابینه اش چندین بار در تحقیقات عملیات کارواش مطرح شده بود. انتقاداتی مطرح شد که تمر به این دلیل انتخاب شده است تا سطحی از ثبات را در دوره آشوب تضمین کند. حتی هنگامی که از سوی یک قاضی در شهر ساؤ پائولو تومر در جون ۲۰۱۶ به نقض قوانین انتخاباتی محکوم شد و از عهده داری مسئولیت های دولتی برای هشت سال محروم شد. تغییری در وضعیت ایجاد نشد. اور به عنوان رئیس جمهور موقت مصونیت داشت. عملیات کارواش که برای پاک سازی فساد از سیستم شروع شده بود، با کمک به بدنام ترین رهبریک حزب خود خواه برای رسیدن به اوج قدرت به پایان رسید.

حامیان روسف آن رایک کودتا نامیدند، اگرچه اعلام جرم ها توسط دادگاه عالی منصوب حزب کارگران و اکثریت مهمی از مجلسین اعلام شد. تمر اعلام کرد: بریزیل دوره طولانی از اختلافات سیاسی را تجربه کرده است، اما قانون اساسی مورد احترام قرار گرفته است. هر چند بعداً مشخص شد که انگیزه بسیاری از حامیان او حفظ خود بوده است و نه نجات ملی.

در ماه نخست رئیس جمهوری او، سه تن از وزرای او مجبور به استعفا شدند که در نتیجه فاش شدن مکالمات محرمانه تلفن همراه آن ها بود که تأکید می کردند که روسف به این دلیل که نمی خواهد تحقیقات کارواش را به پایان برساند، باید برکنار شود.

شبکه فساد به مراتب فراتر از مرزهای برزیل است. شرکت اود برشت یک بخش اختصاصی برای رشوه داشت که به عنوان بخش عملیات ساختاری شناخته می شد، که در بیش از ۱۰۰ قرارداد و بیش از ده کشور، مبلغ ۸۰۰ میلیون دلار پرداخت غیر قانونی داشته است. ده ها نفر از کارگزاران تدارکات شرکت های خارجی (تجهیزات مهندسی، خطوط برق، حفاری و غیره) در مورد رشوه هایی که برای تضمین قرارداد های خود به پتروبراس پرداخته اند هدف دستگاه نظارتی قرار گرفته اند. یکی از آن ها شرکت رولز رویس بود که به دنبال جرائمی که از طرف نهاد های انگلیسی، آمریکایی و برزیلی به او تحمیل شد دچار ضرر هنگفتی شد. مسابقات جام جهانی و المپیک نیز به دامنه تحقیقات اضافه شده اند و تحقیقات در مورد تقلب در حال حاضر بر شش استاد یوم از ۱۲ استاد یوم مورد استفاده در سال های ۲۰۱۴ و ۲۰۱۶ متمرکز شده است.

این تحقیقات زندگی سیاسی و اقتصادی بریزیل را تکان داد و این امیدواری را به وجود آورد که برای یک بار عدالت در مورد ثروتمندان و قدرتمندان اعمال شود. همان طور که بازداشت

● **به روز رسانی های منظم:** با تغییرات در محیط نظارتی به روز باشید و این تغییرات را به سرعت به طرف های مربوطه اطلاع دهید.

● **افشای جامع:** افشای کامل فرایندهای نظارتی، از جمله منطق پشت تصمیمات و شواهد مورد استفاده برای حمایت از آن ها را ارائه دهید. با اجرای این شیوه ها، نهاد های نظارتی می توانند شفافیت را افزایش دهند که به نوبه خود می تواند منجر به انطباق بهتر، اعتماد بهتر به دولت و مقررات مؤثر تر شود.

مزایای شفافیت نظارتی

شفافیت نظارتی چندین مزیت را ارائه می دهد که به اثربخشی و عدالت کلی محیط نظارتی کمک می کند:

- **پاسخ گویی:** نهاد های نظارتی را در قبال تصمیمات و اقدامات خود مسئول می داند و اطمینان می دهد که نظارت در راستای منافع عمومی انجام می شوند.
- **اعتماد سازی:** با باز بودن در مورد فرایندها و تصمیمات نظارتی، اعتماد بین نظارت کننده ها، نهادهایی که آن ها را نظارت می کنند و مردم ایجاد می کند.
- **مشارکت عمومی:** شفافیت مشارکت عمومی را با ارائه اطلاعات مورد نیاز ذی نفعان برای مشارکت در فرایند نظارتی تسهیل می کند.
- **کارایی:** مقررات واضح و قابل دسترس می تواند منجر به انطباق کارآمد تر توسط نهاد های تحت نظارت شود، زیرا آن ها درک می کنند که از آن ها چه انتظاری می رود.
- **پیشگیری از فساد:** هنگامی که فرایندهای نظارتی شفاف هستند، فرصت کمتری برای فساد وجود دارد، زیرا اقدامات و تصمیمات قابل بررسی هستند.
- این مزایا اهمیت شفافیت نظارتی را در ایجاد یک محیط نظارتی منصفانه، مؤثر و مورد اعتماد همه ذی نفعان درگیر برجسته می کند.

چالش های دستیابی به شفافیت نظارتی:

- **چشم انداز نظارتی در حال تغییر:** قوانین و مقررات نظارتی به طور مداوم در حال تغییر هستند که می تواند سازمان ها را برای به روز نگه داشتن آخرین الزامات دشوار کند.
- **پیچیدگی مقررات:** پیچیدگی و حجم مقررات می تواند بسیار زیاد باشد و درک و رعایت آن ها را برای ذی نفعان سخت کند.
- **محدودیت منابع:** منابع کافی برای اطمینان از شفاف و استاندارد بودن نظارت و انتشار مؤثر اطلاعات مورد نیاز است. این می تواند یک چالش مهم به خصوص برای سازمان های کوچک تر باشد.
- **نگرانی های حفظ حریم خصوصی داده ها:** ایجاد تعادل بین شفافیت و نیاز به محافظت از اطلاعات حساس می تواند چالش برانگیز باشد. این خطر وجود دارد که افزایش شفافیت منجر به نقض حریم خصوصی شود.
- **مقاومت در برابر تغییر:** ممکن است مقاومتی از درون سازمان یا ذی نفعان در برابر اتخاذ شیوه های شفاف جدید وجود داشته باشد.
- **امنیت سایبری:** اطمینان از ایمن بودن اطلاعات نظارتی و در عین حال در دسترس بودن یک چالش است، زیرا افزایش شفافیت همچنین می تواند آسیب پذیری در برابر تهدیدات سایبری را افزایش دهد.

● **تفسیر زبان تنظیمی:** زبان حقوقی مورد استفاده در مقررات ممکن است به سختی قابل تفسیر باشد که می تواند منجر به سوء تفاهم و عدم وضوح شود.

پرداختن به این چالش ها مستلزم تلاش هماهنگ تنظیم کننده ها، سازمان ها و سایر ذی نفعان است تا اطمینان حاصل شود که مزایای شفافیت نظارتی می تواند به طور کامل محقق شود.

نمونه هایی از ابتکارات بین المللی برای شفافیت نظارتی

چندین ابتکار در سراسر جهان برای افزایش موفقیّت آمیز شفافیت نظارتی به رسمیت شناخته شده است:

برنامه ثبت، ارزیابی، مجوز و محدودیت مواد شیمیایی اتحادیه اروپا: برنامه ثبت، ارزیابی، مجوز و محدودیت مواد شیمیایی (REACH) یک مقررات نظارتی اتحادیه اروپا است که دارای یک فرایند مشارکت عمومی قوی است که به ذی نفعان اجازه می دهد تا در طول فرایند نظارتی، ورودی ارائه کنند و اطمینان حاصل شود که مقررات مواد شیمیایی شفاف و فراگیر است.

مشارکت دولت باز: این ابتکار، اصلاح طلبان دولتی و رهبران جامعه مدنی را گرد هم می آورد تا برنامه هایی عملی ایجاد کنند که دولت ها را فراگیرتر، پاسخ گو تر می کند. مشارکت دولت باز، در ارتقای شفافیت، توانمند سازی شهروندان و به کارگیری فناوری های جدید برای تقویت حکمرانی نقش اساسی داشته است.

طرح شفافیت صنایع استخراجی: ابتکار شفافیت صنایع استخراجی (EITI) یک استاندارد جهانی برای ترویج مدیریت باز و پاسخگوی در حوزه نفت، گاز و منابع معدنی است. این امر مستلزم افشای اطلاعات در طول زنجیره ارزش صنعت استخراج است، از نحوه اعطای حقوق استخراج تا نحوه عبور درآمدها از طریق دولت و منافع عمومی.

این مثال ها اثربخشی مشارکت ذینفعان در فرایند نظارتی و اهمیت قابل دسترسی و قابل فهم کردن اطلاعات برای عموم را نشان می دهد. با انجام این کار، این ابتکارات به نتایج نظارتی بهتر و اعتماد عمومی بیشتر به اقدامات دولت کمک می کند.

منابع:

1. <https://www.lawinsider.com/dictionary/regulatory-transparency>
2. <https://fastercapital.com/content/Transparency--Promoting-Transparency-in-Regulatory-Processes.html>
3. <https://www.dfat.gov.au/trade/agreements/in-force/pacer/fact-sheets/transparency>
4. <https://icar.ngo/wp-content/uploads/2021/03/ICAR-BusinessCaseforTransparency-single-pages.pdf>
5. <https://youverify.co/blog/compliance-best-practices-tips-and-strategies-for-ensuring-regulatory-compliance>
6. <https://carnegieendowment.org/2014/10/20/accountability-transparency-participation-and-inclusion-new-development-consensus-pub-56968>

تعارض منافع در قوانین ایران

دکتر آرش فرهودی

❖ در نظام حقوقی ایران قوانین پراکنده ای در این زمینه وجود دارد، اما این تأسیس حقوقی به طور مستقل شناسایی نشده است. شاید بتوان اولین تلاش برای قانون گذاری مرتبط با موضوع مدیریت تعارض منافع را در قانون ممنوعیت دولت از مذاکره و عقد قرارداد راجع به امتیاز نفت با خارجی ها (مصوب ۱۳۲۳) و قانون مربوط به رسیدگی اموال و دارایی وزرا و کارکنان دولت اعم از کشوری و لشکری (مصوب ۱۳۳۷) معروف به «قانون از کجا آورده ای» و هم چنین در قانون منع مداخله وزرا و کارمندان در معاملات دولتی و کشوری (مصوب ۱۳۳۷) مجلس شورای ملی دانست؛ علاوه بر این، قوانین متعدد دیگری به طور مستقیم یا غیر مستقیم به ممنوعیت یا تحدید اقداماتی پرداخته اند که به طور غیر مستقیم با تعارض منافع مرتبط هستند. قانون ممنوعیت اخذ پورسانت در معاملات خارجی مصوب ۱۳۷۲، قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران (مصوب ۱۳۸۴)

و قانون رسیدگی به دارایی مقامات، مسئولان و کارگزاران جمهوری اسلامی ایران (مصوب ۱۳۹۱) و... از این زمره اند. لازم به ذکر است در اسناد قانونی ذیل به صورت پراکنده مقرراتی درباره تعارض منافع قابل استنباط است؛ قانون منع مداخله وزرا و نمایندگان مجلس و کارمندان دولت در معاملات دولتی و کشوری (مصوب ۲۲ دیماه ۱۳۳۷)، قانون ممنوعیت تصدی بیش از یک شغل (مصوب ۱۳۷۳)؛ قانون مدیریت خدمات کشوری (مصوب ۱۳۸۶)، (مواد ۴۷ و ۹۴)؛ قانون اجرای سیاست های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی (مصوب ۱۳۸۷)، (تبصره ۱ ماده ۵، ماده ۲۴ و ۴۶) و قانون ارتقای سلامت نظام اداری و مقابله با فساد (مصوب ۱۳۹۰) (ماده ۵). عمده ترین اقدام در این خصوص ارائه طرح مدیریت تعارض منافع بوده که در جلسه علنی مورخ ۱۳۹۷/۱۲/۲۰ مجلس شورای اسلامی اعلام وصول گردید. نهایتاً در جلسه مورخ ۱۴۰۱/۸/۲۳ کمیسیون

اجتماعی مجلس شورای اسلامی لایحه «نحوه مدیریت تعارض منافع در انجام وظایف قانونی و ارائه خدمات عمومی» با طرح ارتقاء سلامت اداری و پیشگیری از تعارض منافع و طرح مدیریت تعارض منافع ادغام و با اصلاح در عنوان و متن به تصویب کمیسیون مزبور رسید.

پیش‌نویس لایحه «نحوه مدیریت تعارض منافع در انجام وظایف قانونی و ارائه خدمات عمومی» اولین بار در سال ۱۳۹۶ توسط مرکز بررسی‌های استراتژیک ریاست جمهوری منتشر شد. پس از دریافت نظر خبرگان و ارجاع لایحه به کمیسیون لوایح دولت یازدهم، لایحه به‌منظور رفع ایرادها به معاونت حقوقی ریاست جمهوری عودت داده شد تا ارتباط لایحه با سایر قوانین و مقررات حوزه مبارزه با فساد و همچنین لایحه «ارتقای سلامت نظام اداری مبارزه با فساد» مشخص شود. نهایتاً در تاریخ ۱۹/۸/۱۳۹۸ این لایحه با قید دو فوریت در دولت دوازدهم تصویب و مورخ ۴/۹/۱۳۹۸ در چهاربخش و ۴۰ ماده به مجلس شورای اسلامی ارسال گردید؛ اماتاً پایان دولت دوازدهم در مجلس شورای اسلامی اعلام وصول نشد.

پس از آغاز به‌کار مجلس یازدهم طرح قبلی بدون هیچ‌گونه تغییری در قالب سه فصل و ۲۷ ماده، در تاریخ سوم تیرماه ۱۳۹۹ به شماره ثبت ۱۵۷ اعلام وصول شد و به تصویب کمیسیون اجتماعی مجلس رسید و در دستور کار صحن علنی مجلس قرار گرفت. این طرح در آبان‌ماه ۱۴۰۰ به صورت دو فوریتی در صحن علنی مجلس شورای اسلامی تصویب و برای بررسی‌های بیشتر به کمیسیون اجتماعی عودت داده شد. همچنین در تاریخ ۱۶/۶/۱۴۰۰ طرحی با نام ارتقای سلامت اداری و پیشگیری از فساد به شماره ثبت ۶۲۴ در مجلس شورای اسلامی اعلام وصول شد که شباهت بسیاری به طرح مدیریت تعارض منافع داشته است؛ در نهایت، متن تلفیقی از طرح‌های مدیریت تعارض منافع، ارتقای سلامت اداری و پیشگیری از فساد و لایحه نحوه مدیریت تعارض منافع در انجام وظایف قانونی و ارائه خدمات عمومی، در قالب لایحه به صحن علنی مجلس شورای اسلامی ارائه شده است؛ با وجود این، در قوانین مذکور هدف اصلی، پیشگیری از تعارض منافع یا مدیریت آن نبوده و عمدتاً با رویکرد کیفری و جرم‌نگاری به برخی از مصادیق تعارض منافع توجه شده است. بستر کلی این قوانین، پیشگیری از فساد یا برخورد با فساد است، در حالی که تعارض منافع با فساد یکی نیست.

مروری بر قوانین و مقررات کشور در حوزه تعارض منافع نشان می‌دهد هر چند در قوانین، محدودیت کلی بر تعارض منافع وجود دارد، اما این محدودیت کلی در خصوص رئیس دولت، وزرا، نمایندگان مجلس و کارمندان دولت ذکر نشده است.

در باره پذیرش هدایا توسط رئیس دولت در قوانین کشور محدودیتی ذکر نشده است، اما درباره وزرا، نمایندگان مجلس و کارمندان دولت این ممنوعیت وجود دارد. دریافت هدیه توسط کارمندان دستگاه‌های اجرایی که وزرا را نیز شامل می‌شود، به صورت مطلق ممنوع شده است (قانون مدیریت خدمات کشوری). نمایندگان نیز برای پیشگیری از تأثیرپذیری و نقض استقلال خود از دریافت هدیه ممنوع شده‌اند (قانون نظارت بر رفتار نمایندگان مجلس). به صورت خاص نیز در قوانین ذکر شده که قضات از پذیرش هرگونه هدیه، خدمت یا امتیاز غیر متعارف به اعتبار جایگاه قضائی خود منع شده‌اند (قانون نظارت بر رفتار قضات)، همچنین این ممنوعیت به صورت خاص برای اعضای وزارت اطلاعات نیز ذکر شده است (قانون استخدامی وزارت اطلاعات). علاوه بر اشخاص حقیقی، اشخاص حقوقی دولتی (وزارتخانه‌ها، مؤسسات و شرکت‌های دولتی) نیز از دریافت هرگونه پذیرش هدیه (وجه، کالا یا خدمات) منع شده‌اند (قانون محاسبات عمومی).

در قوانین و مقررات درباره مالکیت شرکت‌های خصوصی یا سهامداری آن‌ها توسط رئیس دولت، وزرا، نمایندگان مجلس و کارمندان دولت نیز مواردی به چشم می‌خورد. طبق قانون رسیدگی به داریایی مقامات، مسئولان و کارگزاران جمهوری اسلامی ایران رئیس دولت باید اموال خود، دارایی همسر و فرزند را ول و آخر دوره تصدی را به قوه قضائیه اعلام کند. در خصوص وزرا، به صورت خاص وزیر اقتصاد و کلیه کسانی که در امر واگذاری شرکت‌های دولتی به بخش خصوصی دخالت داشته باشند نمی‌توانند سهام شرکت مربوطه را خریداری کنند (قانون اجرای سیاست‌های اصل ۴۴). علاوه بر این، وزرا، نمایندگان مجلس و وابستگان درجه یک آنان

نمی‌توانند در شرکت‌هایی که توسط سازمان مناطق آزاد ایجاد می‌شود، سهام‌دار باشند، همچنین این افراد حق داشتن سهام در شرکت‌های خصوصی که در آن منطقه فعالیت می‌کنند را ندارند (قانون چگونگی اداره مناطق آزاد تجاری – صنعتی). درباره کارمندان دولت در قانون صریحاً ممنوعیتی ذکر نشده است؛ اما به صورت خاص کارکنان وزارت اقتصاد و کلیه کسانی که در امر واگذاری شرکت‌های دولتی به بخش خصوصی دخالت داشته باشند نمی‌توانند سهام شرکت مربوطه را خریداری کنند (قانون اجرای سیاست‌های اصل ۴۴).

درباره مالکیت شرکت‌های دولتی توسط رئیس دولت، در قانون محدودیتی ذکر نشده است؛ درباره وزراء نیز صرفاً به ممنوعیت تصدی هر نوع شغل دولتی دیگر در مؤسسات دولتی یا مؤسسات عمومی اشاره شده است و بحث مالکیت شرکت‌های تحت مالکیت دولت در قانون تصریح نشده است (قانون ممنوعیت تصدی بیش از یک شغل). طبق قانون نمایندگان مجلس و وابستگان درجه یک آنان نمی‌توانند در شرکت‌هایی که توسط سازمان مناطق آزاد ایجاد می‌شود، سهام‌دار باشند، همچنین این افراد حق داشتن سهام در شرکت‌های خصوصی که در آن منطقه فعالیت می‌کنند را ندارند (قانون چگونگی اداره مناطق آزاد تجاری – صنعتی). در خصوص مالکیت کارمندان دولت در شرکت‌های دولتی نیز صرفاً به ممنوعیت تصدی هر نوع شغل دولتی دیگر در مؤسسات دولتی یا مؤسسات عمومی اشاره شده است و بحث مالکیت شرکت‌های تحت مالکیت دولت در قانون تصریح نشده است (قانون ممنوعیت تصدی بیش از یک شغل). در خصوص انعقاد قراردادهای دولتی، قانون به صراحت محدودیتی برای رئیس دولت قائل نشده است؛ اما کلیه وزرا و نمایندگان مجلس از انعقاد قرارداد با کلیه دستگاه‌های دولتی و همچنین شرکت در مناقصات و مزایده‌ها منع شده‌اند (قانون منع مداخله وزرا و نمایندگان مجلسین و کارمندان دولت در معاملات دولتی و کشوری). کلیه کارمندان دولتی و کارکنان دستگاه‌های اجرایی، شرکت‌ها و مؤسسات دولتی، شوراها و نهادهای زیر نظر رهبری نیز از انعقاد قرارداد با کلیه دستگاه‌های دولتی منع شده‌اند (در قانون ارتقا سلامت نظام اداری و مقابله با فساد صرفاً قرارداد‌های بزرگ مطرح شده است و قانون منع مداخله وزرا و نمایندگان مجلسین و کارمندان دولت در معاملات دولتی و کشوری).

در قوانین کشور محدودیتی درباره عضویت رئیس دولت و نمایندگان مجلس در هیئت مدیره، مشاوره یا کار در شرکت‌های خصوصی تعریف نشده است؛ اما عضویت در هیئت مدیره انواع شرکت‌های خصوصی جز شرکت‌های تعاونی ادارات و مؤسسات برای کارمندان دولت (که وزرا را نیز شامل می‌شود) ممنوع است

(قانون ممنوعیت تصدی بیش از یک شغل). علاوه بر این تصدی بیش از یک پست سازمانی (دولتی یا خصوصی) برای کلیه وزرا ممنوع است (قانون مدیریت خدمات کشوری). عضویت در هیئت مدیره انواع شرکت‌های خصوصی جز شرکت‌های تعاونی ادارات و مؤسسات برای کارمندان دولت نیز ممنوع است، همچنین کارکنان دولتی از شغل دیگر دولتی منع شده‌اند. سمت‌های آموزشی و نیز شرکت در جلسات و عضویت در هیئت‌هایی که لازمه شغل افراد است از شمول ممنوعیت تصدی بیش از یک شغل مستثنا شده است (قانون ممنوعیت تصدی بیش از یک شغل). تصدی بیش از یک پست سازمانی برای کلیه کارمندان دولت ممنوع است؛ البته فرد با تشخیص مقام مسئول، می‌تواند به طور موقت پست سازمان مدیریتی یا حساس را به صورت سرپرستی بدون دریافت حقوق و مزایا برای حداکثر چهار ماه قبول نماید. همچنین به کارگیری کارمندان شرکت‌ها و مؤسسات غیردولتی برای انجام تمام یا بخشی از وظایف و اختیارات پست‌های سازمانی دستگاه‌های اجرایی تحت هر عنوان ممنوع است (قانون مدیریت خدمات کشوری).

در خصوص اشتغال هم‌زمان بر مناصب سیاست‌گذاری و اجرای سیاست‌ها که در ادبیات تعارض منافع با عنوان اتحاد قاعده‌گذار و مجری شناخته می‌شود برای رئیس دولت در قانون صریحاً محدودیتی ذکر نشده است، اما وزرا نمی‌توانند هم‌زمان نمایندگی مجلس شورای اسلامی را نیز برعهده داشته باشند (قانون ممنوعیت تصدی بیش از یک شغل) و نمایندگان مجلس هم نمی‌توانند هم‌زمان در شغل دولتی خود مشغول به کار باشند. کارکنان دولت نیز کلیه کارمندان دولتی نمی‌توانند هم‌زمان نمایندگی مجلس شورای اسلامی را نیز برعهده داشته باشند (قانون ممنوعیت تصدی بیش از یک شغل).

در مجموعه قوانین و مقررات کشور، درباره مشارکت در فرایندهای تصمیم‌گیری رسمی که منافع شخصی فرد را تحت تأثیر قرار می‌دهد برای رئیس دولت و نمایندگان مجلس، محدودیتی در نظر گرفته نشده است؛ درباره وزرا نیز به صورت کلی و صریح در قانون محدودیتی ذکر نشده است، تنها در یک مورد برای کارگزاران عمومی که روابط شخصی را در امور عمومی

سهمیم داشته و تأثیرپذیر بوده‌اند، مجازات‌هایی در نظر گرفته شده است (قانون اعمال نفوذ برخلاف حق و مقررات قانونی). به طور خاص برای وزیر اقتصاد بیان شده که در امر واگذاری شرکت‌های دولتی به بخش خصوصی نباید از اختیارات خود در این زمینه سوء استفاده کند (قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴). برای اعضای هیئت رسیدگی به تخلفات اداری، صدور رأی در صورت داشتن قرابت با طرفین دعوی یا ذی‌نفع بودن در پرونده ممنوع است (قانون رسیدگی به تخلفات اداری). همچنین اعضای شورای رقابت، هیئت تجدید نظر و کارکنان مرکز ملی رقابت در کلیه تصمیم‌گیری‌هایی که در آن تعارض منافع دارند محدودیت دارند (قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴).

در خصوص کمک رئیس دولت، وزراء، نمایندگان مجلس و کارمندان دولت به خانواده یا دوستان در کسب مناصب دولتی در قوانین و مقررات کشور مطلبی بیان نشده است.

درباره جرمیه‌هایی که برای نقض مقررات تعارض منافع با هدف محدودیت در رفتار وضع شده‌اند در قانون در مورد رئیس دولت صریحاً مجازاتی ذکر نشده است، اما درباره وزراء، نمایندگان مجلس و کارمندان دولت برای نقض انعقاد قرارداد‌های دولتی، ابطال معاملات و پرداخت انفرادی (در صورت تعدد مسئولین) جبران یا تضامنی (در صورت تعدد مسئولین) جبران کلیه خسارات وارده در نظر گرفته شده است (قانون منع مداخله وزرا و نمایندگان مجلسین و کارمندان دولت در معاملات دولتی و کشوری). برای نقض قوانینی مانند پذیرش هدیه توسط وزرا، در صورت تأیید، یک سوم از حقوق، مزایا و عناوین مشابه کسر می‌شود، همچنین انفصال از خدمات دولتی از یک ماه تا یک سال و در دفعه دوم اخراج و انفصال دائم، از دیگر مجازات نقض این قانون است (قانون مدیریت خدمات کشوری). درباره کارمندان دولت در خصوص قانون ممنوعیت شغل هم‌زمان، صرفاً مسترد کردن درآمد از شغل دوم در قانون ذکر شده است (قانون ممنوعیت تصدی بیش از یک شغل).

در قوانین کشور برای رئیس دولت و نمایندگان مجلس به صراحت مجازات اداری برای نقض مقررات تعارض منافع با هدف محدودیت در رفتار وضع نشده است؛ اما در خصوص وزراء برای نقض قوانینی مانند پذیرش هدیه، در صورت تأیید، یک سوم از

در قوانین کشور محدودیتی

درباره عضویت رئیس دولت

و نمایندگان مجلس در

هیئت مدیره، مشاوره یا کار در

شرکت‌های خصوصی تعریف

نشده است؛ اما عضویت در

هیئت مدیره انواع شرکت‌های

خصوصی جز شرکت‌های تعاونی

ادارات و مؤسسات برای کارمندان

دولت (که وزرا را نیز شامل

می‌شود) ممنوع است (قانون

ممنوعیت تصدی بیش از یک

شغل). علاوه بر این تصدی بیش

از یک پست سازمانی (دولتی یا

خصوصی) برای کلیه وزرا ممنوع

است (قانون مدیریت خدمات

کشوری).

شفافیت و نشانی‌های نادرست!

دکتر رضا عارف

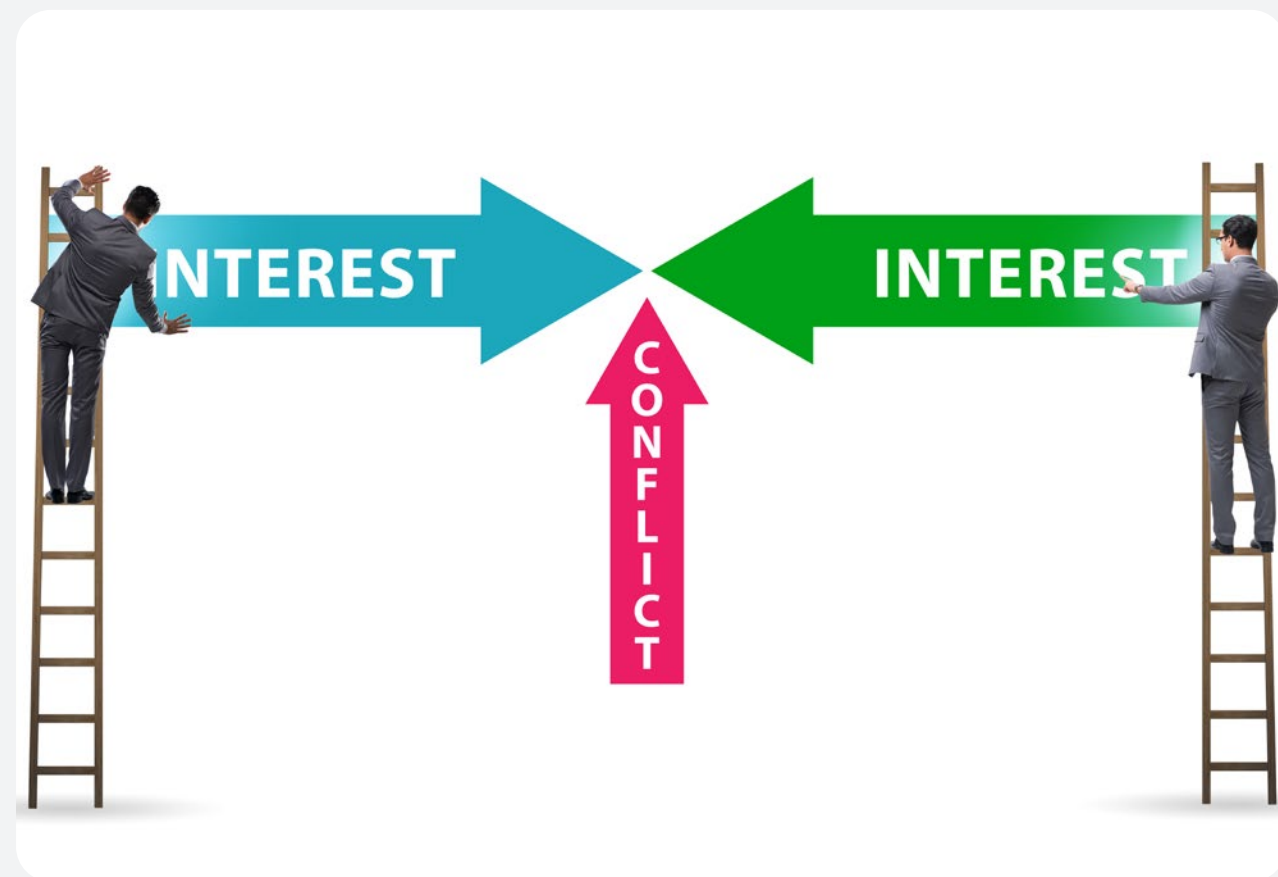
مقدمه

مرکز منابع مبارزه با فساد (U۴) شفافیت را کیفیت در معرض عموم مردم قرار گرفتن، تعاملی بودن و پاسخ‌گویی می‌داند. این نشان می‌دهد که دولت‌ها و سایر سازمان‌ها وظیفه دارند به طور قابل مشاهده و قابل درک عمل کنند. شفافیت می‌تواند به بهبود تخصیص منابع، افزایش کارایی و چشم‌انداز بهتر برای رشد اقتصادی منجر شود. واژه نامه فساد شفافیت را به این صورت تعریف می‌کند: یکی از ویژگی‌های کلیدی رویکردهای مبارزه با فساد، شفافیت به میزان در دسترس بودن اطلاعات در مورد یک نهاد، سازمان، فرایند یا فرد است که از این طریق دیگران را قادر می‌سازد تا درباره آن سازمان، فرایند یا فرد، ارزیابی آگاهانه‌ای داشته باشند و آن‌ها را در قبال تصمیمات و اقدامات خود پاسخ‌گو نمایند. در برخی زمینه‌ها، دولت‌ها و سایر نهادها در سراسر جهان طی دو دهه گذشته به طور فزاینده‌ای شفاف شده‌اند؛ به عنوان مثال، ۱۲۵ کشور دارای قوانین آزادی اطلاعات هستند که به شهروندان حق درخواست اطلاعات عمومی را می‌دهد؛ با این حال، چنین قوانینی اغلب توسط دولت‌ها دور زده یا نادیده گرفته می‌شوند؛

1- Robert Barrington (2024). (Dictionary of Corruption

حقوق، مزایا و عناوین مشابه کسری می‌شود؛ همچنین انفصال از خدمات دولتی از یک ماه تا یک سال و در دفعه دوم اخراج و انفصال دائم، از دیگر مجازات‌های نقض این قانون است (قانون مدیریت خدمات کشوری). همچنین برای وزاری که نفوذ اشخاص را در اقدامات یا تصمیمات اداری خود تأثیر دهند به محرومیت از شغل دولتی از دوالی پنج سال محکوم می‌شوند و در صورتی که اقدام یا تصمیم مزبور مستلزم تفویض حق از اشخاص یا دولت باشد محکوم به انفصال ابد از خدمات دولتی خواهند شد، مگر آنکه این عمل مشمول قوانین دیگر جزایی باشد (قانون اعمال نفوذ برخلاف حق و مقررات قانونی). در مورد کارمندان دولت نیز برای نقض قوانینی مانند پذیرش هدیه، در صورت تأیید، یک سوم از حقوق، مزایا و عناوین مشابه کسری می‌شود؛ همچنین انفصال از خدمات دولتی از یک ماه تا یک سال و در دفعه دوم اخراج و انفصال دائم، از دیگر مجازات نقض این قانون است همچنین ممنوعیت عقد قرارداد برای فرد مذکور به کلیه دستگاه‌های اجرایی ابلاغ خواهد شد

(قانون مدیریت خدمات کشوری). برای مأموران وزارت اطلاعات صرفاً بیان شده که در صورت دریافت هدیه، مجازات‌های سنگینی برای آن‌ها در نظر گرفته می‌شود (قانون استخدامی وزارت اطلاعات). همچنین برای قضات در صورت تخلف از قانون عدم پذیرش هدیه، به یکی از مجازات‌های انتظامی درجه هشت تا سیزده (از انفصال‌های موقت تا دائم) محکوم می‌شوند (قانون نظارت بر رفتار قضات). مستخدمین دولتی یا شهرداری یا کشوری یا مأمورین به خدمات عمومی که نفوذ اشخاص را در اقدامات یا تصمیمات اداری خود تأثیر دهند به محرومیت از شغل دولتی از دوالی پنج سال محکوم می‌شوند و در صورتی که اقدام یا تصمیم مزبور مستلزم تفویض حق از اشخاص یا دولت باشد محکوم به انفصال ابد از خدمات دولتی خواهند شد مگر آنکه این عمل مشمول قوانین دیگر جزایی باشد (قانون اعمال نفوذ برخلاف حق و مقررات قانونی). در قوانین، مجازات کیفری برای نقض مقررات تعارض منافع با هدف محدودیت در رفتار در مورد رئیس دولت وجود ندارد اما درباره وزراء،

این شفافیت همان در معرض بودن و در نتیجه، مشاهده‌پذیر بودن صفر تا صد فرایند عملکرد دستگاه‌ها و زمینه‌ها و پیامدهای عملکرد آن‌ها برای مردم است

دردایره شفافیت نمی‌گنجد نفی کند، کاری است

بسیار دشوار که چه بسا صاحب‌نظران این حوزه نیز در انجام آن فرومانند و دچار خطاشوند؛ در نتیجه آنچه شفافیت نیست شفافیت انگاشته خواهد شد؛ به عنوان نمونه یکی از بارزترین نمودهای چنین خطایی رامی‌توان در «قانون شفافیت قوای سه‌گانه، دستگاه‌های اجرایی و سایر نهادها» مصوب ۱۷ خرداد ۱۴۰۳ مشاهده کرد. اگرچه این قانون صراحتاً تعریفی از شفافیت حاکمیت در قبال مردم ارائه نکرده است، مادر ماده ۱۲ این قانون عباراتی آمده است که نگاه تأمل برانگیز تدوین‌کنندگان آن را به «چیستی شفافیت» نشان می‌دهد؛ آن عبارات این است:

«**مشمولان این قانون موظف‌اند حداکثر ظرف چهار ماه از لازم‌الاجرا شدن این قانون، داده‌ها و اطلاعات ذیل را که مربوط به آن دستگاه می‌باشد، از طریق سامانه‌های مربوط به خود، منتشر کرده و در دسترس عموم قرار دهند.**»

از متن ماده فوق می‌توان استنباط کرد که از منظر این قانون صرف انتشار داده‌ها و اطلاعات دستگاه‌ها و در دسترس عموم قرار دادن آن‌ها از طریق سامانه‌های مربوط به خود، آن هم ظرف حداکثر چهار ماه، همان شفافیت است؛ حال آنکه چنین تصویری از شفافیت در واقع مغالطه فروکاستن شفافیت (The Reductionism Fallacy) به یکی از اقسام و شیوه‌های شفاف‌سازی است؛ شفافیت مفهومی عام‌تر از

صرف «انتشار داده‌ها و اطلاعات» است. اشکالات دیگری نیز در تصویر یادشده وجود دارد؛ از جمله اینکه این نگاه به شفافیت، تکیه زیادی بر عامل انسانی به عنوان منتشرکننده داده‌ها و اطلاعات دارد و این تکیه و وابستگی، خود خطر تحریف و دستکاری در داده‌ها و اطلاعات را افزایش می‌دهد و چه بسا به نقض غرض منتهی شود؛ از این رو باید پذیرفت که اگر نتوانیم به تعریف و نشانی‌های درستی از شفافیت دست یابیم در مسیر نیل آن ره به بیراهه خواهیم برد. در این نوشته می‌کوشیم تا تعریفی از ماهیت شفافیت و تصویری روشن و حتی الامکان جامع افراد و مانع اغیار ارائه نماییم؛ تصویری که پذیرش و درک آن بسیاری از پرسش‌ها و شبهات ناظر به شفافیت را پیشاپیش مرتفع خواهد ساخت.

تعریف و ماهیت‌شناسی شفافیت

شفافیت حاکمیت در قبال مردم، نتیجه و ثمره ایجاد وضعی در دستگاه‌ها است که آن وضع ذهن و ضمیر آحاد جامعه را از ابهام و پرسش‌های ناشی از ابهام در خصوص اموال، دارایی‌ها، منابع، تصمیمات اساسی و سرنوشت ساز زندگی‌شان و نیز در خصوص زمینه‌ها، چیستی‌ها، چرایی‌ها، کم‌وکیف‌ها، هزینه‌کردن‌ها، مصارف، ثمرات، پیامدهای عملکرد زمامداران‌شان و هر آنچه

به نحو مستقیم یا غیرمستقیم در سرنوشت، اوضاع و احوال آحاد جامعه مؤثر است عاری‌کند؛ به دیگر سخن شفافیت ثمره ایجاد وضعی است در دستگاه‌ها که در نتیجه آن وضع، اذعان افراد جامعه (امانت‌دهندگان / موکلین) در خصوص امور یادشده – که نزد زمامداران، امانت‌گیرندگان یا همان وکلای‌شان است، ابهام‌زدایی می‌گردد؛ ابهام‌زدایی به نحوی که آحاد جامعه بتوانند درباره عملکرد زمامداران‌شان به گونه‌ای واقع‌نمایانه داورى کنند.

این شفافیت همان در معرض بودن و در نتیجه، مشاهده‌پذیر بودن صفر تا صد فرایند عملکرد دستگاه‌ها و زمینه‌ها و پیامدهای عملکرد آن‌ها برای مردم است؛ به دیگر سخن شفافیت، مشاهده‌پذیر بودن کم‌وکیف به کارگیری قدرت و اختیاراتی است که مردم (امانت‌دهندگان و موکلین) با تکیه بر اعتماد متقابل نزد زمامداران‌شان (وکلاى خود) به امانت سپرده‌اند؛ آن هم مشاهده‌پذیر بودن مستمرا و راه‌مندانه، به گونه‌ای که بر اساس آن بتوانند درباره عملکرد زمامداران‌شان داورى واقع‌نمایانه‌ای داشته باشند؛ بر این اساس شفافیت، صرف «دادن اطلاعات»، «انتشار اطلاعات» یا صرف «دانستن» نیست؛ بلکه شفافیت همان «دیدن بودن» ناشی از «در معرض بودن» است؛ تفاوت «دادن اطلاعات» با «دیدن داده‌ها» در مثال تاکسی‌های اینترنتی کاملاً قابل فهم است.

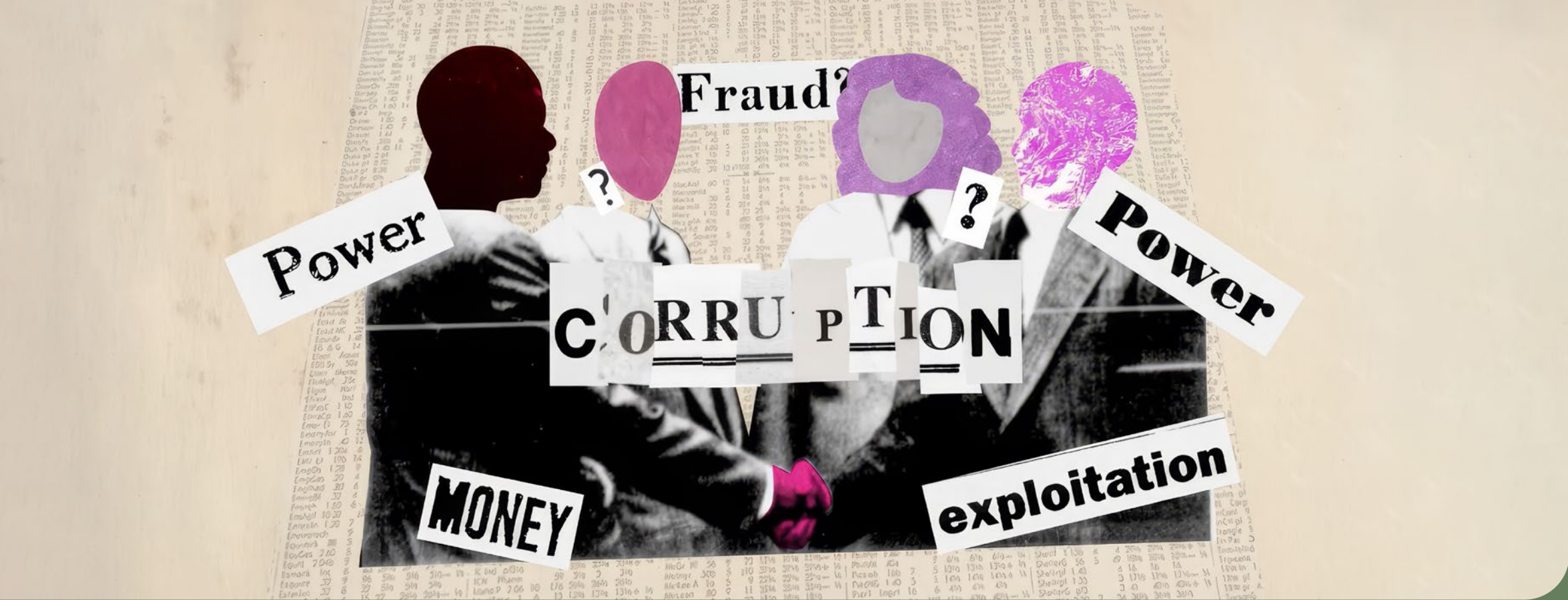
فرق است میان آنکه راننده تاکسی اینترنتی خود به ما اطلاع دهد که کجاست یا اینکه ما خود روی تلفن همراه لحظه به لحظه مسیر حرکت او را ببینیم.

نتایج و پیامدها

تعریف بالا نکات، نتایج و پیامدهای مهم زیر را با خود دارد.

۱. شفافیت میوه و ثمره ایجاد وضعی خاص، در یک دستگاه است؛ از این رو برای شفاف‌شدن باید وضع خاصی در دستگاه برقرار کرد.
۲. میوه و ثمره آن وضع خاص در دستگاه، در اذهان آحاد جامعه به بار می‌نشیند؛ چون ابهام از اذهانشان زدوده می‌شود.
۳. شفافیت در قبال مردم، وظیفه حاکمیت است.
۴. شفافیت مورد نظر در رابطه میان حاکمیت و مردم معنا دارد.
۵. خاستگاه شفافیت مورد نظر اعتماد متقابل میان مردم (امانت‌دهندگان و موکلین) و زمامداران‌شان (وکلاى‌شان) است. (بنابراین اعتماد یک جانبه مردم به زمامداران معنا ندارد)
۶. شفاف‌سازی وکلا، حقی است که موکلین دارند.
۷. در این تعریف، فلسفه شفافیت و چرایی لزوم شفاف‌سازی که بر ارتباط وکیل و موکل و نیز امانت‌دهنده و امانت‌گیرنده تکیه دارد لحاظ شده است.
۸. شفافیت «مشاهده‌پذیری» ناشی از «در معرض بودن» است؛ نه صرفاً «دانستن» یا «اطلاع دادن».
۹. این مشاهده‌پذیری باید مستمر (پیوسته / هرزمانی) باشد.
۱۰. این مشاهده‌پذیری باید «اراده‌مندانه» باشد؛ یعنی هرگاه مردم اراده کنند به آن دست یابند.
۱۱. مهم‌ترین امانت‌های مردم نزد زمامداران که باید در خصوص آن‌ها ابهام‌زدایی صورت گیرد، به حصر استقرائى عبارت‌اند از:

- اموال
- دارایی‌ها
- منابع

- امکان اخذ تصمیمات اساسی و سرنوشت ساز در زندگی مردم
 - داده‌های ناظر به زمینه‌های عملکردهای زمامداران (وکلاى مردم)
 - داده‌های ناظر به چِستی‌های عملکردهای زمامداران
 - داده‌های ناظر به چرایی‌های عملکردهای زمامداران
 - داده‌های ناظر به کم‌وکیف‌های عملکردهای زمامداران
 - داده‌های ناظر به کم‌وکیف‌های هزینه‌کردهای زمامداران
 - داده‌های ناظر به کم‌وکیف‌های مصارف زمامداران
 - داده‌های ناظر به ثمرات عملکردهای زمامداران
 - داده‌های ناظر به پیامدهای عملکرد زمامداران
۱۲. عبارت «...هر آنچه به نحو مستقیم یا غیرمستقیم در سرنوشت، اوضاع و احوال آحاد جامعه مؤثر است...» نشان می‌دهد که حدود و گستره این مشاهده‌پذیرسازی، کلیه اموری است که نزد زمامداران به امانت سپرده شده و به نحو مستقیم یا غیرمستقیم در اوضاع، احوال و سرنوشت مردم اثرگذار است.
۱۳. کم‌وکیفیت این مشاهده‌پذیرسازی و قالب‌های نشان دادن عملکرد دستگاه باید کم‌وکیفیت و قالب‌هایی باشد که مردم بتوانند آن را به سهولت پردازش و درباره عملکرد زمامداران، داورى واقع‌نمایانه‌ای داشته باشند.
۱۴. هر آنچه این «مشاهده‌پذیری» یا کم‌وکیف آن را مختل کند، خلاف شفافیت است.
- اینجا ممکن است این پرسش طرح شود که «آیا تعریف یادشده از شفافیت چنان آرمان‌گرایانه نیست که نتوان آن را محقق ساخت؟» پاسخ این است که در مقام تبیین علمی و تعیین استانداردهای شفافیت، لازم است نهایت دقت و موشکافی علمی صورت گیرد و حد اعلی و آرمانی آن روشن گردد؛ اما در مقام عمل چه بسا میزان دستیابی و نیل به آن متفاوت باشد. این نکته را نیز نباید نادیده گرفت که مفهوم شفافیت مفهومی مشکک، ذومراتب و طیفی است؛ به این معنا که ممکن است امری شفاف باشد و امر دیگری شفاف‌تر؛ از این رو نگاه ضروری داشتن یا سیاه و سفید دیدن آن، خطا است.

تعارض منافع در سرزمین فوتبال

❖ در چند دهه اخیر برزیل چارچوب‌های قانونی پیشرفته‌ای برای پیشگیری و مدیریت تعارض منافع ایجاد کرده است. در حال حاضر این چارچوب شامل قوانین اختصاصی در مورد تعارض منافع است که با قوانین، دستورالعمل‌ها و آیین‌نامه‌هایی در ارتباط با سازوکارهای گزارش دهی، اقدامات اصلاحی و جرائم، حدود هدیه و میهمان‌نوازی و ممنوعیت‌های پس از خدمت دولتی تکمیل می‌شود.

فرایند شکل‌گیری این قانون در اواسط دهه ۱۹۹۰ با تصویب قوانینی مثل ۸/۴۲۹/۱۹۹۲ و ۸/۷۳۰/۱۹۹۳ برای نظارت بر فعالیت سیاستمداران و کارکنان دولت آغاز شد. بعدها با تصویب آیین‌نامه رفتار و کردار حرفه‌ای برای ادارات عالی‌فدرال در سال ۲۰۰۰، اولین قوانین برای تعارض منافع بخش خصوصی و دولتی و محدودیت بر فعالیت‌های حرفه‌ای پس از ترک خدمت در ادارات دولتی شکل گرفت. با تصویب قانون ۱۲/۸۱۳/۲۰۱۳ در خصوص راهکارهای رفع موارد تعارض منافع کارکنان دولتی که برای قدرت‌های اجرایی فدرال کار می‌کنند، چارچوب قانونی تکمیل و تقویت شد. دست‌آخر حکم ۱۰/۸۸۹/۲۰۲۱ نیز موضوعاتی همچون دادن هدیه، انعام و میهمان‌نوازی را قانونمند می‌کند.

با وجود اینکه برای مدیریت تعارض منافع از پیش یک چارچوب

قانونی در این کشور وجود داشت، در ۲۰ سال اخیر پرونده‌های قضایی متعددی تشکیل شده است. این رسوایی‌ها را می‌توان پیش‌زمینه‌ای برای شکل‌گیری و تکمیل فرایند اتخاذ سیاست‌های مقابله با تعارض منافع در برزیل دانست. مهم‌ترین پرونده قضایی رسوایی لاوا جاتو (موسوم به کارواش) است که در نیمه دوم دهه ۲۰۱۰ افشا شد و سیاستمداران، مأموران دولتی، شرکت‌های ملی و شرکت‌های تجاری مختلط‌زیدی در برزیل و سرتاسر آمریکای لاتین در آن دست داشتند. این رسوایی آثار زیانبار فساد در دهه‌های بالای دولتی و تعارض منافع در بخش‌های نفت و گاز و زیرساخت‌ها را به روشنی نشان داد.

بر اساس قانون ۱۲/۸۱۳/۲۰۱۳ ریسک تعارض منافع هم با انگیزه‌های مالی مرتبط است و هم با انگیزه‌های غیرمالی و با روابط اجتماعی میان کارکنان دولتی و خانواده‌ها و بازرگانان سروکار دارد. موقعیت‌های مشمول تعارض منافع، اعمال محدودیت بر کارمندان دولت که به اطلاعات ویژه دسترسی دارند و رسیدگی به تخلفاتی که از اعمال درست یک منصب شغلی در اداره دولتی جلوگیری می‌کند از مواردی است که این قانون به آن‌ها می‌پردازد.

بر اساس این قانون، تعارض منافع زمانی به وجود می‌آید که منافع شخصی و عمومی در مقابل هم قرار می‌گیرند که می‌تواند

نفع عمومی را به خطر بیندازد یا تأثیر نامطلوبی بر انجام وظایف عمومی داشته باشد. این قانون به موقعیت‌های واقعی و احتمالی تعارض منافع می‌پردازد.

چارچوب قانونی برزیل، شرایط مشمول تعارض منافع را به خوبی تعریف می‌کند. این شرایط شامل افشاء اطلاعات محرمانه‌ای است که به واسطه منصب و جایگاه دولتی به دست می‌آید و اقدام به فعالیت‌هایی که مشمول مشارکت و همکاری با یک مؤسسه حقوقی خارجی علاقه‌مند به تصمیمات مقام دولتی است. انجام کاری به نفع مؤسسه حقوقی که مقام دولتی - یا همسر، خویشاوندان نسبی یا سببی تا درجه سه - در آن منافی دارند نیز مشمول موارد تعارض منافع است. اقداماتی که با جایگاه رسمی فرد سازگاری ندارند و خدمت‌رسانی به شرکت‌هایی که فعالیت‌هایشان توسط سازمان مرتبط با مقام دولتی کنترل می‌شود نیز از دیگر موارد تعارض منافع به شمار می‌رود.

دامنه هدف قانون وسیع است و با عطف به ماده ۱۰۲ و ۱۰۱ قانون مشخص شده است: «کلیه کارکنان دولت در سطوح سیاسی و اداری مختلف دولت از جمله وزرای دولت، رؤسا، معاونان، مدیران مؤسسات و شرکت‌های دولتی و مدیران ارشد مشمول این قانون هستند.

نهادهای نظارتی و نقش‌های کارکردی

در برزیل مسئولیت سیستم مدیریت تعارض منافع بر عهده دو نهاد اصلی، کمیسیون اخلاق عمومی و ذی‌حسابی کل فدرال^۱، است. بند ۸ قانون ۱۲/۸۱۳/۲۰۱۳ بیان می‌کند که این دو نهاد مسئول تعیین قوانین، رویه‌ها و راهکارهای پیشگیری یا رفع موارد تعارض منافع هستند. سایر وظایف این دو نهاد شامل مدیریت اختلافات در خصوص تفسیر چارچوب قانونی تعارض منافع و مجوز انجام فعالیت‌های شخصی توسط مقام دولتی است.

1- Federal Comptroller General

اصلی‌ترین تفاوت بین دو نهاد، دامنه هدف آن‌هاست. کمیسیون اخلاق عمومی مسئول مقام‌های دولتی مثل وزرا و مدیران عامل است که در مناصب اجرایی عالی فعالیت می‌کنند در حالی که ذی‌حسابی کل فدرال مسئول مقام‌های دولتی فدرال است که در سطوح اداری میانی خدمت می‌کنند.

کمیسیون اخلاق عمومی موارد تعارض منافع در سطح بالای دولتی را مدیریت می‌کند و در خصوص اخلاق عمومی به رئیس جمهور و وزرا مشاوره می‌دهد. بر اساس آیین‌نامه رفتار و کردار حرفه‌ای برای ادارات عالی فدرال، این نهاد مسئول مدیریت کار بست آیین‌نامه و حل تعارضات در خصوص موقعیت‌های تعارض منافع است.

سازوکارهای ثبت و افشاء اطلاعات

برزیل در زمینه ابزارهای ثبت و رویه‌های افشاء اطلاعات مربوط به دارایی‌ها و روابط مقامات دولتی تجربیات زیادی دارد. قوانین ۸/۴۲۹/۱۹۹۲ و ۸/۷۳۰/۱۹۹۳ از دهه ۱۹۹۰ شالوده سازوکارهای افشاء را تشکیل داده‌اند. بند ۲ قانون ۸/۷۳۰/۱۹۹۳ طیف وسیعی از کارکنان دولتی را ملزم به افشاء اطلاعات مربوط به املاک و دارایی‌ها، سهام و اوراق بهادار، حق مالکیت و سایر نقلیه، کشتی یا هواپیما، پول و سرمایه‌های مالی می‌کند. علاوه بر این، این قانون از مقامات دولتی می‌خواهد در صورتی که دو سال پیش از تصدی مقام دولتی به عنوان مدیر یا تجربه در شرکت‌های بخش دولتی و خصوصی مشغول به کار بوده‌اند، مراتب را اطلاع دهند.

دستورالعمل قانونی TUC ۶۷/۲۰۱۱ جزئیات بیشتری به وظایفی که در قانون ۱۹۹۳ شرح داده شده، اضافه و تصریح می‌کند کارکنان دولت باید سالانه میزان دارایی و درآمد خود را به سازمان مربوطه گزارش دهند. افشاء اطلاعات باید به محض انتصاب رسمی، ورود به اداره و یا پایان قرارداد انجام شود. در صورت درخواست نهاد نظارتی داخلی یا دیوان محاسبات، افراد ملزم به ارائه این اطلاعات هستند.

مقام‌های دولتی می‌توانند گزارش سالانه افشاء دارایی‌هایشان را مستقلاً انجام یا به دفتر ذی‌حسابی کل یا دیوان محاسبات اجازه دهند به فرم مالیات سالانه‌شان در اداره دارایی دسترسی مستقیم داشته باشند. دفتر ذی‌حسابی کل گزارش افشار از کلیه مقام‌های شاخه اجرایی دولت فدرال و همچنین دیوان محاسبات گزارش افشاء مقام‌های رده بالای دولتی مثل رئیس‌جمهور و وزرای دولت را دریافت می‌کند.

ضوابط مربوط به درب‌های گردان (جابجایی افراد از پست‌های دولتی به مشاغل در بخش خصوصی و یا برعکس)

آیین‌نامه ضوابط رفتاری و اصول حرفه‌ای برای ادارات عالی فدرال برای محدود کردن فعالیت‌های حرفه‌ای مقام‌های دولتی پس از اتمام دوره خدمت‌شان، قوانین اولیه‌ای تعریف می‌کند. این قوانین مقام‌های دولتی پیشین را از موارد زیر منع می‌کند:

الف) اقدام به نمایندگی از یک شخص حقیقی یا حقوقی در یک فرایند یا تجارت که در آن به عنوان کارمند دولت شرکت کرده‌اند

ب) مشاوره به افراد یا مؤسسات حقوقی (ج) استفاده از اطلاعات منتشر نشده برای عموم در خصوص برنامه‌ها یا سیاست‌های نهاد اجرایی فدرال که تا شش ماه پیش از پایان خدمت دولتی‌شان با آن مرتبط بوده‌اند؛ علاوه بر این قانون ۱۳/۲۰۱۳/۱۲ نیز بر موضوع جابجایی شغلی در کارکنان دولت فدرال نظارت می‌کند. این فعالان از افشاء و استفاده از اطلاعاتی که در طول خدمت‌شان به دست آورده‌اند، منع شده‌اند. علاوه بر این تا شش ماه بعد از پایان قراردادشان نمی‌توانند هیچ‌گونه خدماتی به افراد یا مؤسسات حقوقی که به دلیل مقام رسمی‌شان با آن‌ها رابطه برقرار کرده‌اند، ارائه دهند. به علاوه نمی‌توانند با افراد یا مؤسسات حقوقی که در حوزه صلاحیت آن‌ها کار می‌کنند ارتباط حرفه‌ای برقرار کنند یا به خاطر نفع شخصی نزد سازمان دولتی که پیش از این در آن منصبی داشته‌اند، پادرمیانی کنند.

مجازات‌ها و اقدامات اصلاحی

چارچوب قانونی برزیل برای مقابله با تعارض منافع شامل مجازات‌ها و اقدامات اصلاحی

مختلفی برای قانون شکنان است. براساس قانون ۸۷۳۰/۱۹۹۳ عدم ارائه گزارش افشاء دارایی‌ها و روابط برای رئیس‌جمهور و معاون او، وزرای دولت و دیگر مقامات رده بالای دولتی مسئولیت کیفری به دنبال دارد و برای دیگر مقامات دولتی در رده‌های میانی و پایینی مصداق تخلف سیاسی – اجرایی، جرم اداری یا تخلفات انضباطی جدی است.

آیین‌نامه ضوابط رفتاری و اصول حرفه‌ای ۲۰۰۰ برای ادارات عالی فدرال بیان می‌کند نقض قوانین مستلزم اقدامات خاصی مثل هشدار یا سانسور اخلاقی^۲ است. این مجازات توسط کمیسیون اخلاق عمومی اعمال می‌شوند که بر حسب هر مورد می‌توانند پرونده را به مقامات ذی صلاح ارجاع دهند.

کمیسیون اخلاق عمومی به واسطه جایگاه و اعتبارش یا به دنبال شکایت دیگری می‌تواند در خصوص تخطی از مفاد قانون تحقیق کند. این جریمه‌ها بر حسب ماهیت و سنگینی جرم شامل هشدار، تعلیق، اخراج، ابطال بازنشستگی، اخراج از یک کمیسیون و انفصال از کار است.

اعطای هدیه و انعام

قوانین مربوط به هدیه دادن و میهمان‌نوازی مقامات دولتی را از دریافت هدیه، هزینه ایاب و ذهاب، اقامت، غرامت و هر لطف دیگر و پذیرش دعوت به ناهار، شام و رویدادهای اجتماعی منع کرده است. کارمندان می‌توانند در کارگاه‌ها، کنفرانس‌ها و رویدادهای مشابه دیگری از این دست شرکت کنند مشروط بر اینکه این کار با توجه به وظایف و اختیارات کارمند سود بالقوه‌ای برای سازمان دهندگان آن نداشته باشد. این میان دواستثنا وجود دارد: هدیه‌دهنده عضو خانواده یا دوست خصوصی است یا مؤسسات خارجی در شرایط دیپلماتیک هدیه‌ای تقدیم کنند.

در مواردی که رد یا بازگرداندن فوری هدیه امکان پذیر نیست، کارمندان دولت باید – ظرف هفت روز از زمان دریافت – آن را به واحد مربوطه در سازمان متبوع خود تسلیم کنند تا اقدامات مناسب را در این زمینه اتخاذ نماید. منبع:

https://baselgovernance.org/sites/default/files/2023-06/220627_WP-47.pdf

2-. ethical censorship

فراخوان همکاری

- لزوم اتصال موضوعی مطالب و مقالات ارائه شده به یک رویداد بین‌المللی اعم از معرفی یک روش جدید برای مبارزه علیه فساد، همایش علمی، نشست‌های بین‌المللی یا منطقه‌ای، مطرح شدن پرونده خاص بین‌المللی در زمینه مورد بررسی در کشورهای دیگر و قابلیت تطبیق آن با قوانین متناظر داخلی و یا رویدادهای داخلی در زمینه مبارزه با فساد. به عنوان مثال: تأیید طرح حمایت از گزارش‌گران فساد رویداد اخیر در کشور است که می‌تواند دلیل انتخاب و ترجمه مطلب با عنوان «چگونه یک گزارشگر فساد را وادار به سکوت کنیم؟» از سایت مرکز منابع مبارزه علیه فساد (U۴) باشد.
- رعایت جذابیت در عنوان و محتوای مطالب ارائه شده ضروری است. مطالب تخصصی و تحقیقی محض و تحلیل‌های آکادمیک و آماری در سایر فصلنامه‌های علمی-پژوهشی یا سایر منشورات مرکز قابلیت انتشار خواهند داشت.
- لازم به ذکر است در صورت نیاز به راهنمایی بیشتر و قبل از اقدام به ترجمه یا انتخاب مطلب برای ارسال، می‌توانید با شماره‌های داخلی ۲۲۴۸ و ۳۰۶۲ تماس حاصل نمایید.

❖ هر نشریه بنا بر رسالت و نقشی که در اطلاع‌رسانی و انتقال مفاهیم مورد نظر به مخاطب ایفا می‌کند، واجد اختصاصات و شرایطی است که هویت بصری و محتوایی آن را تعیین می‌کند. بدیهی است موفقیت هر نشریه در ایجاد ارتباط با مخاطب و نیل به اهداف مدنظر آن در گرو پایبندی مدیران و تحریریه به حفظ خط مشی تعریف شده آن است. بنابه مراتب و با توجه به رعایت اصول پذیرفته شده در تولید محتوای مجلات موضوعی با ویژگی‌های متفاوت از مجلات علمی-پژوهشی بدین وسیله از کلیه همکاران محترم در مرکز و استان‌ها که علاقمند به همکاری با مجله تجارب ملل هستند دعوت می‌شود با رعایت اصول و استانداردهای مطالب مجله (و ترجیحاً در قالب عناوین دائمی بخش‌های مختلف) به شرح ذیل، مطالب خود را برای درج در نشریه ارسال نمایند.

ضرورت دارد کلیه محتواها و مطالب ارسالی برای مجله تجارب ملل واجد شرایط ذیل باشد:

- روزآمد بودن و تازگی منابع مورد استفاده در تهیه مطلب اعم از ترجمه یا تألیف.
- نوآورانه بودن مطالب با تأکید بر معرفی روش‌های نوین مبارزه با فساد و توجه به ماهیت پویا و تغییرپذیر فساد و الزامات مبارزه با آن.

نگاهی به جایزهٔ «تعالی در مبارزه با فساد»

کسری امام جمعه

از این کنشگران به معنای تضمین حفظ سرمایه‌های کنونی و تشویق گرایش یافتن افراد جدیدی به این طیف و در نتیجه گسترش فعالیت‌های مختلف در مورد فساد است. یکی از گزینه‌هایی که می‌توان برای حمایت در نظر گرفت، اعطای جایزه و تقدیر از این کنشگران است. در این گزارش می‌خواهیم به جایزه «تعالی در مبارزه با فساد» بپردازیم.

پیشینه

در اکتبر ۲۰۰۸، دبیرخانه برنامه‌ریزی توسعه در کشور قطر، سند چشم‌انداز ملی قطر ۲۰۳۰ را اعلام کرد که هدف آن تبدیل قطر به یک جامعه پیشرفته با قابلیت دستیابی به توسعه پایدار تا سال ۲۰۳۰ است. در سپتامبر ۲۰۱۵، نشست ویژه مجمع عمومی سازمان ملل، دستور کار ۲۰۳۰ و اهداف توسعه پایدار را برای ادامه پیشرفت در اولویت‌های جهانی مانند ریشه‌کنی فقر، بهداشت، آموزش، امنیت غذایی و تغذیه و همچنین طیف وسیعی از مسائل اقتصادی و اجتماعی آغاز کرد. مطابق هدف ۱۶ این چشم‌انداز

Sheikh Tamim Bin Hamad Al Thani
INTERNATIONAL ANTI-CORRUPTION EXCELLENCE AWARD
Wednesday 9th December, 2020
Congrès

«تقویت حاکمیت قانون در سطوح ملی و بین‌المللی و تضمین دسترسی برابر به عدالت برای همه» و همچنین «توسعه و تقویت مشارکت کشورهای در حال توسعه در نهاد های جهانی حکمرانی» جزو مواردی است که باید برای تحقق آن تلاش شود. به همین دلیل است که ریشه‌کن کردن فساد و سوء مدیریت در همه اشکال آن برای دستیابی به هدف ۱۶ ضروری است. «اعلامیه دوحه» که توسط سیزدهمین کنگره سازمان ملل متحد در زمینه پیشگیری از جرم و عدالت کیفری به تصویب رسید و توسط مجمع عمومی تأیید شد، روابط تقویت‌کننده متقابل بین حاکمیت قانون و توسعه پایدار را برجسته می‌نماید. سازمان ملل همچنین تأکیدی کند که پیشگیری از فساد برای همه تلاش‌ها برای رسیدگی مؤثر و مبارزه با فساد و ارتقای یکپارچگی در کل سیستم عدالت کیفری، اساسی است. در حمایت از این اهداف، در نوامبر ۲۰۱۵ در هشتمین کنفرانس سالانه انجمن بین‌المللی مسئولین مبارزه با فساد (IAACA) در سن پترزبورگ، قطر از ایجاد جایزه بین‌المللی شیخ تمیم بن حمد آل ثانی برای تعالی در مبارزه با فساد خبر داد. قطر با انجام این امر در نظر داشت که نه تنها تعهد خود به جلوگیری از فساد، بلکه تعهد این کشور به برنامه توسعه پایدار سازمان ملل را نشان دهد. این جایزه هر ساله در روز جهانی مبارزه با فساد (۹ دسامبر) اهدا می‌شود و به افتخار و قدردانی از کسانی که در پویش جهانی مبارزه با فساد مشارکت داشته‌اند، اهدا می‌شود. این جایزه از افراد و مؤسساتی تجلیل می‌کند که بر اساس معیارها و کیفیت‌های تعیین شده به مبارزه با فساد فعالیت می‌نمایند.

هدف کلی این جایزه این است که به عنوان ابزاری کمک‌کننده، فعالیت‌ها و اقدامات نمونه و قابل توجه را در سطح جهانی برجسته

کند. همچنین قدردانی، ترویج، جمع‌آوری و انتشار الگوهای مبارزه با فساد از سراسر جهان، علاوه بر افزایش آگاهی، حمایت و همبستگی با هدف مبارزه با فساد از اهداف این جایزه است. طراحان تشویق ابتکارات مشابه و جدید در جهت ایجاد جامعه‌ای عاری از فساد را نیز جزو اهداف خود به شمار آورده‌اند.

به همین دلیل است که این جایزه به منظور قدردانی از تلاش‌های متنوع در بسیاری از زمینه‌های برجسته در مبارزه جهانی با فساد به چند دسته تقسیم شده است. این دسته‌بندی‌ها عبارت‌اند از:

- دستوراد مادام‌العمر / دستاورد برجسته
- منابع آموزشی پژوهشی و آکادمیک
- خلاقیت و تعامل جوانان
- نوآوری یا روزنامه‌نگاری تحقیقی
- حفاظت از ورزش در برابر فساد

این جایزه از طریق وجهه عمومی خود امیدوار است که وجهه کسانی که با فساد مبارزه می‌کنند نه تنها تقویت شود، بلکه در سراسر جهان تجلیل شود. همچنین امیدوار است دولت‌ها، مؤسسات دانشگاهی، رسانه‌ها و جامعه مدنی را برای پذیرش، درک و همکاری در مورد اصول کنوانسیون سازمان ملل متحد علیه فساد (UNCAC) تشویق کند.

ساختار سازمانی متشکل از دبیرخانه، هیئت مشورتی ارزیابی و هیئت امنای جایزه تشکیل می‌شود. دبیرخانه امور اداری و رویه‌ای لازم را بر عهده دارد. هیئت مشورتی ارزیابی وظیفه ارزیابی، مطالعه و بررسی همه نامزدهای پذیرفته شده توسط دبیرخانه و سپس انتخاب بهترین نامزدها از هر دسته است تا کمیته عالی (هیئت امنای) جوایز، انتخاب نهایی خود را انجام دهد.

پژوهش‌های سلامت اداری

فصلنامه پژوهش‌های سلامت اداری به عنوان نشریه‌ای علمی در حوزه سلامت اداری و نظارت و بازرسی، تحت مدیریت و با صاحب امتیازی **سازمان بازرسی کل کشور**، به موجب مجوز رسمی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی **با هدف ارتقای دانش در حوزه سلامت اداری و مقابله با فساد**، مقالات علمی پژوهشگران، پیرامون محورهای ذیل را منتشر می‌نماید؛ لازم به ذکر است این فصلنامه با در نظر گرفتن اصول و ضوابط کمیسیون ارزیابی نشریات وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، در روند دریافت مجوز علمی از وزارت علوم است و پس از اخذ مجوز، تمامی مقالات از پیش منتشر شده در این نشریه نیز، اعتبار علمی خواهند داشت.

مهم‌ترین محورهای موضوعی

- سلامت نظام اداری و پیشگیری از فساد
- نظارت، بازرسی و مقابله با فساد
- حسن جریان امور و اجرای صحیح قوانین
- شفافیت، گردش آزاد اطلاعات و امکان دسترسی برای عموم
- تعارض منافع؛ قوانین، راهکارها، پیامدها
- نظارت همگانی، رسیدگی به شکایات و صیانت از حقوق شهروندی
- قوانین، مقررات و اسناد بین‌المللی ناظر بر مقابله با فساد
- فناوری‌های نوین، هوش مصنوعی و دولت الکترونیک
- حکمرانی و مبارزه با فساد
- افشاگری و گزارشگری فساد
- رسانه و فسادستیزی
- ساختارهای اداری، انضباط مالی و فسادزدایی

برای دسترسی به محورهای تفصیلی و بارگذاری مقالات، به سامانه نشریه

به نشانی www.salamatedari-mag.ir مراجعه نمایید.

شماره تماس: ۸۸۸۴۴۶۱۴ (۰۲۱)

مرکز آموزش و پژوهش‌های سلامت اداری و مبارزه با فساد

اصول وین؛ چهارچوبی جهانی برای سنجش فساد

از ۳۱ اوت تا ۱ سپتامبر ۲۰۲۳ (نهم تا دهم شهریور سال ۱۴۰۲)، شرکت‌کنندگان از سراسر جهان در وین پایتخت اتریش برای شرکت در کنفرانس جهانی استفاده از داده‌ها برای بهبود اندازه‌گیری فساد، که توسط دفتر سازمان ملل متحد در مبارزه با مواد مخدر و جرم (UNODC)، برنامه توسعه سازمان ملل متحد (UNDP)، سازمان همکاری اقتصادی و توسعه (OECD) و آکادمی بین‌المللی مبارزه با فساد (IACA)، با هدف بحث و تبادل نظر و پایه‌گذاری ابتکارات آینده در زمینه اندازه‌گیری فساد سازماندهی شده شرکت کردند. براین اساس طی دو روز مباحث علمی، این کنفرانس اصول جهان شمولی را مشخص نمود که بر سنجش فساد متمرکز است.

اصول مرتبط با توسعه چهارچوب‌های روش‌شناختی سنجش فساد

۱. توجه به همه ذینفعان
۲. جامعیت
۳. ارتباط معنایی و سودمندی
۴. شفافیت و پاسخگویی
۵. یکپارچگی و همسویی با استانداردهای بین‌المللی
۶. اولویت‌بندی منابع

اصول مرتبط با جمع‌آوری، پردازش و استفاده از داده‌ها

۷. محرمانه بودن، احترام به حریم خصوصی و اصل آسیب نرساندن
۸. هماهنگی بین‌المللی و ملی
۹. تعهد به کیفیت و باز بودن داده‌ها

سایر اصول مربوط برای سنجش فساد

۱۰. قابلیت اطمینان و اعتبار منابع داده
۱۱. بررسی علمی داده‌های اداری و سایر منابع جدید
۱۲. اتخاذ بهترین رویکرد در پیمایش فساد
۱۳. تمرکز بر اثربخشی در ارزیابی تلاش‌های ضد فساد
۱۴. انصاف و بی‌طرفی در قضاوت تخصصی
۱۵. استفاده اخلاقی از فناوری، تجزیه و تحلیل داده‌ها و هوش مصنوعی

منبع

<https://grace.unodc.org/grace/uploads/documents>

شرح کامل در بخش پرونده ویژه

“Experiences of Nations”

A Journal of the
World Anti-corruption
Initiatives

General Inspection Organization
Integrity and Anti-corruption Training
and Research Center
Tehran, Islamic Republic of Iran
Email: bazrasi.research@136.ir